



Laat de mensch de openbaring van zijn hart, van alle natuur en alle gedachte in haar geheelen omvang leeren; dit namelijk: dat het Hoogste in hem zelven woont, dat de bronnen, waaruit alle leven voorkomt, in zijn eigen denkvermogen hun oorsprong nemen.

EMERSON.

Beoordeelingen van „Het Leven Een Zegen."

. . . . Een boek geschreven door een aristocraat van den geest . . . . een mooi, een buitengewoon mooi boek . . .

. . . . Gezond en opwekkend. Het doel is beslist praktisch . . . . Het is schitterend geschreven en verdient het bijzondere succes, dat het zich verworven heeft.

REVIEW of REVIEWS.

„Het is een weldoende roep voor een hooger ideaal in leven, denken en doen. Wie het leest, zal er onvermijdelijk nut van trekken."

SCOTSMEN.

„Het vloeit over van passages van groote schoonheid en kracht, en het valt op door den gezonden, krachtigen toon en den ruimen blik, waarmee het geschreven is."

NEW YORK INDEPENDENT.



HET LEVEN EEN ZEGEN

DE WEG TOT WAAR LEVEN, WARE GROOTHEID, VREDE, KRACHT EN GELUK, DOOR

RALPH WALDO TRINE

TWEEDE, HERZIENE DRUK
BEWERKT DOOR JOHAN WIGBOLD

MET EENE VOORREDE VAN
P. H. HUGENHOLTZ Jr.
EN PORTRET VAN DEN SCHRIJVER

J. C. DALMEIJER · AMSTERDAM · 1904


KENT
U ZELVEN

VOORREDE
BIJ DEN EERSTEN DRUK.

De jeugdige Americaansche schrijver van dit boek is in de oude wereld nog bijna geheel onbekend. Vergeefs trachtte de uitgever dezer Nederlandsche bewerking in Engeland nadere bizonderheden aangaande zijn persoon te weten te komen. Alleen schreef ons de Engelsche uitgever van zijn werk, die hem persoonlijk ontmoette: „hij maakt den indruk van een rustig, nadenkend en vriendelijk man, die doet wat hij predikt. Dien indruk maakt ook zijn open en eerlijk gelaat Dat gelaat spreekt voor zichzelf. Zoo ook het boek dat ik gaarne met

een woord bij mijne landgenooten inleid. Het bevat de practische toepassing van zijn vroeger werk: „In tune with the Infinite", waarvan ongeveer gelijktijdig met dit boek een Nederlandsche vertaling het licht ziet.

De inhoud van dit geschrift is dood-eenvoudig. Niet door schitterende nieuwheid en oorspronkelijkheid van gedachten trekt het de aandacht. Maar de auteur weet oude waarheden te zeggen op een wijze die er een nieuwe bekoorlijkheid aan geeft. 't Geheim dier bekoorlijkheid ligt hierin, dat hij uit eigen ervaring spreekt. De evangelische wonderspreuk: „Wie zijn leven verliest, zal het vinden", heeft hij in de taal der twintigste eeuw vertolkt. In zijn binnenste moet ieder zich zijn eigen woning bouwen. En de architect van dit gebouw is de gedachte, is het karakter. Tegenover het verlammend fatalisme dat tegenwoordig in de lucht zit, predikt hij de opwekkende leer: een mensch draagt zijn succes of zijn niet-slagen in zichzelf; 't is niet afhankelijk van uiterlijke voorwaarden. Alleen door zelfbewuste gemeen-

schap met den Oneindige, door levenseenheid met het eeuwige Zelf komt hij tot de hoogste zelfverwezenlijking.

'k Heb hier niets meer aan toe te voegen. Het boek spreke voor zichzelf. 't Verwerve RALPH WALDO TRINE, die niet alleen de voornamen, maar ook den geest van Emerson bezit (is heel zijn naam misschien een symbolisch pseudoniem?) zooveel honderden vrienden in ons vaderland als hij er duizenden in America telt. Zijn ernstige wekstem tot een hooge levensopvatting vinde weerklank in menig gemoed!

P. H. HUGENHOLTZ Jr.

INLEIDING.

Henry Drummond, wiens natuur te gelijk zoo schoon en zoo vorstelijk, en wiens werk, hoewel kort, zoo eenig en vol levenskracht was, gaf waarschijnlijk nimmer uiting aan grooter waarheid, dan toen hij zeide: „De halve wereld is op het verkeerde pad in het zoeken naar geluk."

Dezelfde waarheid geldt ook voor hen, die zoekende zijn naar macht, naar grootheid, zelfs voor hen, die het ware leven zoeken, het ware leven met al zijne rijkdommen, glorie en macht, zoo onderscheiden van de armzalige schijnlevens, welke de meerderheid der menschen over de geheele beschaafde wereld tegenwoordig leven.

Wanneer deze bewering waar is, *en ontegenzeglijk is zij waar*, wat is daarvan dan de

reden? Wanneer wij dit nauwkeurig nagaan, dan zien wij, dat *onwetendheid* de wortel van alles is — onwetendheid ten opzichte van de wetten van het *ware* leven. Bovendien beseffen wij ook, dat niemand willens en wetens zal voortgaan een leven van het kleinzielige, dwergachtige en in den groei verstikte type te blijven leven, wanneer het besef van het grooter, breeder en rijker leven, dat hem wacht, eens een *levenskrachtig* element in hem is geworden en hij hierbij ook een helder inzicht heeft van de wetten en krachten, die het beheerschen, zoodat hij in staat is ten volle en met wijsheid van deze gebruik te maken.

Bezielde leeraren, zieners, profeten en wijzen, zoowel als kundige schrijvers, hebben op verschillende tijden en op vele wijzen de wetten en machten aangeduid, die de basis vormen van het ware en daardoor overvloediger leven; doch even zoovele malen geschiedde dit van *zuiver abstract* standpunt. Het gevolg is geweest, dat de groote meerderheid der menschen, niet in staat zich op hetzelfde standpunt te plaatsen als diegenen, die hen wilden leeren, veeltijds geheel gefaald hebben ze te omvatten. En daar-

door zijn zij niet in staat geweest ze over te brengen op het dagelijksch leven, om dit met behulp dezer wetten en machten in al zijne onderdeelen zoo te vormen in overeenstemming met wat zij wilden dat het wezen zou, zooals elk individueel leven kan en moet gevormd worden.

Het doel van den schrijver is, in de volgende bladzijden deze wetten en machten zoo eenvoudig en in elkanders verband aan te toonen, dat niemand kan falen ze levendig te beseffen. Bovendien is het zijn doel, ze op zulk eene wijze voor te stellen, dat degenen, die ze aldus levendig beseffen, door een onweerstaanbaren wensch gedwongen zullen worden ze zoo in toepassing te brengen, dat zij onmiddellijk zullen treden in dat rijkere leven, dat onvermijdelijk volgen zal.

RALPH WALDO TRINE.

Wilt gij vinden het wondervolle, hemelsche leven,
Dat leven zoo vol, zoo rijk en zoo vrij ?
De Geest van het Eeuwige zij het doel van Uw streven,
Breng daarmede Uw leven in harmonij.

EERSTE HOOFDSTUK.

HET BEGINSEL.

Hoe kan ik mijn leven zoo gelukkig mogelijk maken? Hoe kan ik het geheim der macht leeren kennen? Hoe kan ik mij opwerken tot ware en blijvende grootheid? Hoe kan ik mijn geheele leven doortrekken met geluk, vrede, vreugde en voldoening, die altijd overvloedig en van blijvenden aard zullen zijn, die zich altijd vermeerderen, nooit verminderen en aan het leven eenen glans verleenen, die nooit iets van zijne helderheid verliest maar altijd aantrekt, nooit vermoeit?

Er zijn wel weinige vragen die — op welke wijze ook — meer zijn gedaan dan de voorstaande. In den tijd, die achter ons ligt, hebben millioenen ze gedaan. In den tegenwoordigen tijd worden ze door millioenen gedaan. Door millioenen nu nog ongeboren zullen ze gedaan worden.

Is er een antwoord, een waar en degelijk antwoord voor al die millioenen die er tegenwoordig

zoo gretig en verlangend in alle oorden der wereld naar zoeken en voor al die millioenen die, naarmate de jaren komen en gaan, er even gretig naar zullen zoeken? Lezer, stelt gij belang in dit antwoord? Het feit, dat gij dit boek welks titel u er toe heeft geleid het op te nemen, reeds tot zoover hebt gelezen, toont aan, dat gij zulks doet — dat gij een van die onnoembaar velen zijt waarover wij zooeven hebben gesproken.

Gij vraagt alleen onder anderen vorm naar het antwoord op die oude vraag, die men door alle eeuwen heen heeft hooren schallen — „Wat is het hoogste goed in het leven"? en er zijn ontelbaar velen geweest die gaarne alles wat zij bezaten zouden hebben gegeven voor het ware en voldoende antwoord op deze vraag. Indien wij dit antwoord kunnen vinden, het antwoord waarvan wij overtuigd zijn, dat het waar en voldoend is, dan zullen ook zeker de weinige oogenblikken, die wij tezamen zullen doorbrengen, tot de kostbaarste en heerlijkste van het leven behooren. *Er is een antwoord:* volg mij oplettend en opdat onze bevindingen meer afdoend mogen zijn, kunt gij zoo ge wilt elken stap dien ik doe, critiseeren, maar zeg mij aan 't einde of het antwoord niet waar en voldoend is.

Er is één groot, één eenvoudig grondbeginsel dat, als wij het ons eigen hebben gemaakt en

het tot het groote centrale beginsel van ons leven hebben gekozen, waar omheen zich alle andere moeten rangschikken en zich aan onderwerpen, dat leven groot zal maken, waarlijk groot en waarachtig gelukkig, bemind en gezegend door allen in die mate als wij het ons eigen hebben gemaakt — een beginsel, dat als het algemeen zou aangenomen worden, op de meest wonderlijke wijze deze oude wereld waarin wij leven zou veranderen, ja, haar in één enkelen nacht doen wedergeboren worden. Op de komst van dit beginsel is het, dat de wereld zoolang heeft gewacht; dat in plaats van neerslachtigheid en wanhoop in bijna ontelbaar vele levens licht, hoop en tevredenheid zal brengen; waardoor niet langer gezegd zal worden, zooals zoo terecht in onze dagen, dat het niet-mensch zijn van den eenen mensch tegenover den anderen duizenden en duizenden het daglicht des levens tot nacht maakt, — dat aan het leven van de vrouw der wereld, die nu hare dagen en nachten zoek brengt met het najagen van eigen genot, zulk een overvloed van waar en waarachtig genoegen, geluk en voldoening zou geven, dat het zwakke, vage begrip dat zij daarvan tot dusver gehad heeft, snel zou verdwijnen en zij zou inzien dat hetgeen zij voor het ware gehouden heeft, slechts een onedel metaal is, vergeleken bij het zuiverste goud, slechts als een stuk geslepen glas is, vergeleken bij den zeldzaamsten edelsteen

en zou maken dat de dame, die het nu bijna niet over zich zal krijgen, zich nader in te laten met de vrouw die haar huisstoep schoon maakt, maar van wie, indien de feiten bekend waren, het blijken zou, dat zij een veel grootscher leven leidt dan zijzelve, inzag, dat die vrouw toch eigenlijk eene zuster van haar is, omdat zij kind is van denzelfden Vader; waardoor het nederige leven van deze zelfde vrouw schoon en gelukkig en zoet zou worden in al hare nederigheid; — dat ons een reeks van staatslieden zou schenken inplaats van zooals nu, met hier en daar eene uitzondering, rijen politici die ieder op hunne eigen persoonlijke verbetering uit zijn ten koste van het algemeen belang; — dat ver zou gaan, ja, zeer ver zou gaan in de richting der oplossing van de groote en dringende sociale vraagstukken, waarmede wij nu reeds van aangezicht tot aangezicht staan; — dat kortweg gezegd van iederen man een vorst onder mannen en van iedere vrouw eene vorstin onder vrouwen zou maken.

Ik heb het hoogste geluk gezien in levens waar dit grondbeginsel was begrepen geworden en waar men het zich had eigen gemaakt; eenige levens, waar vroeger niet veel in had gezeten, maar welke zoo veranderd en zoo veel schooner, zoo zoet en zoo sterk zijn geworden, zoo nuttig en zoo kostbaar, dat iedere dag hun te kort schijnt; de zelfde tijd, die toen zij in het

leven nog niets gevonden hadden dat het waard maakte om te leven, zoo langzaam en zwaarmoedig voorbijging. Zoo zijn er ontelbaar vele menschen in de wereld, zoowel onder de rijke als onder de armere klassen, wier levens niet veel in zich schijnen te hebben en die toch onder den invloed van dit groote, dit eenvoudige grondbeginsel, zoo kostbaar zouden worden, zoo rijk en zoo gelukkig, dat de tijd hun te kort zou schijnen en zij zich zouden verwonderen, dat zij zoolang het verkeerde pad waren gegaan; want het is waar, dat verreweg het grootste gedeelte der wereld den verkeerden weg heeft ingeslagen op zijnen tocht naar het geluk; maar men kan gerust zeggen, dat zij 't bijna allen niet uit eigen verkiezing hebben gedaan, maar omdat zij niet wisten welke de rechte en ware is.

Wij zullen uitgaan van het feit, dat werkelijk grootsche, ware en gelukkige levens in het verleden hebben bestaan en ook nog heden ten dage worden gevonden. Telkens en telkens heb ik dusdanige levens onderzocht, er ernstig naar strevende datgene te vinden wat ze zoo heeft doen worden en heb in elk afzonderlijk geval dat gevonden, waartoe wij nu zijn gekomen, namelijk den grooten centralen grondslag, waarop alles wordt gebouwd. Ik heb ook gevonden dat in talrijke levens waar zulks niet het geval was, maar waar behalve dit eene middel, alle mogelijke andere waren aangewend om het doel

te bereiken, dit niet is gelukt; en ook dat levens die op voldoende wijze op dat beginsel gevestigd waren, nooit hebben gefaald.

Laat ons dus dit antwoord nauwkeurig onderzoeken, laat ons zien of het wel elke proef kan doorstaan, of het wel het ware is en als het zoo is, laten wij ons dan verheugen dat we het gevonden hebben, laten wij het ons eigen maken, daarop verder bouwen en het anderen verkondigen.

De laatste vier woorden toonen ons al welken weg wij moeten gaan. In het verleden heeft altijd het begrip de overhand gehad en dat begrip beheerscht tegenwoordig nog de geheele wereld, dat wanneer men succes, grootheid, geluk wil vinden, men allereerst op zichzelf moet passen en ook alleen aan zichzelf moet denken, dat de eigen persoon van het meeste belang is.

Dit is de groote fout geweest, dit is de noodlottige dwaling dwars indruischend tegen het waarachtig ware, tegen de kern, de strekking van die hooge, onwrikbare wet, die zegt, dat wij ons leven vinden naarmate wij het verliezen in den dienst van anderen; in meer omschreven vorm — hoe meer wij ons leven wijden aan anderen, des te heerlijker en rijker, des te grooter en grootscher, des te schooner en gelukkiger wordt ons eigen leven. Het is juist dat edelmoedige geven of verliezen van ons leven, dat het redt.

Dit is de uiting van een der grootste waarheden, van een der grootste grondbeginselen der praktische zedeleeren, die de wereld tot dusver heeft gekend.

In één woord, het is *dienen* — niet zichzelf maar den anderen zelf. Wij zullen nochtans weldra bemerken dat door deze hooge, onwrikbare wet al onze liefde, ons dienen, onze hulpvaardigheid jegens anderen, altijd geregeld tot ons wederkeeren, soms honderd of duizend of duizend maal duizendmaal verdubbeld.

De Groote Meester, Hij, die voor zoovele jaren in dat verre oostersche land, nu eens op de heuvelen, dan weder aan de meren, als het volk zich om Hem verzameld had, deze groote, hooggeboren en teedere waarheden van het menschelijk leven en toekomst verkondigde, Jezus Christus zeide juist hetzelfde, toen Hij verkondigde wat Hij zoo dikwijls herhaalde: Hij die de grootste onder u is zal uw dienstknecht zijn; en Zijn geheele leven was slechts de belichaming van dit grondbeginsel, van deze waarheid, hetgeen ten gevolge had, dat de grootste naam ter wereld tegenwoordig de Zijne is — de naam van Hem die tot levenstaak gekozen had, de kranken te heelen, de naakten te kleeden, de terneergeslagenen op te beuren, de zwakken en strompelenden te ondersteunen; die zich bevriendde met armen en ongelukkigen: de trotschen, verwaanden en zelfzuchtigen veroordeelde

en daardoor de menschen rechtvaardigheid, medelijden en toewijding bij het dienen van anderen leerde liefhebben, hen leerde te leven in hun hooger, hun Goddelijk ik, — in 't kort, ***Zijn leven*** te leven, het leven van den Christus; Hij die medegeholpen heeft om het in onzen tegenwoordigen tijd mogelijk te maken dat hoogste grondbeginsel der practische zedeleeren die der wereld tot dusverre verkondigd werden, ons eigen te maken en ons leven er naar in te richten. Hij, die de grootste onder u is, zal uw dienstknecht zijn, of hij die waarlijk groot en als zoodanig erkend wil zijn, moet het vinden in zijne hoedanigheid van dienaar.

En wat is een dienaar? Iemand die zich zelven diensten bewijst? Neen. Die anderen dient? Ja. Er is geen grootscher woord in de taal dan het woord dienaar, wanneer het bezien wordt in het licht van zijne ware en juiste beteekenis; wij zullen weldra erkennen dat elk werkelijk groot en gelukkig leven in den waren zin des woords dat eens dienaars is geweest, dat geen enkel zoodanig leven anders is geweest of kan zijn.

O, Gij die zoekt naar macht, naar stand, naar tevredenheid in den gewonen zin des woords, wacht een oogenblik, zie in dat gij op het verkeerde pad zijt, vat deze groote eeuwige waarheid, maak ze u eigen, en gij zult bemerken, dat gij in deze richting veel, veel sneller vooruit

komt. Streeft gij er naar u een naam te maken? Tenzij gij tot inzicht van deze machtige waarheid komt en uw leven daarnaar inricht, zult gij ook, naarmate de groote klok des tijds verder loopt en alle dingen naar de mate hunner verdienste op hun juiste peil komen te staan, waarop alles zonder onderscheid en onafwendbaar zal te staan komen, inderdaad wel eenigszins verrast zijn te bemerken hoe laag, hoe erg laag uw peil is.

Uw naam en nagedachtenis zullen vergeten zijn lang vóór de minuutwijzer ook maar één maal de groote wijzerplaat is rondgegaan; omdat uw medemensch, die wel tot inzicht van deze eenvoudige, maar ware en eenig noodige waarheid is gekomen en zijn leven er naar heeft ingericht door zich zelf te vergeten in den dienst van anderen, die zijn leven tot een deel maakte van een, honderd, duizend of millioenen andere levens, daardoor zijn eigen leven onbegrensbaar uitbreidt en vermenigvuldigt, in plaats van zooals gij te leven in hetgeen anders zijn eigen klein nietig ik zou zijn, bemerken zal dat hij al hooger en hooger stijgt totdat hij een der weinigen is geworden, en eenen vrede, een geluk, eene voldoening zal vinden zoo rijk en zoo schoon, dat de uwe daarbij vergeleken maar een arm, ellendig iets is; wiens naam en nagedachtenis, wanneer zijn leven hier op aarde is geëindigd, vast en eeuwig als de sterren voort zullen leven

in de gemoederen en harten zijner medemenschen en der menschheid.

Een toevoegsel aan het reeds verkondigde groote grondbeginsel zou als volgt geformuleerd kunnen worden: *Waar geluk kan niet worden gevonden door het rechtstreeks te zoeken.* Als het komt dan moet het indirect komen of door de liefde, den dienst en het geluk, die wij anderen bewijzen. *Daarom kan waar geluk niet gevonden worden door het rechtstreeks te zoeken.* Zonder eenige uitzondering is het altijd op deze zelfde wijze indirect gekomen; het is ook niet waarschijnlijk, dat deze eeuwige wet zal veranderd worden ter wille van een of meer bizondere gevallen. Erken ze daarom, breng uw leven er mee in overeenstemming en oogst de vruchten uwer toewijding, of erken ze niet en betaal de gestelde boete; want de wet zelf zal onveranderd blijven.

De mannen en vrouwen, wier namen wij eeren en vieren, zijn zonder uitzondering zij, die hun leven gegrondvest hebben op deze groote wet. Neem zoo gij wilt elk waarlijk groot leven in de wereldgeschiedenis, hetzij onder de levenden of de zoogenaamde dooden, van iemand van wien wij bij voorbeeld zouden zeggen: hij diende zijn land, en zeg mij of zulk een leven niet altijd gewijd was aan den dienst van anderen, 't zij direct of indirect.

Wanneer gij rechtstreeks en om uw zelfs wille

zoekt naar naam, roem, eer of geluk, dan zal het ware en waarachtige nooit komen, tenminste niet tot een noemenswaardigen graad. Het mag een tijd lang zoo schijnen, maar eene groote wet zegt, dat zulk een geluk tot zoover gaat en niet verder. Vroeger of later, en meestal vroeger, komt er een eind aan.

De menschelijke natuur schijnt altijd dezen weg op te gaan, het schijnt alsof de geheele menschheid door eene groote, zeldzame wet wordt geregeerd, die zegt dat wanneer een in zichzelf gekeerd mensch, die altijd maar aan zichzelf denkt en alleen in en voor zichzelven leeft, streeft naar rang, voorkeur of eer, dan het feit dat hij zoo is, alleen reeds voldoende is om uit te doen komen dat hij te min is om ze te bezitten en de menschheid weigert dan ook ze hem te geven.

Terwijl degene die zichzelf vergeet en die al deze dingen uit het oog verliezend, het tot hoofddoel zijns levens maakt om anderen te helpen, bij te staan en te dienen, daardoor alleen reeds doet blijken dat hij groot en sterk genoeg is ze te bezitten en zijne medemenschen zullen er hem dan ook instinktmatig mede bedeelen. Dat dit waar is wordt bewezen door het feit, dat de lof der menschen instinktmatig en algemeen eenen held geldt; — maar wie heeft ooit van een held gehoord, die zulks werd door iets voor zich zelven te doen? altijd moet hij

iets voor anderen hebben gedaan; — door het feit, dat monumenten en standbeelden in dankbare herinnering worden opgericht ter nagedachtenis van hen die hunne medemenschen hebben gediend en geholpen, en niet voor hen die alleen voor zich zelven leefden.

Ik heb vele monumenten en standbeelden gezien, die opgericht waren voor philanthropen, maar nog nooit heb ik er een gezien van een vrek; vele voor edelmoedige, edele harten, maar nog nooit voor iemand, die zijn geheele leven niets anders deed, dan schacheren met alles wat zijne tijdelijke bezittingen uitmaakte.

Ik heb er vele opgericht gezien voor staatslieden — staatslieden, — maar nooit voor hen die niets meer deden dan politiseeren; vele voor groote redenaars, maar nooit voor hen die slechts demagogen waren; vele voor legeraanvoerders, maar nooit voor hen, die, als het noodig was, hun leven niet wilden wagen in den dienst van hun land. Neen, gij zult zien dat werelds monumenten en standbeelden zijn opgericht voor hen, en dat zij geëerd en gevierd zijn, die groot genoeg waren en hoog genoeg stonden om zich zelven te verliezen in den dienst van anderen, voor hen die dienaren zijn geweest, waarachtige dienaren der menschheid, die trouw zich gehouden hebben aan de grootsche wet, dat men zijn leven vindt naarmate men het verliest in den dienst van anderen. Maar let

op de vreemde, wonderlijk schoone vormwisseling als het tot hen terugkeert — eer voor henzelven, omdat zij anderen gediend hebben.

Het zou werkelijk eene zaak van groot belang zijn om de waarheid van hetgeen hier gezegd is te onderzoeken, door een aantal van hen, die beschouwd worden als werelds groote zonen en dochteren, — zij die geëerd en gevierd worden, — tot voorbeeld te nemen om na te gaan waarop hun leven gegrondvest is, waardoor zij zoo groot geworden en zoo geëerd zijn. We zullen ons tevreden moeten stellen met uit de lange glorierijke rij, die zich aan ons oog voordoet, een of twee te kiezen.

Voor mijnen geest verschijnt de naam en het beeld van hem, wiens geboortedag ik voorspel dat weldra een nationale feestdag zal worden, — van hem zooals er geen grootere bestaat, wiens lof wordt gezongen en wiens naam en nagedachtenis geëerd en gezegend worden door millioenen in alle deelen der wereld en gezegend zal worden door millioenen nog ongeboren: van den in de Vereenigde Staten zoo geliefden Lincoln. En nu vraag ik: hoe komt dat? Eene aanhaling uit een zijner redevoeringen zegt ons, van welke zijde het antwoord zal komen.

Gedurende de beroemde reeks openbare debatten in Illinois met Stephen Douglas in 1858 zeide Mr. Douglas op eene redevoering te Treeport: „Het kan mij niet schelen of de slavernij

afgeschaft wordt of niet, ik heb er geen greintje voordeel bij." Toen antwoordde Lincoln bewogen, sprekende uit de volheid van zijn groot, koninklijk hart: „Het spijt mij te bemerken, dat mijn vriend rechter Douglas zoo verhard van gemoed is, dat hij niets voelt van eenen last die op eens andermans schouders rust." Dacht hij om zichzelf? Geen oogenblik. Aan anderen? Altijd.

Hij herkende direct in die zwarte menschen vier millioen broeders dien hij eenen dienst had te bewijzen. Het zou bijna onnatuurlijk zijn het woord *zelfzuchtig* te gebruiken in verband met dezen grooten naam.

Toen hij nog jong was en in zeer nederige omstandigheden leefde, kwam hij bewust of onbewust tot inzicht van deze groote waarheid en maakte tot grondbeginsel van zijn leven, zijne medemenschen te dienen en te helpen, en juist dat heeft hem op weg gebracht een van de grootste menschenkinderen te worden. Hij besteedde nooit zijnen tijd met zich af te vragen, waardoor hij zich populariteit, grootheid en macht kon verschaffen of wat hij moest doen om zijn naam en nagedachtenis te vereeuwigen. Hij vroeg eenvoudig, hoe hij kon helpen, hoe hij zijne medemenschen van dienst kon zijn, en deed voortdurend alles wat zijne hand vond te doen.

Hij bracht eenvoudig zijn leven in overeen-

stemming met dat groote grondbeginsel. En zoodoende gebruikte hij de beste middelen — de eenige middelen om zich dat te verzekeren waar ontelbaar velen naar zoeken en naar streven, en telkens zoo jammerlijk falen te vinden.

In verband hiermede komt mij eene andere vorstelijke ziel voor den geest, een die de geheele wereld liefhad, en die de geheele wereld wederkeerig bemint en eert. Ook schiet mij een klein voorval te binnen, dat ons een beter inzicht hierin zal verschaffen.

Niet lang geleden vertelde mij Mrs. Henry Ward Beecher op een namiddag eenige karaktertrekken van Brooklyns grootsten predikant. Terwijl wij zoo zaten te praten, kwam er een oude heer binnen, een buurman, die in z'n hand iets droeg dat hij van Mr. Beechers graf had medegenomen. Het was de dag na Decoration Day. [1]) Hij vertelde het volgende. Toen de groote optocht met de muziekkorpsen, wagens vol heerlijk geurende bloemen en wuivende vaandels over het kerkhof ging, bemerkte de portier eene arme, nederig uitziende vrouw, die door hare zenuwachtigheid zijne aandacht trok. Hij hield haar in 't oog en bemerkte weldra, dat zij iets, wat zij tot dusver had verborgen gehouden, aan een harer metgezellen gaf, die den stoet verliet, zich over het graf van Mr. Beecher boog en het voorzichtig neerlegde. Zij bleef eenige oogenblikken eerbiedig in gedachten staan en

voegde zich toen haastig bij hare twee metgezellen, die met gebogen hoofd aan den weg waren blijven wachten.

Wat de oude heer had medegebracht was dit — een verguld lijstje en daarin een uit een boek geknipt bizonder schoon gedicht, door welks regelen de adem ging van den geest der liefde, toewijding en zelfopoffering voor het goede en de nooden van anderen. Op een of twee plaatsen waar dit te pas kwam, was een woord met de pen doorgehaald en de naam van Mr. Beecher ingevuld, om aan 't geheel een meer ware, teedere beteekenis te geven.

Onderaan was slechts het volgende geschreven: „Van eene arme joodsche vrouw aan den onsterfelijken vriend der joden." Er stond geen naam onder, maar dit was voldoende om alles op te klaren. Een paar arme, nederige vrouwen, slechts enkele uit een groot aantal, waarmede hij zich eens bevriend of die hij eens geholpen had, wier lasten hij had helpen dragen en misschien weldra had vergeten.

Als wij ons herinneren dat zoo zijn geheele leven was, is het dan wel noodig na te gaan waarom de wereld er vreugde in schept zulk eenen man, zulk eenen broeder te eeren?

Henry Drummond zegt in een van zijne schoonste en beste werkjes — en hoe bewonderenswaardig en waar — dat liefde het hoogste is in deze wereld. Bezit gij dit hoogste goed?

Ja. Hoe openbaart het zich dan? In vriendelijkheid, hulpvaardigheid en in toewijding jegens hen die om u leven? Als dit het geval is, welnu, dan bezit gij het. Maar is dit niet het geval, dan geloof ik dat wat gij voor liefde hebt gehouden, heel wat anders is en dat gij u deerlijk bedriegt. Werkelijk, ik ben er zeker van, want openbaart het zich niet op deze wijze, dan kan het niet de ware liefde zijn, want dit is het eenig zekere, nooit falende bewijs. Liefde alleen is theorie, het helpen en dienen van anderen is praktijk; de eerste is noodig voor de laatste, maar de laatste is machtiger, daar de daad altijd meer kracht heeft dan de macht; en ware de praktijk er niet, dan zou de theorie ons ook niets helpen. Hulpvaardigheid, vriendelijkheid, opoffering, zijn de uitdrukking der liefde. Het is de liefde in werking. Wanneer liefde zich niet in de daad openbaart, dan bewijst dit, dat zij van zwakke, ziekelijke natuur is, die oefening, groeikracht en ontwikkeling noodig heeft; laat haar dan ook groeien, en sterk, gezond, krachtig en waar worden, in plaats van een klein, zwak, onbestemd, sentimenteel iets of liever niets te blijven.

Gisteren hoorde ik een van 's werelds grootste denkers en sprekers, een van onze knapste opmerkers, in zake de menschelijke natuur, beweren, dat zelfzucht de wortel is van alle kwaad. Nu, als het mogelijk is dat één ding de wortel

van alle kwaad kan zijn, dan zou ik zeggen dat er groote waarheid in zijne bewering ligt. Maar, nu buiten beschouwing gelaten of zulks waar is of niet, het is zeker, dat hij, die maar voortdurend aan zichzelven denkt, het leven van een zijner voornaamste bekoorlijkheden berooft, ja, het ideaal, dat hij voor oogen heeft, zelf doodt.

Er is eene welbekende natuurwet, die zegt, dat al wat geen nut heeft en dat niet tot een of ander doel te gebruiken is, verkwijnt. Diezelfde wet geldt ook voor ons, en hij die anderen niet van nut is, die niet in dienst staat van een groot menschenlichaam, doch zich alleen maar met zijn eigen klein ik bezig houdt, zal ook merken, dat die „ik", zoo klein als hij is, steeds kleiner en kleiner zal worden, en dat de hoogere, betere en grootsche hoedanigheden van zijn gemoed, die welke het leven zijnen schoonsten glans verleenen, ook langzamerhand zullen verkwijnen. Zoo iemand leeft en zoekt alleen aansluiting met zijn eigen, luttel, in den groei belemmerd ik, terwijl hij, die zichzelf vergeet en zich toewijding, hulpvaardigheid en vriendelijkheid jegens anderen als levensdoel stelt, tot de ontdekking komt, dat zijn geheele wezen groeit en grooter wordt, dat hij edel van hart, grootmoedig, vriendelijk, liefhebbend, belangstellend, vroolijk en gelukkig, en zijn leven rijk en schoon wordt. Want in plaats van aan zijn eigen klein

leventje alleen, neemt hij deel aan en maakt deel uit van honderd, duizend, ja ontelbaar vele levens; en ieder geluk, iedere vreugde die elk van hen ten deel valt, valt ook hem ten deel, want hij maakt deel uit van ieder, van allen. Aldus wordt men een vorst onder mannen, eene vorstin onder vrouwen.

Nu, een van de eerste grondbeginselen van het leven is: zooveel liefde, zooveel wederliefde; zooveel liefde, zooveel kracht; zooveel liefde, zooveel macht; zooveel liefde, zooveel leven, sterk, gezond, rijk, blij, overvloedig leven. De wereld begint te begrijpen, dat liefde, in plaats van een onbestemd iets te zijn, eene kracht is, evenzeer als electriciteit eene kracht is, maar misschien van anderen aard. Hetzelfde groote feit leeren wij tegenwoordig kennen ten opzichte der gedachten, ***dat gedachten krachten zijn, de meest levende en machtige in het heelal,*** [2]), dat zij vorm en zelfstandigheid en kracht hebben, dat de hoedanigheid dier kracht bepaald wordt door de hoedanigheid van het leven in welks organisme de gedachte werd geboren; en dat, als eene gedachte geboren wordt, zij niet ophoudt te bestaan, maar vorm aanneemt en als eene kracht de wereld in wordt gezonden en invloed oefent op andere gemoederen en levens, zoowel als op het eigen leven na dit leven [3]), welke invloed weer bepaald wordt naar de hevigheid en hoedanigheid der heerschende gemoedsbeweging en

ook naar den gemoedstoestand, waarin zich de persoon bevond toen de gedachte geboren werd en vorm aannam.

De wetenschap, die alle groote feiten zoekt te bewijzen, kan tegenwoordig ook bij het bestudeeren van het menschelijk gemoed zijn verband met en zijn invloed op het lichaam bewijzen en heeft door scheikundige proeven bevonden, dat elke bizondere soort gedachten of gemoedsbewegingen hare eigen bizondere hoedanigheid heeft en daardoor ook hare eigen bizondere uitwerking en invloed; en zij rangschikt deze met wetenschappelijke juistheid.

Als eene zeer algemeene rangschikking zouden wij ze met enkele woorden kunnen aanduiden als die van hoogeren en die van lageren aard.

Eenige der voornaamste van lageren aard zijn ergernis, haat, jaloerschheid, kwaadaardigheid, woede en nijd. Zij bewerken, vooral wanneer zij hevig zijn, dat er eene giftige zelfstandigheid in het lichaam ontstaat, of liever, zij oefenen eenen uitterenden invloed, zij veranderen de gezonde en levengevende lichaamssappen in giftige en bedervende. Als bij voorbeeld iemand, zij het ook maar voor een oogenblik, beheerscht wordt door een aanval van woede of ergernis, dan ontstaat er in zijn lichaam, om zoo te zeggen, een lichamelijk onweer, met het gevolg, dat daardoor de gezonde, normale lichaamssappen ver-

zuren of verteren, zoodat zij in plaats van levengevend, vergiftig worden. Als hieraan niet tijdig paal en perk wordt gesteld, dan zullen zij zich vroeger of later openbaren in ziektetoestanden welke deze bizondere gemoedstoestand of emotie doet geboren worden; welke ziekten op hare beurt ook chronisch zullen worden.

Wij zullen dan ook weldra tot de ontdekking komen, dat alle ziekten haar begin hebben in bedorven innerlijke toestanden of emoties; dat ergernis, haat, vrees, wroeging, jaloerschheid, wellust, zoowel als alle mildere vormen van dusdanige toestanden en gemoedsbewegingen, ieder hare eigen, bizondere, giftige uitwerking heeft, en ieder hare eigen, bizondere ziekten veroorzaakt, want alle leven vindt zijnen oorsprong in den geest.

Eenige der voornaamste van de andere innerlijke toestanden en gemoedsbewegingen, die van hoogeren aard, zijn liefde, sympathie, liefdadigheid, vriendelijkheid en opgeruimdheid.

Deze zijn natuurlijk en normaal, en als wij ons deze voorgoed eigen hebben gemaakt, dan hebben zij juist de tegenovergestelde uitwerking als de vorige: zij wekken in het lichaam eene levenskrachtige, gezonde, zuiverende en levengevende werking op; als deze krachten zich flink ontwikkelen, zullen zij de ziekteveroorzakende werking der andere gemoedstoestanden tijdig tegenhouden en teniet doen. Zij verleenen

ook aan de gelaatskleur en gezichtstrekken de hoogste uitdrukking van schoonheid die daarin wonen kan. Zooveel zij gezegd over de uitwerking van de kracht der gedachten op onzen eigen persoon. Nu zullen wij onderzoeken, welke uitwerking zij op anderen hebben.

De gedachten die ons beheerschen, bepalen ook de geestelijke atmosfeer die wij om ons scheppen en die op iedereen, die binnen haren kring komt, indruk maakt, naarmate de hoedanigheid dezer atmosfeer; en al mogen zij nu niet altijd de juiste gedachte gevoelen, zij ondervinden toch de uitwerking van den gemoedstoestand, welke hem beheerscht van wien de gedachte uitgaat, d. w. z. van den schepper dier geestelijke atmosfeer; hoe meer sensitief de persoon ontwikkeld is, zooveel te meer zal hij ook den invloed dier atmosfeer gevoelen, zoo zelfs, dat hij soms de juiste gedachte weet [4]). Zelfs hierin begint het woord van den profeet tot waarheid te komen, die zeide: „Er is niets verborgen, dat niet ontdekt zal worden."

Als de gedachten-krachten, die van den mensch uitstralen, opgewekt werden door haat, naijver of kwaadaardigheid, of lust om te vitten en te kritiseeren, dan worden diezelfde krachten opgewekt in, en teruggezonden door anderen, zoodat men niet alleen de onaangenaamheid ondervindt zulke gedachten van anderen te voeden, maar bovendien nog zijn eigen gemoeds-

toestand en daardoor zijn eigen lichaamsgestel aantast, zoodat wat eigen geestelijke en lichamelijke welvaart betreft, het toegeven aan gedachten en emoties van dien aard zeer nadeelig en verderfelijk is en ons duur te staan komt.

Wanneer daarentegen de van ons uitstralende gedachten-krachten worden veroorzaakt door liefde, medelijden, vriendschap of goeden wil, dan worden ook diezelfde krachten bij anderen opgewekt en door anderen teruggezonden, zoodat wij hunne aangename, veredelende, verwarmende en levengevende uitwerking ook zelf ondervinden en genieten; zoodat wat eigen geestelijke welvaart betreft, er niets meer wenschelijk, kostbaarder en levenskrachtiger bestaat. Van anderen komt, wat gij anderen zendt; weet dus wel, wat gij zendt.

Als wij willen dat de geheele wereld ons lief heeft, dan moeten wij eerst zelf de geheele wereld liefhebben — dit is niets anders dan een groot wetenschappelijk feit. Waarom schuwt iedereen, en heeft iedereen instinctmatig een afschuw van lage, in zichzelf gekeerde, zelfzuchtige, kleinzielige menschen en waarom heeft iedereen instinctmatig lief en zoekt men het gezelschap van groothartige, edelmoedige, liefhebbende, sympathieke en dappere harten?

Het antwoord — omdat — zal u niet voldoen. Neen, er is eene groote, wetenschappelijke reden

voor; ware dit niet het geval, dan zou het voorgaande ook niet waar zijn.

Er is reeds veel gesproken en veel geschreven over wat men zoo gaarne persoonlijk magnetisme [5]) gelieft te noemen, maar wat toch in gevallen als de bovenstaande heden ten dage nog zoo slecht wordt begrepen. Voor mij is persoonlijk magnetisme in den waren zin des woords, en wel onderscheiden van zuiver dierlijk magnetisme, niets anders dan de van edele, liefhebbende, sympathieke mannen en vrouwen uitstralende gedachten-kracht, want hebt gij ooit persoonlijk magnetisme opgemerkt bij een laag, wraakzuchtig, alleen voor zichzelven zorgend mensch? Nooit, kan ik wel zeggen, maar altijd bij tegenovergestelde naturen.

Welnu, *er is niets dat de wondervolle, alles veranderende kracht der liefde kan weerstaan.* Zelfs wat iemands vijand betreft. Men kan mij niet laken wanneer ik een vijand heb, maar men kan mij wel laken wanneer ik hem ook vijandig ben, vooral wanneer ik de wondervolle, alles veranderende kracht der liefde heb leeren kennen. Als ik dan een vijand heb, zal ik weigeren, beslist weigeren, hem als zoodanig te erkennen, en in plaats van dezelfde gedachten jegens hem te voeden, die hij voor mij voedt, in plaats van hem dezelfde gedachten toe te zenden, zal ik gedachten vol liefde, sympathie, broederlijke vriendschap

en edelmoedigheid tot hem doen uitstralen. Het zal maar korten tijd duren voor hij deze voelt en er den invloed van ondervindt.

En ik zal opletten of er zich geene gelegenheid voordoet, om als ik kan mij zelf te verzaken ten einde hem eenigen kleinen dienst te bewijzen. Tegen deze krachten kan hij geen stand houden, en langzamerhand zal hij, die heden mijn bitterste vijand is, mijn beste vriend worden, ja misschien mijn hechtste steun. Neen, wijs is de mensch, die door de wonderkracht der liefde, zijn vijand in eenen vriend verandert — zijn bittersten vijand in zijnen besten vriend en steun.

Ja, zeker is het dit, wat de Meester meende toen Hij zeide: „Hebt uwe vijanden lief en zegent hen die u onderdrukken, daardoor zult gij kolen vuurs op hunne hoofden stapelen." Ja, gij moet hen week maken, tegen deze kracht kunnen zij geen stand houden. Gij zult hen vermurwen en vervormen in vrienden.

Gij kunt niet zeggen, — liefde of haat
  Zij het loon der gedachten door mij gebaard.
Want gedachten zijn dingen, hunne ijle vleuglen
  Gaan sneller dan duiven het luchtruim door.
Gehoorzamend de wetten van het heelal,
  Kan ied're soort slechts haar soort gebaren.
Wat gij ook gezonden, het komt tot u weer,
  Bevruchte gedachte, in daden vermeerd.

Ja, heden, aan het einde der negentiende eeuw, ontdekt en bewijst de wetenschap in hare labo-

ratoria de groote en onveranderlijke wetten waarop de verlichte, groote zielen aller eeuwen hunne leerstellingen hebben gebouwd; zij die, door hun leven in overeenstemming te brengen met de hoogere wetten van hun eigen wezen, in een enkel oogenblik, alleen door inspiratie, tot inzicht kwamen van dingen, waarvoor natuuronderzoekers een geheel leven, ja geheele reeksen onderzoekers reeksen van menschenlevens noodig hebben gehad om te ontdekken en te bewijzen.

Is grootheid, Broeder, in de volheid van 't Leven
In de jaren die komen, in de jaren die gaan,
De kroon van Uw trachten, het doel van Uw streven?
Stuurt Gij recht er op aan, voor Uzelven alleen?
Het ware verwachte zult nooit Gij ontmoeten!
Gekroond wordt de held, die, zich zelven vergetend,
In dienst van ons allen zijn leven verloor.
Maar niet hij, wiens ziel aan zich bleef geketend:
Ga, verlies ook Gij Uw leven in dienst van ons allen,
Met Grootheid en Glorie bekroont Gij 't er door.

TWEEDE HOOFDSTUK.

DE TOEPASSING.

Is het uw ideaal en tracht gij groot te worden in een of ander bijzonder vak, tracht gij eer te verwerven, beroemd te worden en daarbij ook gelukkig en tevreden te zijn?

Is het bijvoorbeeld uw ideaal, een groot *redenaar* te worden, groote menschenmassa's te ontroeren, hun lof en toejuichingen te ontvangen? Bedenk dan wel, dat er nooit een waarlijk groot redenaar geweest is, dat er nooit een waarlijk groot redenaar zal zijn en ook niet kan zijn zonder een groot *doel* zonder eene groote zaak voor te staan, die hij dient. Gij moogt op de beste scholen des lands studeeren, de beste universiteiten en dan de beste scholen der spreekkunst bezoeken, gij kunt studeeren, totdat gij deze alle uitgeput hebt en dan naar andere landen gaan om daar het beste te zoeken. Gij kunt studeeren totdat uw haar van kleur begint te veranderen, maar dit alles zal u nooit tot een groot *redenaar* maken.

Gij kunt een volksleider worden en wanneer gij u zelf altijd op den voorgrond plaatst, zult gij het ook worden, een groot volksleider zelfs als gij dat wilt, maar zoo gij u het groote beginsel niet eigen maakt en op dien grondslag verder bouwt, zult gij nooit een groot redenaar worden.

Breng u de grootste redenaars uit de wereldgeschiedenis voor den geest, van Demosthenes „Mannen van Athene, op tegen Philippus, uw land en landgenooten zullen weldra in slavernij verkeeren zoo gij hun nu niet uwe beste diensten bewijst" [6]) — tot onzen eigen Phillips [7]) en Cough, [8]) — Wendell Phillips tegen den handel in menschenvleesch, John B. Cough tegen eene onderlinge slavernij, nog harder en verachtelijker dan gene waarover wij zooeven hebben gesproken, want bij gene is alleen het lichaam gebonden, het gemoed en de ziel zijn vrij, terwijl bij deze, lichaam, ziel en gemoed tot slaaf worden gemaakt. Zoo kunt gij overal gemakkelijk het groote *doel* ontdekken, de groote beweegredenen om ieder en allen *van dienst* te zijn.

De mensch die zichzelf niet kan vergeten, die alleen maar denkt om zijne eigen grootheid en belangen, moet natuurlijkerwijze ook kleinzielig, onbeduidend, persoonlijk zijn en trekt daardoor tevens zijne eigen grenzen; terwijl hij, wiens leven een leven van dienen en zelfopoffering is, geene grenzen kent, want hij maakt deel

uit van het *Heelal*, en dat verschaft hem eene geweldige zeggingskracht.

Zoo iemand kan stijgen als had hij vleugelen van een adelaar, en het schijnt alsof de natuur zulk eene groote ziel te hulp komt en hem middelen en materiaal verschaft om zijn doel te bereiken, waardoor groote, alles omvattende waarheden rechtstreeks doordringen tot de harten en het gemoed zijner hoorders; want hij alleen is redenaar, die de harten en het gemoed zijner hoorders kneedt en vormt in den grooten trechter der waarheid en ze dan in eene bepaalde richting doet handelen, maar niet hij die slechts voordrachten houdt.

Hoe door en door Webster hiervan overtuigd was, toont hij ons in zijne korte maar degelijke beschrijving der welsprekendheid, waaruit wij hier een paar regels aanhalen: „Ware welsprekendheid bestaat niet in het houden van eene redevoering.... Woorden en zinnen mogen nog zoo mooi gerangschikt worden, zij kunnen er toch van ontbloot zijn.... Voorgewende hartstocht, sterke uitdrukkingen, declamatorische omhaal, allen dingen er naar, maar zij kunnen haar niet bereiken.

De bevallige bewegingen die op de scholen geleerd worden, de prachtige versiering en bestudeerde samenstelling van redevoeringen staan mannen tegen en doet hen walgen wanneer hun eigen leven, het lot van hunne vrouwen en kin-

deren en van hun land afhangt van een dadelijk te nemen besluit.

Dan hebben woorden hunne kracht verloren, rhetorica is tevergeefsch en van allen doorwrochte redekunst walgt men. Dan gevoelt zelfs het genie zich beschaamd en overwonnen als in tegenwoordigheid van hoogere krachten. Dan is vaderlandsliefde welsprekend, dan is zelfopoffering welsprekend.

Het heldere inzicht, dat de gevolgtrekkingen der logica voorbij gaat, het hooge doel, het vaste besluit, de onverschrokken geest die voor de vuist weg spreekt met stralende oogen en uitdrukking in iederen gelaatstrek, die iederen man de hoogte in drijft, recht op het doel af, dat is welsprekendheid." En let op eenige der voornaamste woorden die hij heeft gebruikt — opoffering, vaderlandsliefde, hoog doel. De alleen aan zich denkende man, kent deze niet, en kan er nog minder gebruik van maken.

Zeker, er zijn dingen, die men moet leeren, het ontwikkelen van lichamelijke hulpmiddelen, de ontwikkeling der stem en zoo voort, zij kunnen de ware vertolkers der ziel worden, in plaats van haar te beperken en te binden zooals zoo vaak bij openbare sprekers het geval is — zij hebben hunne waarde, ja, zijn van groot belang en zelfs noodig, tenminste wanneer men de hoogste sporten des levens wil bereiken en hij die dit inziet is een wijs man; maar op zichzelf

zijn het toch maar kleinigheden vergeleken bij die grootere, machtige en alles omvattende hoedanigheden.

* * *

Is het uw ideaal een groot *staatsman* te worden? Denk dan eerst eens goed na over de beteekenis van het woord zelf — ***staatsman,*** een man, die zijn leven wijdt aan den dienst van den staat. En gij ziet toch wel in, dat wanneer men zegt — een man die zijn leven wijdt aan den dienst van den staat, dit gelijk staat met te zeggen — een man die zijn leven wijdt aan den dienst zijner medemenschen, want wat is een land of een staat in den waren zin des woords anders als de vereeniging, het groote lichaam van alle individueele belangen tezamen? En hij, die alleen voor zich en in zich zelven leeft, die de belangen van zijn eigen klein ik stelt boven de belangen der duizenden, kan nooit een staatsman worden, want daartoe moet men hooger staan.

Roep u de grootste menschen der wereld voor den geest zoowel onder de levenden als onder de zoogenaamde dooden, en gij zult weldra zien dat het leven van elk hunner op dit groote beginsel gebouwd is of was, en dat zij allen in die mate groot zijn of geweest zijn, als zij zich dit beginsel hebben eigen gemaakt. Twee der grootste Amerikanen, beide overleden, zouden

heden ten dage en in de toekomst nog veel grooter naam en eer verworven hebben, wanneer zij slechts in één opzicht van hun wezen grooter waren geweest, groot genoeg om de eeuwige waarheid en het gewicht van dit grondbeginsel in zijnen geheelen omvang te erkennen en wanneer zij den tijd, dien zij gebruikt hadden met naar het Presidentschap te dingen en dit aan iedereen te verkondigen, besteed hadden in den dienst hunner medemenschen. Hadden zij het gewonnen, dan waren zij er niet grooter om geworden; hun gretig en kinderlijk verlangen ernaar heeft hen veel kleiner gemaakt. Wanneer gij u van de vele duizenden mannen die sedert de oprichting deel uitmaakten van het Amerikaansche Congres, het in verhouding kleine, zeer kleine getal van hen die gij u nog herinnert — misschien niet meer dan vijftig, dat is ongeveer een op de zes honderd — voor den geest roept, dan zult gij bemerken dat zij allen duidelijker of onduidelijker zullen verschijnen, naarmate elk van hen verdedigers of voorstanders waren van een groot beginsel, dat der menschen welvaart tot den hoogsten graad kon bevorderen, en daardoor de ware roeping van een *staatsman* vervulden.

Het eenige groote nadeel voor de Vereenigde Staten van Amerika is, dat zij tegenwoordig te weinig staatslieden hebben. Zij hebben een grooten zwerm en groote horden politicussen;

maar slechts nu en dan wordt iemand gevonden, die hoog genoeg staat om den naam — staatsman — te verdienen. Tegenwoordig werkt de groote menigte van hen, die aan het openbare leven deelnemen, niet met het doel de belangen te dienen van hen, die zij heeten te vertegenwoordigen, maar alleen uit zuiver eigenbelang, alleen voor eigen grootheid, onverschillig op welke wijze zich dit ook uiten mag.

Voornamelijk vinden wij dit bewaarheid in onze gemeenteraden. Er zijn besturen, die in plaats van in handen te zijn van hen, die ze dienstbaar zouden maken aan het algemeen, in handen zijn van hen die voornamelijk aan hunne eigen belangen denken, wien alle middelen goed zijn om hunne belangen te dienen, en die af en toe ook wel gebruik maken van achtbare middelen wanneer zulks voor een bizonder doel past.

Wij behoeven slechts om ons heen te zien, om ons van de waarheid te overtuigen. Waaraan zijn ellendige, vuile en beklagenswaardige toestanden, als van het Lexon Comité [9]) die nog niet zoo lang geleden onder de oogen van het publiek kwamen, te wijten? Daaraan, dat de bureaux van dat groote gemeentebestuur bezet zijn met mannen, die in de eerste plaats de openbare welvaart dienen, of doordat hunne plaatsen ingenomen worden door mannen, die alleen aan eigen welvaart denken? Maar laat ons verder gaan. Deze gedegenereerde staat van

zaken bestaat niet alleen in genoemde stad, neen er is bijna geen enkel gemeentebestuur vrij van.

Maar dit kan niet altijd zoo blijven.

Het Amerikaansche volk en andere volken eveneens zullen langzamerhand inzien wat het eigenlijk heden ten dage reeds behoorde te begrijpen — dat vanaf het oogenblik dat eerlijke lieden, de burgers, zich vereenigen en vereenigd blijven, de als bedorven bekend staande politieke kringen zelfs geen vier en twintig uur meer stand houden kunnen. *Het oprechte, goede, ware is almachtig en zal onvermijdelijk overwinnen, wanneer het op den voorgrond geplaatst wordt.* De geschiedenis der beschaving leert ons dat.

Wanneer onze openbare stedelijke, staats- en federale besturen in handen zijn van mannen die liefde gevoelen voor den mensch, hoog staande mannen wier leven gevormd is naar de groote wet van het dienen, dan zullen ze in handen zijn van *staatslieden.* Laat dit roemrijke woord nooit besmet, nooit onteerd worden, door het toe te passen op kleine zelfzuchtige menschjes, die niet in staat zijn tot iets anders dan politieke tooneelspelerij. Treed in het openbare leven, maar neem er deel aan als een man, niet als een lafaard; neem er deel aan als staatsman, maar niet als politicus.

* *
*

Is het uw ideaal een groot *prediker* te worden, of wat hetzelfde wil zeggen een groot *leeraar?* Bedenk dan wel dat de grootste op aarde, diegenen geweest zijn, die geheel opgingen in toewijding voor en in den dienst hunner medemenschen, die zichzelf geheel gaven aan hen waarmede zij in aanraking kwamen, zoo, dat zij voor zichzelf niets meer overhielden. Dat waren geen mannen die naar roem dongen, geen mannen die zulk eenen hoogen dunk van hunne eigen dogmatische denkwijze hadden, dat zij het grootste gedeelte van hunnen tijd besteedden met het discussieeren over dogma's en meeningen omtrent godsdienst, ten einde, zooals meestal bij dezulken het geval is, te bewijzen, dat de ego die voor u staat, alleen de ware, eenig goede denkwijze bezit, en wier grootste eerzucht is, u dit duidelijk te maken — iets verachtelijks geloof ik in de oogen van God zelf, wiens kinderen te zelfder tijd honger lijden en sterven bij gebrek aan het brood des levens — zeker ook iets verachtelijks in de oogen van de meerderheid der menschen. Laat ons daarom dankbaar zijn dat de menschheid elk jaar minder werk voor hen vindt en de tijd weldra komen zal, dat zij nauwelijks nog geduld worden.

Het is voor een groot gedeelte te danken aan mannen van die soort, vooral in vroegere tijden, dat de ware geest van den godsdienst, van het Christendom, verloren gegaan is in bijna zuiveren

vormendienst. De vorm waarin hij gedoemd werd zich te bergen, wordt van meer belang gehouden dan de zeldzame, goddelijk schoone vrucht zelf. De ware geest, die, welke leven en kracht schenkt, heeft bijna geheel plaats moeten maken voor de letter die bederf wekt en doodt. Doe liever, in plaats van te verlangen naar deze fijn gesponnen, door menschenhanden gemaakte stof — want stof is het — waaraan wij toch elke paar jaren op onzen weg naar omhoog weer ontgroeien en stil staande lachen, dat wij zoolang aan zulke ideeën hebben vastgehouden, inplaats van te denken u op deze wijze te kunnen sterken, doe liever als de wijze mensch, *zonder u elken dag een poos af*, houd dan gemeenschap met het Oneindige, blijf daar een poos in tegenwoordigheid van den *Oneindigen Geest* van alle leven, van alle kracht, want gij kunt u niet op andere wijze *sterken*.

Ga, in plaats van heen en weer te loopen en uw beker te vullen aan die kleine stilstaande poelen, uitgedroogd als ze gewoonlijk zijn door de voortdurende stralen van een onafgebroken schijnende egoïstische zon, naar de *Bron* zelve, ga daar het water des levens drinken dat vrij vloeit voor een ieder die er henen gaat. Maar gij kunt er niet iemand anders heen zenden om het voor u te halen.

Zonder u dus af, al zij het ook maar kort, — al is het niet langer dan een kwartier of

een half uur per dag — en houd daar gemeenschap met de Groote Bron van alle leven, van alle kracht. ***Beken al uwe ernstige wenschen, alles waar gij naar streeft, wat het ook zij en zij zullen, voortdurend besproeid door het water der verwachting, vroeg of laat verwezenlijkt worden.***

Alle kennis, alle waarheid, alle wijsheid, alles wat ook, ze zijn de uwe, zoo gij ze slechts op deze wijze tracht te verkrijgen. Het is ontelbare malen geprobeerd en heeft nog nooit gefaald, daar waar de drijfveeren hoog waren en waar men er geheel van overtuigd was dat het doel nuttig is. Binnen veertien dagen kunt gij u zelf van de waarheid hiervan overtuigen, als gij slechts den goeden weg inslaat. [10])

Alle groote leeraren der wereldgeschiedenis hebben zoo hunne kracht verkregen. Herinner u de groote ziel die ons nog niet lang geleden heeft verlaten, hij die zijn ambt te Trinity zoo getrouw vervulde, den grooten prediker die zulke wonderlijke kracht bezat en zulke hooge inspiraties. Kort geleden sprak ik nog over Phillips Brooks met eenige leden zijner gemeente. Een hunner vertelde mij van zijn schoonen en machtigen geest en zeide dat zij zich bewust waren, dat hij eene macht bezat die zij niet hadden, maar waar zij toch naar verlangden; dat hij het groote geheim der macht scheen te kennen, iets wat zij niet kenden, maar wat zij toch

dikwijls hadden beproefd te vinden. Hij ging voort en vertelde mij toen een feit, — iets dat ik trouwens reeds lang wist — dat hij zich namelijk elken dag een poos in eene kleine, stille kamer terugtrok, de deur achter zich sloot en gedurende dien tijd, onder welke omstandigheden ook, voor niemand was te spreken. De goede man wist deze twee dingen, hij kende en ondervond den invloed van zijne groote zielskracht en hij wist ook dat hij zich zoo elken dag afzonderde; maar, lieve hemel, hij had er toch nooit aan gedacht die twee dingen met elkaar te verbinden.

Zoo groeit zielskracht; de menschen die deze kracht bezitten zijn zij die de wereld bewegen, die het groote in de wereld doen en tegen wie geen mensch, geene macht, kan standhouden.

Roep u eenige van 's werelds grootste predikers, of om weer de betere uitdrukking te gebruiken, leeraren, voor den geest en onthoud wel dat ik niet van meening-, dogma-, of vorm- maar van werkelijke godsdienstleeraren spreek, — de eene soort verschilt van de andere als de dag van den nacht — en gij zult in het leven van ieder hunner twee groote feiten ontdekken, — groote zielskracht, die zich voornamelijk ontwikkeld heeft in eenzame afzondering, — en het feit dat het leven van elk hunner gebaseerd was op den grooten almachtigen grondslag van

liefde, dienen en hulpvaardigheid jegens de menschheid.

* *
*

Is het uw ideaal een groot *schrijver* te worden? Zeer goed. Maar bedenk dan eerst wel, dat tenzij gij de wereld iets te geven hebt, waarvan gij voelt dat zij het noodig heeft, iets dat haar zal bijstaan op haren weg voorwaarts en omhoog, tenzij gij haar een dienst van dezen aard te bewijzen hebt, doet gij beter en verstandiger de pen niet op te nemen; want als het doel van uw schrijven alleen bestaat in roem en geld, dan zal het getal uwer lezers wel zeer gering zijn; misschien is dan een twintigtal of een dozijn nog te hoog getaxeerd.

Wat een schrijver geeft is eigenlijk niet anders dan de som van zijn eigen leven, zijne gewoonten, zijn karaktertrekken, zijne ondervindingen, zijn streven. *Hij kan nooit meer geven, dan hij zelf is.* Hij kan nooit buiten zijn eigen grenzen gaan; en tenzij hij een hooger doel vervolgt dan alleen te schrijven voor eigen roem en eigen grootheid, belemmert hij daardoor zelf zijne ontwikkeling en dat wat hij zoekt zal hij nooit vinden. Terwijl hij, die ter wille der menschheid schrijft, omdat hij haar iets denkt te moeten zeggen dat zij noodig heeft en dat een steun voor de menschheid zal zijn, als 't werkelijk iets is dat zij noodig heeft, ook al zijn de

overige omstandigheden gelijk, datgene, wat die andere man rechtstreeks zoekt en zoodoende nooit vindt, in al zijne volheid ontvangen zal. Zoo komt het tot u en niet anders. *De menschheid bekommert zich niet om u voordat gij getoond hebt, dat gij u om haar bekommert.*

Let eens op deze aanhaling uit een brief van eene welbekende schrijfster, iemand wier eerste boek dadelijk succes had en wier volgende boeken evenzoo werden ontvangen. Zij zegt: „Ik had nog nooit aan schrijven gedacht totdat ik er twee en een half jaar geleden toe kwam ten einde mijn gemoed te ontlasten van zekere gedachten, die zich met geweld wilden uiten". Dit wetende zal het ons niet verwonderen, dat haar eerste en volgende boeken alle succes hadden. Zij had iets, waarvan zij voelde dat de wereld het noodig had en moest hebben; en zonder te denken aan zichzelf of aan roem of geld gaf zij het.

De wereld stemde met haar in; en daar zij groot genoeg was om geen van beide te zoeken, heeft zij beide gekregen.

Let ook hierop: „Ik schrijf uit liefde tot mijn werk en niet om geld of naam." Het eerste bezit ik zonder mij in te spannen, de laatste heeft niet de waarde van een spijkerkop in het algemeene huishouden van het uitgestrekte heelal. Werk dat gedaan wordt uit liefde voor dat werk, brengt zijne belooning veel sneller en zekerder

dan werk dat maar alleen voor geld gedaan wordt. Dit is slechts een geformuleerd feit voor wat de grootste auteurs ter wereld zeggen of zouden zeggen, ten minste voor zoover ik hunne meening hieromtrent vernomen heb.

Daarom, tenzij gij hoog genoeg staat om u zelven te vergeten ter wille van het goede in den dienst der menschheid, en zoodoende deel uit te maken van het geheel en het u daardoor mogelijk wordt iets te geven dat zich veranderen zal in roem, tenzij gij dit kunt doen, doet gij verstandiger de pen niet op te nemen, want wat gij schrijft zal toch niet ter hand genomen worden, en mocht het zijn, dan zal het ook weer gauw worden neergelegd.

Een der meest aantrekkelijke en meest bekende Amerikaansche schrijfsters zegt, over haar eigen werk sprekende: „Ik druk mijne ziel op het witte papier" en laat mij u zeggen, dat de reden waarom zij indruk maakt op duizende andere zielen daarin ligt, dat haar eigen ziel zoo sympathiek, zoo vol liefde is, dat anderen haar invloed niet kunnen weerstaan; zij leeft alleen om anderen te dienen en daardoor maakt haar eigen leven deel uit van het leven van ontelbaar veel anderen.

Slechts datgene wat uit het hart komt, kan het hart bereiken. Neem de meest bekende en grootste werken uit de vakken van welke bibliotheek ook, gij zult zien dat de schrijvers ervan

niet geworden zijn wat zij zijn door het bestudeeren der regels en grondbeginselen der rhetorica, want dat alleen heeft nog nooit en kan ook nooit iemand een groot schrijver doen worden. Wat zij zijn, zijn ze geworden doordat hunne ziel in vuur geraakt is voor de een of andere groote waarheid of een feit waarnaar de wereld zocht en dat een steun der menschheid geworden is. Dat zijn groote zielen geweest, zielen met liefde tot het geheele menschengeslacht.

* *
*

Is het uw ideaal een groot *tooneelspeler* te worden? Bedenk dan wel, dat, wanneer gij u tot levensdoel stelt om te spelen ten einde de harten uwer hoorders te treffen, invloed uit te oefenen op het leven en de toekomst der menschen, dezelfde groote natuurwet, die zich doet gelden bij den redenaar ook u te hulp zal komen, ook u helpen zal in uwen groei en ontwikkeling, en ook u in staat zal stellen op te klimmen tot eene hoogte welke gij nooit zoudt gedroomd hebben te zullen bereiken, zoo gij alleen maar voor uw eigen klein ik speeldet, waaraan gij dan alleen zoudt denken. In het laatste geval kunt ge er in slagen een tooneelspeler van den derden of vierden rang of misschien wel van den tweeden rang te worden; maar gij zult nooit

een der eersten ter wereld worden, en de kans bestaat, dat gij er niet eens in slagen zult u een bestaan te scheppen, en dan ziet gij uwe verwondering beantwoord, waarom zoovelen, die het beproeven, niet slagen. In het andere geval zijn ook andere dingen mogelijk, de hoogte die gij kunt bereiken is onbegrensd en hangt slechts daarvan af, in hoeverre 't u mogelijk is u zelven te vergeten, om invloed op de ziel en daardoor ook op het leven en de toekomst der menschen uit te oefenen.

* *
*

Is het uw ideaal een groot *zanger* te worden? Bedenk dan wel, dat wanneer gij het alleen om uzelfs wille wenscht, gij nooit moet zingen, tenzij alleen om u zelf te vermaken, — doe zoo, of gij zult altijd in angst zitten of ge publiek kunt trekken. Als gij daarentegen dit arbeidsveld kiest omdat gij meent hierin der menschheid van het grootste nut te zijn, als het uw ideaal is te zingen tot de harten en het leven der menschen, dan zal ook deze zelfde groote natuurwet u ter hulpe komen in uwen groei, uwe ontwikkeling en uw streven, dan zijn ook andere dingen mogelijk, en in plaats van voor u zelven te zingen of angstig te zijn over het getal uwer hoorders, zult gij voor het eerste zelden tijd vinden, en gij zult alleen bezorgd zijn, of de zaal wel een ontvangkamer heeft, die groot

genoeg is om nog een gedeelte der menschen te bergen die toegang zoeken.

Denk aan Jenny Lind.

* *
*

Is het uw ideaal eene *vrouw van de wereld* te zijn — dit en niets anders, en alleen voor eigen genoegen en voldoening?

Sta dan stil en denk na, zij het ook maar een oogenblik; want is dit het geval, dan zult gij nooit, ja dan kunt gij nooit het ware duurzame geluk vinden, want gij zult er niet toe komen die groote wet te begrijpen die zegt, dat men geen waar geluk kan vinden door er *rechtstreeks* naar te zoeken; en hoe verder gij gaat, hoe ijler, hoe holler, des te minder voldoenend zal de namaak worden, die gij voor echt zoudt willen aannemen. Gij zult daardoor het leven van zijn schoonsten glans berooven en het uzelven onmogelijk maken het doel dat gij voor oogen hebt te bereiken. En daar gij nu toch met uzelven in overleg zijt, kom dan ook tot inzicht dier andere groote wet, die zegt dat gij uw eigen leven vindt, door het te verliezen in het dienen van anderen; dat hoe meer gij van het eigen leven geeft, hoe voller en hoe rijker, hoe grooter en grootscher, hoe schooner en gelukkiger het wordt.

Bouw met de vele hulpmiddelen en gelegenheden die u ten dienste staan uw leven op deze

groote wet van hulpvaardigheid en dienstbetoon op en smaak het genot te groeien in dat rijke, volle, altijd toenemende en voldoening schenkende leven; gij zult daardoor beter bekend, meer geëerd en gezegend worden dan eenige gewone vrouw der wereld of wie ook zulks zijn kan; want gij zult het hoogste leven genieten, dat hier op aarde gekend wordt. En weldra zal de dag aanbreken waarop gij stil blijft staan en een blik terug werpt en zien zult hoe laag en klein dat andere leven hierbij vergeleken is, de stonde zegenend dat uw beter inzicht de overhand kreeg en u hiervan redde. Zoo gij er dus nog geen aanvang mede gemaakt hebt, stel het dan niet uit, maar begin uw leven te bouwen op dit ware beginsel.

In plaats van uw lakei te ontslaan, zooals eene dame deed die ik toevallig ken, omdat hij beslist weigerde in den regen naast haar rijtuig te staan, met zoo en zoo gekruiste armen, onbeweeglijk als eene mummie (ik zou haast zeggen als een gek) en noch naar deze, noch naar gene zijde te mogen kijken, maar aldoor alleen naar mevrouw, terwijl deze vijftien of twintig minuten in een winkel is, alleen om aan haar lust te voldoen en iedereen te doen weten, dat dit het rijtuig van Mevr. Q is, — geef hem liever in plaats van zoo te doen, een parasol te dragen als het noodig is en laat hij u behulpzaam zijn op uwe tochten van medelijden en opwekking

en liefhebbende vriendelijkheid jegens de ontelbaar velen die hieraan behoefte hebben.

Kan er eenige verhouding bestaan tusschen den roep „De goede dame" en eene trotsche zelfzuchtige, genoegens najagende vrouw? En zoudt gij denken dat het genoegen, het geluk en de voldoening in het leven van die twee ook maar eenigszins met elkaar vergeleken kunnen worden?

* * *

Is het uw ideaal *tot grooten rijkdom te geraken*, en daardoor een grooten naam te verwerven, en bovendien geluk en voldoening? Bedenk dan wel, dat of gij zoover komen zult, geheel afhangt van het gebruik dat gij van uwe weelde maakt.

Als gij ze beschouwt als een u *toevertrouwd goed* dat in dienst staat van de hoogste belangen der menschheid, welnu dan zal dit alles zeker tot u komen. Is het evenwel uw plan ze maar op te stapelen en op te hoopen, dan zal geen van alle tot u komen, en gij zult het leven zoo teleurstellend vinden als maar eenigszins mogelijk is.

In stoffelijke dingen alleen ligt geene grootheid, deze kan er niet in gevonden worden. De grootheid wordt geheel bepaald door het gebruik dat men er van maakt en de wijze waarop men ze besteedt.

Beschouw de zaak eens van alle kanten en zeg mij openhartig, of gij wel iets dwazer weet dan een man, die alle dagen zijns levens doorbrengt met het opstapelen en ophoopen van geld, en zelf te bekrompen en te gierig is om er iets meer van uit te geven dan beslist noodig is, die vele malen meer verzamelt dan hij met mogelijkheid ooit zou kunnen gebruiken, steeds naar meer verlangt — een verlangen dat immer sterker wordt — en hoe meer hij 's levens einde nadert des te begeeriger wordt, zich dan neerlegt, sterft en alles achterlaat. Voor mij komt dat op hetzelfde neer, als wanneer een mensch zich tot hoogste doel en ideaal zijns levens stelt, om een kolossalen hoop oud ijzer midden op een groot veld op te stapelen en er dag in, dag uit, op zit omdat hij er zoo erg aan gehecht is, dat het een deel van zijn leven is geworden en eerder zich zelf en hen die hem omringen de dingen onthoudt die het leven werkelijk veraangenamen en van waarde doen worden, dan er maar iets van verloren te laten gaan en als hij eindelijk daarop sterft zijne ziel zoo verschrompeld en in haren groei belemmerd is, dat zij werkelijk moeite heeft zich uit dat ellendige oude lichaam naar buiten te wringen.

Er is eene groote wet, die zegt, dat wij juist zoo worden als de dingen zijn, die onze aandacht voortdurend in beslag nemen. Als wij voortdurend denken aan dingen, die waar, edel en

verheffend zijn, dan groeien wij ook daarnaar. Als onze aandacht aldoor in beslag genomen wordt door stoffelijke dingen, zooals goud, zilver, koper of ijzer, dan wordt onze ziel — ons wezen, ja zelfs onze gelaatstrekken evenals deze, hard, geslepen, beroofd van hunne edele, betere, hoogere hoedanigheden.

Roep u eens den persoon of het beeld van een vrek voor den geest en gij zult weldra zien dat dit waar is. Het is eene natuurwet. Hij dacht meester te worden, en moet nu ontdekken dat hij slaaf is. In plaats van zijn rijkdom te bezitten, bezit zijn rijkdom hem.

Hoe dikwijls heb ik personen van deze of bijna van deze soort gezien! Gij kunt ze overal vinden. Minstens kent gij er wel een paar, misschien zelfs velen.

In de laatste twee of drie jaren, zijn er in de Vereenigde Staten twee welbekende millionnairs, mannen die vele malen millionnair waren, gestorven. De een ving het leven aan met de idee zich een grooten naam en grooten rijkdom te verwerven. Deze twee dingen hadden zijn gemoed in beslag genomen — ego en groote weelde. En naarmate hij verder ging werd hij zoo, dat hij voor niets anders meer oogen had. Hij werd hoe langer hoe meer de slaaf van zijne geldzucht; en hij, die niets anders kon doen dan zijn meester te gehoorzamen, verzamelde, stapelde en hoopte op, en na zijn leven daarmede

doorgebracht te hebben, legde hij zich neder, stierf, en kon niet zooveel als de waarde van een stuiver medenemen, alleen eene ziel, een dwerg vergeleken bij dat wat zij had kunnen zijn. Want zij had de ziel kunnen zijn van een koninklijken meester, in plaats die van een verachtelijken slaaf.

De couranten vermeldden zijn dood bijna zonder een enkel woord van lof. Hij werd maar door weinigen betreurd en nog minder droegen rouw om hem. Zelfs spraken duizenden bij zijnen dood over hem in allesbehalve vleiende bewoordingen en allen waren het eens over hetgeen hij had kunnen zijn en had kunnen doen, hoe hij in staat geweest was veel goed te doen en hoe hij zijn geheele leven bemind en geëerd en bij zijn dood door het geheele volk, door de geheele wereld, betreurd en gezegend had kunnen zijn.

Het is inderdaad een treurig gezicht te zien hoe zich een menschengemoed, een menschenziel verslaaft aan het tijdelijk bezit van een paar stukken metaal.

De andere begon het leven met het beginsel dat 's menschen welslagen alleen moet worden afgemeten naar het directe nut dat zijne medemenschen, dat de wereld waarin hij verkeert van hem hebben, dat persoonlijke rijkdom slechts een *aan den persoon toevertrouwd goed is*, dat gebruikt moet worden ten dienste van de

hoogste belangen der menschheid. Onder den gezegenden invloed van dit machtige beginsel van dienen, zien wij hem groot, invloedrijk en rijk worden; zijn geheele wezen zet zich uit, zijn hart veredelt zich, hij wordt edelmoedig, liefdadig, dient zijn staat, zijn land, zijne medemenschen, schrijft zijn naam in de harten van allen die met hem in aanraking komen, zoodat niemand ooit aan dien naam denkt zonder een gevoel van dankbaarheid en lof.

Als grootsten dienst der menschheid bewezen, naast zijn persoonlijken invloed en voorbeeld, richtte hij eene groote inrichting van onderwijs op en onderhield deze, terwijl hij zijne kranige zakenkennis in dienst stelde der inrichting; het doel dat hij hiermede beoogde, was jonge mannen en vrouwen in staat te stellen zich zoo goedkoop mogelijk te ontwikkelen, opdat zij op hunne beurt in het dagelijksch leven hunnen medemenschen van *direct nut* zouden kunnen zijn.

Te midden dezer werkzaamheden bereikt ons het bericht van zijn dood. Vele harten treuren. De trouwe, groothartige, sympathieke vriend, de dienaar zoowel van rijken als armen, is heengegaan.

Ontelbaar velen waarmede hij zich had bevriend, die hij aangemoedigd, geholpen en gediend had, zegenen zijnen naam en zijn er dankbaar voor dat zijn leven zoo is geweest. Zijn eigen staat is lijkdrager, terwijl het geheele volk

eerelijkdrager is. Wie kan zeggen hoe groot de invloed is van een leven als het zijne? Hij kan niet overzien worden; want hij gaat van hem die eenmaal dien invloed gevoeld heeft over op anderen en van hen weder op anderen tot in alle eeuwigheid. Alleen Hij die met zijne eenig zuivere weegschaal elke menschendaad rechtvaardig weegt, kan zulks doen. Door zijne laatste milddadige gift aan de menschheid zal men zich zijn naam nog lang herinneren, eeren en zegenen, lang nadat de rijkdommen van hen die slechts plutokraten waren, verspreid zijn en de menschheid reeds lang vergeten heeft, dat zij ooit geleefd hebben.

Kies dan zoo gij wilt tot levensdoel het bijeengaren van groote rijkdommen; maar houd steeds voor oogen, dat, tenzij gij in staat zijt uzelven te vergeten, zij u niet groot maar klein zullen maken en gij het leven zult berooven van het hoogere en betere dat er in te vinden is. Als gij daarentegen geleid wordt door het groote grondbeginsel, dat persoonlijke weelde slechts een *aan den persoon toevertrouwd goed is* en dat het *directe nut* en het dienen der menschheid de eenige maatstaf is, waarmede grootheid bepaald wordt en gij hiermede uw leven in overeenstemming brengt, dan zult gij waarlijk groot worden en ook tot de grooten gerekend worden; dan zullen ook die ware vreugde en geluk en voldoening tot u komen, die altijd een

leven van waar dienen vergezellen en daardoor ook het beste en eenig ware leven is.

Men mag nimmer vergeten dat persoonlijkheid, leven en karakter de voornaamste dingen zijn, dat zij de grootste diensten kunnen bewijzen, en dat rijkdom slechts een *bijkomende omstandigheid* is. Evenmin mag men ooit tot diegenen behooren die te laag, te klein of te vrekkig zijn om deel te nemen aan iets, dat deze kan doen groeien en toenemen.

Wenscht Gij zeldzame kracht en hoogste ontwikk'ling,
Dat Uw leven één vreugde en tevredenheid is gelijk?
Het dienen van and'ren zij dan Uw hoogste werkkring,
Geef dan van vriend'lijkheid en goeden wil blijk.

Wenscht Gij, dat heel de wereld, zelfs de hemel U bemint
En dat de liefde en hare kracht geheel U doordringen?
Heb dan lief heel de wereld; de mensch die U vindt,
Zal in de stilte zijns harten een loflied u zingen.

DERDE HOOFDSTUK.

DE ONTWIKKELING.

Eene schoone zijde van dit beginsel van liefhebben en dienen is, dat een ieder deze deugden in zijne persoonlijkheid kan aankweeken. Velen hoorde ik vragen: als men ze niet van nature tot een zekeren graad bezit, wat is hieraan dan te doen? In antwoord hierop zeg ik u: vergeet u zelven, stel uwe eigen belangen voor eene korte poos ter zijde, doe iets voor een ander wanneer zich de gelegenheid voordoet, een vriendelijken dienst, eene met liefde bewezen gunst, onverschillig hoe klein deze ook moge schijnen; het is mogelijk dat alleen reeds een vriendelijke blik of woord tot een met zorgen beladene, uit wiens leven alles schijnt verdwenen, wat het leven waarde geeft, eene helpende hand of een kleine steun aan iemand die bijna ontmoedigd is, juist op het kritieke oogenblik komen; eene hulpvaardige hand kan juist nu een leven of eene toekomst veranderen. Toon dat

gij een vriend zijt van hem of haar, die denkt geen vrienden te hebben.

Och, duizend zulke gelegenheden doen zich dagelijks voor, in welke omgeving ge ook zijt geplaatst; niet in de groote, verwijderde dingen, doch in de kleine voor de hand liggende zaken. Doe iets met een hart vol liefde, merk op welk een rijke oogst tot u komt en het zal onnoodig zijn op eene herhaling of voortgang aan te dringen. De volgende maal zal het u reeds gemakkelijker en natuurlijker afgaan, de daaropvolgende doet ge het als van zelf. Gij kent toch de wondervolle wisselwerking van het zenuwstelsel, hetwelk ge in uw lichaam omdraagt en zóó werkt, dat wanneer ge iets op eene zekere wijze doet, het de volgende malen steeds gemakkelijker gaat, totdat het nagenoeg zonder eenige moeite uwerzijds gedaan wordt, totdat het eene tweede natuur is geworden. En wat verkrijgen wij hierdoor? Eene gewoonte. Op deze wijze ontstaat elke gewoonte, op deze wijze moet elke gewoonte worden gevormd. En zijt ge u wel volkomen bewust, *dat het leven ten slotte slechts een aaneenschakeling van gewoonten is,* en het geheel in uwe eigene macht staat, te bepalen welke deze gewoonten zullen zijn?

Ik heb dit belangrijk beginsel op een instituut als grondregel aangenomen gezien; het werd niet alleen in theorie aangenomen, zooals ik hier en daar wel eens zag, doch als een wezen-

lijke, levenskrachtige waarheid. Gaarne zou ik gelegenheid willen hebben u te vertellen van zijn wonderlijken en schoonen invloed op het bestaan en de werking van dit instituut en op het leven en werken van hen die er vandaan komen. Het is inderdaad eene vreugde daar te zijn. Men kan ook niet eenige minuten binnen zijne muren vertoeven, zonder zijn zegenrijken invloed op te merken. Men kan het niet verlaten zonder dezen met zich mede te nemen. Ik heb inborst en levenswijze bijna geheel of volkomen zien veranderen en een leven zich zien ontplooien, zoo rijk en zoo vol waarde als de betrokken personen nimmer mogelijk hadden gedacht, alleen door een enkel jaar onder dezen schoonen en levenwekkenden invloed te verkeeren.

Ik zag het eveneens aangenomen als grondregel op een groot zomercongres, dat reeds een groot werk verrichtte en eene nog veel grootere taak voor zich heeft en voornamelijk door middel van dezen almachtigen grondslag waarop werd voortgewerkt, geleid en in werking gebracht door eene zeldzaam hoog verlichte ziel, geheel vervuld van de dienende liefde voor de geheele menschheid. Gedachten van geldelijk voordeel zijn hier buitengesloten, want alles wat het geeft is even vrij als de schoone geest waarvan het is doortrokken. Het resultaat is, dat zich hier een gezelschap van de meest zeldzame

soort verzamelde, zoowel door de prachtige reeks van lezingen, als door de persoonlijkheid van hen die deze leidden, zoodat overal teekenen zijn van dien geest van liefde, hulpvaardigheid en vriendelijkheid, die de geheele atmosfeer met een diep gevoel van vrede vervult, die ieder oogenblik des levens tot eene vreugde maakt.

Zulk eene bekoring geeft deze geest er aan, dat vaak het verblijf van hen, die voor een enkelen dag kwamen, tot eene week werd verlengd en de enkele week van anderen werd dikwijls eene maand, de maand de geheele zomer. Hierin is echter niets vreemds; *want waar men ware menschenliefde vindt, daar wil men gaarne vertoeven.*

Maakt men dit tot grondregel zijns levens waar omheen alle andere zich in behoorlijke orde moeten rangschikken en aan onderwerpen, dan is dit geenszins, zooals een oppervlakkig beschouwer soms mocht denken, eene hindernis voor zijn groei en ontwikkeling, of voor de hoogst mogelijke ontplooiing van zijne geheele persoonlijkheid of van zijne krachten. Integendeel, het is eerder een der grootste redenen, een der grootste oorzaken ten gunste hiervan; hoe sterker de persoonlijkheid en hoe grooter de kracht, des te grooter is haar invloed ten dienste der menschheid. Wanneer het leven dus op zulk een grond wordt gebouwd, is dan een grooter drijfveer mogelijk voor die zelfontwik-

keling die den mensch voert tot het hoogst mogelijke? Eene ontwikkeling alleen tot eigen voordeel kan nimmer zulk eene beweegkracht, zulk eene groote macht achter zich hebben; *en ten slotte is er niets ter wereld zoo groot, zoo krachtdadig in den dienst der menschheid, als een krachtig, edel en schoon menschengeslacht.* Dit bepaalt ten slotte den invloed van ieder mensch op zijne medemenschen. *Het leven en het karakter zijn de grootste machten ter wereld en uit het karakter komt de kracht voort, want in alle ware macht, langs welke lijn deze zich ook beweegt, is het ten slotte alleen het leven hetwelk men leidt, dat invloed oefent.* Dit is eene groote wet, die slechts weinigen, die groote macht en invloed wenschen, schijnen te kennen; tenminste weinigen handelen ernaar.

Zijt gij schrijver? Dan zult gij door uw schrijven nooit meer kunnen geven dan gijzelve bezit. Zoudt gij meer willen geven? Verruim uw leven dan, maak het dieper, verrijk het op velerlei wijze. Zijt gij predikant? Nimmer zult gij anderen hooger kunnen opheffen, dan gijzelve staat. In uwe woorden zal het leven klinken waaruit zij komen. Is uw leven leeg? Dan zullen uwe woorden hol en leeg klinken, zwak, valsch en zonder uitwerking zijn. Wenscht gij ze krachtiger en dus van grooter gevolg? Richt uw leven dan daarnaar in en de kracht zal komen. Zijt gij redenaar? De macht en de uitwerking van

uwe woorden, dat is de macht en de inspiratie, die van u op de massa uitgaan, hangen geheel af van het leven waaruit zij voortkomen. Wenscht ge ze van grooter uitwerking, wilt ge elk woord vervuld zien van levenskracht? Leef dan daarnaar en de kracht zal komen. Beweegt ge u veel in gezelschap? Waar ge u ook beweegt, overal zal van u, zonder dat ge een woord spreekt, een stille doch machtige invloed van verheffenden of van verlagenden aard uitgaan. Is uw leven hoog en schoon? Dan zal die invloed aanmoedigend, levengevend werken. Is het laag bij den grond, ontbloot van alle schoonheid? Dan zal die invloed de kiem van talrijke kwalen overbrengen. De klank van uwe stem, uwe houding, het karakter van uw gelaat, alle worden bepaald door de wijze waarop gij leeft, alle oefenen op hunne beurt een invloed ten goede of ten kwade uit op iedereen die met u in aanraking komt. En evenals de eenige weg om den mensch waarlijk te helpen is hem beter te maken, zoo is hiertoe geen betere dan de grootsche kracht die van het leven uitgaat.

Ik ken persoonlijk een goed begaafd jongmensch met uitstekenden aanleg, die voortholde op den weg des verderfs, zooals men gewoonlijk zegt, dag aan dag steeds meer zijne zelfbeheersching verloor, — de gedachte zich het leven te benemen, was reeds bij hem opgekomen — die zoo geïnspireerd werd alleen door

de tegenwoordigheid en door het gedrag van een jongmensch met een edel hart, iemand die steeds volkomen zich zelf was en daardoor een man van kracht, dat alleen reeds de wijze waarop deze zijn dagelijksch werk verrichtte, zijn beter ik weder te voorschijn riep, de goddelijke natuur in hem deed ontwaken, zoodat hij weder zijne gedachten richtte op het ware, het edele, het menschwaardige; thans is eene grootschere, krachtigere, schoonere ziel moeilijk in het geheele land te vinden. Ja, er gaat een machtige invloed uit van elk krachtig, rein en edel leven, welke zich omzet in eene weldaad voor iedereen.

En zijt ge u wel ooit krachtig bewust geweest van de wonderlijke mogelijkheden die zich voordoen bij wat men zou kunnen noemen, eene innerlijke of zielsontwikkeling? Misschien niet, want tot heden zijn slechts enkelen begonnen onder deze benaming eene macht te erkennen die altijd bestaan heeft — eene macht die tot nog toe nooit volkomen begrepen is en daardoor nu eens zoo, dan weder anders werd genoemd. Het is mogelijk deze zielskracht zoo te ontwikkelen, dat als wij met iemand spreken, een zwijgende invloed van ons uitgaat dien de ander niet kan zien of hooren, doch dien hij voelt en waaraan hij zich niet kan onttrekken; dat er reeds alleen wanneer wij eene kamer binnentreden, waarin eenige personen zitten, eene

kracht van ons uitgaat, een zwijgende invloed, die allen voelen en die op allen hare werking uitoefent, zelfs als er geen woord gesproken wordt. Dit is de kracht geweest van elken man, van elke vrouw, die grooten en blijvenden invloed op de wereldgeschiedenis heeft uitgeoefend. [11])

Door eenige hoog verlichte zielen begint thans het bewustzijn tot ons te komen dat deze kracht kan worden aangekweekt; dat zij berust op eene groote natuurwet, die de Schepper van ons bestaan in en om ons doet gelden. In de eerstvolgende jaren zullen wij eene groote, wondervolle ontwikkeling in deze richting kunnen gadeslaan; want het licht begint pas door te breken. Eenige weinigen, die zeer hoog op de ladder der menschelijke ontwikkeling staan, beginnen thans de eerste zwakke schaduwen van een nieuw leven te bespeuren. Streef dus steeds naar het hoogste. Op zich zelf zal dit u voor de menschheid van groot nut doen zijn, doch zonder dit zult gij nooit meer worden dan gij zijt. Het kan u niet schaden, hoe hard gij het ook beproeft, onthoud, dat voor zoover uw hoogere belangen in het spel zijn, de ware levensvreugde voortkomt uit een voortdurend streven naar meerdere volmaking.

Alleen zulk een leven zal dat voortbrengen wat ik de grootste karaktertrek van alle waarlijk groote menschen geloof te zijn — nederigheid,

en waar nederigheid genoemd wordt, daar gaat deze steeds vergezeld van eenvoud, want deze gaan steeds hand aan hand, de een komt voort uit den ander; trotsche, ijdele, hoogmoedige menschen, die, welke op effect belust zijn, worden nimmer onder 's werelds groote persoonlijkheden gerekend.

Alleen reeds het feit dat iemand er naar streeft effect te maken, is op zich zelf een bewijs dat er niet genoeg in hem is om hem waarlijk groot te doen zijn; terwijl hij, die dit werkelijk is, zich hier nooit om behoeft te bekommeren of dit ooit zal doen. Ik kan mij geene betere wijze denken om tot nederigheid en eenvoud te geraken, dan door voortdurend de gedachten van zijn eigen ik af te leiden en zich zelf te vergeten in hulpvaardigheid jegens anderen. IJdelheid, die gevaarlijke hoedanigheid, is het gevolg, indien men steeds met zich zelven bezig is.

Mrs. Henry Ward Beecher zeide eens, dat toen zij in dat gedeelte van Brooklijn woonde, hetwelk gewoonlijk „de Heuvelen" genoemd wordt, zij altijd aan het vroolijke gelach der kinderen kon hooren, dat haar man thuis kwam.

Alle straatjongens uit de buurt, zoowel als de kinderen van beteren stand, kenden hem, en wachtten hem dikwijls op. Als zij hem van verre zagen aankomen, liepen zij naar hem toe,

vormden een kring om hem, maakten zich meester van zijne handen om in de groote zakken van zijne jas naar de noten en andere versnaperingen te zoeken, waarmede hij deze zoo dikwijls vulde alvorens naar huis te gaan, daar hij wel wist wat er komen zou, hem aanhalend om hem zoo lang mogelijk bij zich te houden, terwijl hij steeds hartelijk lachte of deed alsof hij weg wilde loopen, nooit te groot — of laat mij liever zeggen, groot genoeg — om aan hunne pretjes mee te doen.

Ware hij een minder groot man geweest en dus niet zoo nederig en eenvoudig, doch steeds bedacht op zijn eigen „ik", dan zou hij dit nu juist niet erg passend hebben gevonden. Doch zelfs de kinderen, zoowel de straatjongens als de beter verzorgde, vonden in deze groote liefhebbende ziel een vriend.

Dergelijke dingen kwamen bijna dagelijks voor in het leven van Lincoln en in dat van bijna alle waarlijk groote mannen. Deze bezitten alle dien schoonen en steeds krachtigen karaktertrek, die eenvoudige, kinderlijke natuur.

Eene andere schoone en waardevolle zijde van dit leven is zijn invloed op eigen groei en ontwikkeling. Er bestaat eene wet die zegt, dat men eene vriendelijke daad of een liefdevollen dienst niet kan verrichten zonder dat deze in eigen leven rijke vruchten draagt. Dit is eene onver-

anderlijke wet. Kan ik dus een vriendschaps- of liefdedienst verrichten voor een broeder of zuster — en zoo beschouw ik iedereen, daar wij allen kinderen van denzelfden Vader zijn — dan ben ik blijde, dubbel blijde, deze gelegenheid te ontmoeten. Doe ik dus zoo uit liefde, zonder aan mij zelven te denken, dan zal mij dit meer goed doen dan hem voor wien ik het doe, door den invloed op de ontwikkeling van dat rijke, schoone en gelukkige leven, dat ik in en om mij voel; hoewel reeds de vreugde en voldoening die er uit voortsproten, het hoogste, het zoetste, het innigste dat dit leven geven kan, op zich zelf eene overvloedige belooning zijn.

Laat ik hier nog bijvoegen dat het meestal voorkomt dat zij die op deze wijze liefderijk worden geholpen, eens in de gelegenheid zullen zijn, op de eene of andere wijze, vroeger of later, hier of daar, het zij direct of indirect, op een tijd dat het hoog noodig kan zijn of dat het bijzonder op prijs zal worden gesteld, op hunne beurt een vriendendienst te bewijzen aan hem, die zonder ooit aan mogelijke vergoeding te denken, hen vriendelijk heeft behandeld.

Werp op de wateren uw brood,
strooi uwe schatten wijd en zijd,
Verspreid ze met goeden wil,
doe er afstand van met vreugd;



Ge kunt ze verloren wanen voor immer;
doch zoo waar de Almacht bestaat,
In dit of het volgend leven
Keert alles tot u weer.

Hebt gij zorgen of beproevingen die u zwaar te dragen vallen? Onthoud dan dat eene der beste wijzen om deze te verlichten en te verzachten is, uzelve te verliezen in den dienst van anderen, door de zorgen te verlichten en te helpen dragen van een medemensch, die misschien nog bitterder zijn dan de uwe. Eene groote wet van uw bestaan zegt, dat ge dit kunt. Beproef het eens, en ondervind de waarheid hiervan aan uzelf; weet dan dat zorg, langs dezen weg geleid, de schoonste beschaafster der ziel is, die ter wereld bestaat, en dus niet behoort te worden geschuwd, doch verwelkomd en ten goede geleid moet worden.

Ik herinner mij eene arme weduwe, wier leven niets scheen te bevatten dat haar eenig geluk kon schenken, doch integendeel vreugdeloos en moeilijk was en wier werk haar zeer zwaar moest vallen, ware het niet dat zij een kreupel kindje hartelijk lief had en verzorgde, dat haar te dierbaarder was wegens zijne hulpeloosheid. Geheel opgaande en haar eigen hard lot vergetende in de zorg voor den kleinen kreupele, vervulde dit haar leven met vreugde en geluk, viel haar het werken niet zwaar, doch gemakkelijk, omdat het verlicht werd door liefde en hulpvaardigheid

jegens een ander. En dit is er slechts één uit ontelbare gelijke gevallen.

Zoo kunt ge uwe zorgen verdrijven, uwe lasten verlichten, door die van een ander te helpen dragen, zij het niet van een kreupel kind, dan van een broeder of zuster die misschien in anderen zin kreupel is of dit zou kunnen worden indien gij niet tijdelijk van dienst waart. Gij kunt ze steeds in uwe omgeving vinden; ga nooit zoo iemand voorbij.

Door dit beginsel op te volgen, kan de arme in dezen zin even ruim en gelukkig leven als de rijke; zij die in eenvoudige en nederige betrekkingen door het leven gaan, even ruim en gelukkig als zij, die verkeeren in wat wij hoogere kringen noemen. Deze waarheid erkennende, welke wij thans wel niet meer kunnen loochenen, dat men alleen *waarlijk* groot is in zooverre dit beginsel tot grondslag des levens is gemaakt, wordt het duidelijk dat het verlangen naar grootheid om haarzelve en voor zich zelve alleen, geheel verdwijnt en alleen een ziek gemoed hier iets om geeft; want niet zoodra is dit bereikt of het barst als een zeepbel uiteen, omdat dit niet het ware duurzame geluk is, doch het valsche, het brooze. Aan de andere zijde zal hij, die zichzelf en dat wat hij valschelijk als grootheid bestempelde, vergeet in het dienen zijner medemenschen, juist hierdoor den rechten weg inslaan; in welke mate het hooge, het ware,

het schoone tot hem zal komen, hangt geheel af van zijne getrouwheid aan de wet.

En weet gij wel welk een invloed dit leven oefent op de vorming der gelaatstrekken, dat het ons de hoogste schoonheid toebedeelt, die daar kan zetelen, de innerlijke schoonheid — *de schoonheid der ziel,* die zoo dikwijls gevonden wordt in de schilderstukken der oude meesters. *Ware schoonheid moet voortkomen uit-, moet gekweekt worden door het innerlijke leven.* Het uiterlijke dat tegenwoordig zoo algemeen vereerd wordt, kan nimmer, zelfs niet in schijn, op het ware, het echte gelijken. Om ten volle de waarheid hiervan te beseffen behoeft men slechts een blik te slaan op de schoone schilderij van Sant „Het ontwaken der ziel" een gelaat dat schooner wordt, hoe meer men het beschouwt, dat men nimmer moede wordt te bewonderen. Een gelaat van deze hoogere orde draagt een zegen met zich, waar het ook gaat.

Een aardig voorval kwam mij kort geleden ter oore. Het was een zeer warme en stoffige dag. De tijd viel lang en de reis was vervelend. De reizigers in den trein waren vermoeid en mat. Eene dame met een gelaat dat een zegen is voor allen die het aanschouwen, stapte in den waggon met een klein meisje bij zich, eveneens van dat schoonheidstype, voortkomende uit het innerlijke leven en met een klankvolle, zachte en frissche stem, die ook uit deze bron ontstaat.

Niet zoodra had het kind eenige woorden gesproken of zij trok de opmerkzaamheid der medereizigers tot zich. Zij begon kiekeboe te spelen met een bezadigd en waardig oud heer, die naast haar zat. Eerst keek hij haar over zijnen bril heen eens aan, liet toen zijne courant een weinig zakken, toen nog wat, liet haar ten slotte geheel vallen en vergat zich zelf en zijne omgeving klaarblijkelijk geheel in het bekoorlijke genoegen dat hij in het kleine kind vond. De overige passagiers volgden spoedig zijn voorbeeld. De jongeren begonnen vroolijk te lachen, allen schenen te wedijveren om de eer een woord of een glimlach der kleine te mogen ontvangen. De stof, de hitte, de vermoeienis en alle onaangename gevoelens schenen vergeten; en toen deze beiden den waggon verlieten, terwijl het kleine kind hun vroolijk vaarwel toewuifde, groetten alle reizigers instinctmatig, als één man terug, en twee heeren, anders de deftigheid in persoon, verlieten hunne plaatsen, liepen naar de andere zijde en zagen haar uit het raam zoo lang mogelijk na. Iets als eene electrische vonk scheen door den waggon te zijn gegaan. Thans waren allen luchthartig en vroolijk; de atmosfeer die nu in den waggon heerschte, vergeleken met wat deze voorheen was, kwam het werk der stereoscoop nabij, zoo geheel was alles veranderd. Gij hebt wel eens zulk een gelaat gezien en zulk een stem gehoord.

Zij komen voort uit een leven zooals wij bespraken. Dit zijn slechts de uiterlijke openbaringen er van, spontaan, evenals het water omhoog spuit uit eene natuurlijke bron.

Wij moeten ook niet vergeten den invloed op te merken van zulk een leven op manieren en gedrag. Ware vriendelijkheid komt voort uit een leven op dit beginsel gebouwd en alleen hieruit. Dit maakt den waren edelman, — *edelman* — een man edel, vriendelijk, liefderijk en hoffelijk van natuur. Zulk een man kan slechts ware beleefdheid toonen, kan niet anders dan edelman zijn; want men kan niet anders dan trouw zijn aan zijne ware inborst. Dus kan hij, die steeds aan zich zelven denkt, niet de ware edelman zijn, ondanks de kunstmatige pogingen en bestudeerde houdingen om het te schijnen, maar die in den regel zijne eigen onbeduidendheid laten zien en iedereen met wien hij in aanraking komt, afschuw inboezemen.

Ik ontmoet wel eens iemand, die, als hij wordt voorgesteld, eene geheele reeks stijve en hoekige bewegingen maakt, de knie met zulk eene buiging, de voet zóóver naar voren, de rug gebogen als een drommedaris, dat ik bijna dacht, wat zou dien armen man toch schelen en ik mij verwonderde of hij alles weer terecht kon brengen. Welk eene verlichting, zich van zoo iemand te wenden tot een die, in plaats van steeds aan zich zelven te denken, voortdurend in gedachte

heeft het genoegen, het gemak en de rust dien hij anderen kan verschaffen, die met andere woorden, de ware edelman is en wien de ware beleefdheid is ingeschapen; want elke daad die men verricht komt voort uit de gedachten.

Er is beweerd dat in geheel Schotland geen warer edelman was dan Robert Burns. En toch was deze zijn leven lang een boer, en was niet buiten zijn geboortedorp geweest totdat hij, bijna aan het einde zijns levens, de manuscripten opnam die zich sinds eenigen tijd in de schrijftafel hadden opgehoopt en naar Edinburg ging, waar hij de harten van iedereen in de hoofdstad veroverde. Zonder bestudeerde gedragsregels was hij toch de ware edelman, de ware beleefdheid was hem eigen, omdat zijn leven gegrond was op het beginsel dat voortdurend zijne pen regelen ingaf als:

> De dag breekt aan, dat man aan man
> Zich broeders zullen voelen,
> De geheele wereld door!

En onder den invloed van dit beginsel was hij een edelman uit zich zelven, een der edellieden der schepping, zonder ooit er aan te denken of hij dit was of niet, daar iemand die het in waarheid is, dit nooit behoeft te doen of doet.

En herinner u dan hoe Ben Franklin, de man

zoo ruim van hart, die naar het Fransche hof werd afgevaardigd, in zijne eenvoudige grijze kleeding, zonder aanmatiging en zonder aan eigen persoon te denken, de harten van een ieder won, zelfs van de lichtzinnigste vrouwen en hoe hij het aantrekkingspunt in de vroolijke hoofdstad werd en bleef zoolang hij daar was! Zijne beleefdheid, zijne manieren, alle waren het uitvloeisel van dien grooten, vriendelijken, liefhebbenden en hulpvaardigen geest welke deed gevoelen, dat hij zich geheel aan anderen wijdde, en niet aan zich zelven.

Het volgende uittreksel uit een brief door Franklin aan George Whitefield geschreven, laat zien, hoe hij dacht over het groote beginsel dat wij thans bespreken: „Ik wenschte, dat de vriendelijkheid waarvan gij melding maakt van meer nut ware geweest, doch ook dan is de eenige dank, dien ik zou wenschen, dat gij op uwe beurt steeds bereid waart om ieder ander te helpen die uwen bijstand noodig zou kunnen hebben; laat op deze wijze goede diensten rondgaan, want de geheele menschheid is een groot gezin. Wat mijzelven betreft, als ik anderen van dienst ben, dan beschouw ik mij niet als iemand die gunsten verleent, doch als deed ik eene schuld af. Op mijne reizen en sedert ik mij vestigde, heb ik veel vriendelijkheid ondervonden van menschen die ik nooit in de gelegenheid zal zijn, hiervoor rechtstreeks eenige ver-

goeding te geven, deze weldaden kan ik dus slechts vergelden aan hunne medemenschen en door een ieder als een broeder te helpen."

Ja, ware edelmoed en beleefdheid komen steeds uit het innerlijke, ontstaan door een leven van liefde, vriendelijkheid en dienstbetoon. Dit is de wereldtaal die overal begrepen en verstaan wordt, zelfs als dit met onze woorden niet het geval is. Zooals ge weet, zegt een oud spreekwoord: „Hij die vriendelijk en hoffelijk is voor den vreemdeling, toont zich hierdoor wereldburger." En niets wordt zoo goed verstaan en maakt overal zoo bemind, als deze wereldtaal; zelfs stomme dieren verstaan ze en worden er door getroffen. Hoe spoedig bijvoorbeeld merkt de hond niet dat hij vriendelijk wordt aangesproken en behandeld of omgekeerd!

En zouden wij dan dat groote leger van medeschepselen, die wij gewoon zijn stom te noemen, omdat wij hunne taal niet verstaan, zonder een enkel woord voorbijgaan? De houding die wij tegenover deze medeschepselen hebben aangenomen en de behandeling waaraan zij tot heden bloot stonden, is dikwijls bedroevend.

Er zijn tallooze redenen waarom dit zoo geweest is. Is een er van niet geweest het geloof in een toekomstig leven voor menschen doch niet voor dieren? Eenige jaren geleden liet iemand bij testament vijftig duizend dollar na voor het werk van Henry Bergh's New York Society [12]).

Zijne bloedverwanten bestreden deze wilsbeschikking op grond van krankzinnigheid, omdat hij geloofde in een toekomstig leven voor dieren. Toen de rechter uitspraak deed, daarbij het testament bekrachtigende, verklaarde hij dat hij na een zeer nauwkeurig onderzoek bevonden had, dat de halve wereld hetzelfde gelooft. Een Engelsch journalist heeft onlangs eene lijst opgemaakt van Engelsche schrijvers die zoozeer hieraan geloofden, dat zij er over geschreven hadden. Hetzelfde geloof wordt door vele van 's werelds grootste denkers gedeeld en wint voortdurend meer veld.

Een andere en misschien wel de voornaamste reden was gegrond op een veronderstelden lageren graad van verstand bij de dieren, wat zou beduiden dat zij minder in staat zouden zijn voor zich zelven te zorgen en zich te beschermen. Mag dit echter eene reden zijn om ze te verwaarloozen of wreed te behandelen? Zou dit integendeel niet de grootste reden moeten zijn, waarom wij met des te meer ijver voor hen zouden zorgen, ze beschermen en vriendelijk behandelen?

Stel dat gij of ik een broeder of zuster hebt die niet normaal van hersenen is, die misschien idioot of krankzinnig is, of door ziekte of ongeval zwak van begrip, zouden wij dit dan tot voorwendsel nemen voor verwaarloozing, wreede behandeling, of gebrek aan liefde? Integendeel,

het feit, dat hij of zij niet goed in staat is te denken, voor zichzelven te zorgen en zich te beschermen, is des te grooter reden om onzerzijds deze functiën met des te grooter zorgvuldigheid te beoefenen, doch er zijn voorzeker vele dieren om ons heen die veel meer verstand hebben, ten minste die duidelijker hun begrip doen blijken, dan deze broeder of zuster. Ware edelmoed van karakter kan zich niet beter toonen dan in de behandeling van en de houding tegenover hen die zwakker of zoogenaamd minderwaardig zijn en dus minder in staat voor zich zelf te zorgen en zich te beschermen. Bovendien zullen wij dikwijls bevinden dat wij ons vergissen indien wij gelooven aan het minderwaardige verstand van vele dieren. Indien wij, in plaats van ze alleen te gebruiken ten dienste van onze eigen zelfzuchtige doeleinden zonder rechtmatige belooning, zonder eenige verdere gedachte dan aan wat wij uit ze kunnen trekken en ze dan dikwijls verschoppende wanneer ze gebroken of van geen dienst meer zijn, dikwijls laag op hen neerziende, ze verwaarloozende, of zelfs mishandelende — indien wij, in plaats hiervan, als gelijken met hen wilden handelen, ze liefhebben, oefenen en opvoeden zooals wij onze kinderen doen, dan zouden wij ons zeer kunnen verwonderen over den merkwaardigen graad van verstand, die de „stomme dieren" bezitten en ook over den merkwaardigen graad

waarin ze voor oefening vatbaar zijn. Wat kunnen wij echter van ze verwachten als wij eene houding aannemen zooals tot heden meestal het geval is?

Blad aan blad zou gemakkelijk gevuld kunnen worden met deze even interessante als aanmoedigende schetsen van hun hoog verstand, hunne verwonderlijke hoedanigheden onder vriendelijke en verstandige leiding, ***hunne trouw en toewijding***. De pogingen en het voorbeeld van vele edele menschen in alle deelen der wereld, hebben reeds eene groote verandering veroorzaakt in onze houding en onzen omgang met deze groote schare van medeschepselen en hebben de geheele wereld bedachtzamer, verschoonender en vriendelijker gemaakt. Dit is echter pas het begin van een werk dat steeds grooter afmetingen aanneemt.

Het werk van de American Humane Education Society [13]) wordt wellicht door geene andere vereeniging overtroffen ten opzichte harer levenskrachtige en ver strekkende werking. Haar voornaamste doel is de menschwaardige opvoeding van het Amerikaansche volk en alleen reeds door een enkelen tak van haar werk — hare „Bands of Mercy" waarvan er reeds vijf en twintig duizend gevormd zijn, die geregeld systematisch opvoeding en les geven aan gemiddeld twee millioen kinderen, welk getal voortdurend toeneemt — wordt een zeer levenskrachtig werk

verricht, wat niemand genoeg naar waarde kan schatten.

Het menschelijk gevoel blootgelegd in zijne aanraking met de dierenwereld en de daaruit voortspruitende gevoelens van sympathie, teederheid, liefde en zorg, zullen zich ongetwijfeld doen gelden in het verkeer met zijne medemenschen; het zou mij verheugen dit werk in alle scholen des lands te zien ingevoerd. In vele gevallen zou deze wijze van opvoeding van veel meer waarde en belang zijn bij het opgroeien tot man, dan de geheele schoolopvoeding tezamen en het zou een diep ingrijpenden factor vormen in de oplossing van onze sociale vraagstukken.

En waarom zouden wij een dier, dat wij voorbij gaan, niet even instinctmatig groeten als een medemensch? Hoewel het onze woorden niet verstaat, zal het ongetwijfeld de houding en den beweeggrond begrijpen en daar den invloed van ondervinden. In het algemeen zijn dieren wonderlijk fijngevoelig voor den gemoedstoestand, de kracht der gedachte en de aandoeningen der menschen. Sommige zijn bijzonder gevoelig en kunnen ze veel spoediger en zekerder herkennen dan de mensch dit doet.

Het moet ons in onze betrekkingen tot hen steeds duidelijker worden, dat zij met ons deel uitmaken van Het Eene Algemeene Leven,

slechts een anderen vorm waarin het eene Al-omvattend Leven zich openbaart; dat zij evenals wij eene bestemming te vervullen hebben en even belangrijk, even waardig zijn in de oogen van het Al, als wij zelf.

„Diep in de oogen der dieren zag ik de menschelijke ziel mij tegenblikken."

„Ik zag haar, diep verborgen onder vederen en onder de dikke huid, of veroordeeld eenigen tijd in een viervoetig omhulsel onder de struiken te zwerven. Ik ving den blik der stomme geketende zielen op en zwoer ze trouw te zullen zijn."

„Broeder en zuster, ik zie u en bedrieg mij niet. Weest niet bezorgd. Voor eene wijle zoo vertoevend, aldus uw tijd volbrengend, zult ook gij uzelve vinden."

„Uwe half warme horens, uw lange tong die mijne polsen lekt, verbergen uwe menschelijkheid niet, want al zijt gij stom, onze zielen verstaan elkander."

Een vriendelijke blik, een vriendelijk woord, de een of andere dienst, is oogenschijnlijk zoo'n nietig iets; doch wie kan zeggen wat het zal uitwerken? Het kost den gever vrijwel niets; doch wie weet van welk eene onschatbare waarde ze zijn voor hem, die ze ontvangt? De beker der liefde, zij het slechts een beker water, kan aangroeien tot eene rivier, die op hare beurt verfrischt en leven en hoop aan ontelbare andere

menschen brengt, deze weder aan anderen, en zoo zonder grens. Dit kan juist het kritieke oogenblik des levens zijn. Deze beker van liefde thans gereikt, deze dienst thans bewezen, kan een leven of eene toekomst veranderen. Houd dus het goed, dat onder uwe verantwoording is, niet terug, doch strooi het uit met welwillende hand, schep vreugde in het scheiden er van. Geen grootscher werk kunt gij in uw leven doen en niets zal zulk een rijken en kostbaren oogst geven.

Er wordt wel eens gevraagd, hoe kan men eene diepe en echte liefde gevoelen, eene liefde zoo groot dat zij zich uit in het dienen van allen? — sommige menschen zijn zoo laag gezonken, zoo klein, en hebben zoovele zonderlinge, afschuwwekkende, zelfs verachtelijke karaktertrekken. Waar, zeer waar, ten minste oogenschijnlijk; doch eene andere groote levenswet zegt, *dat wij in elken man en vrouw juist die hoedanigheden, die karaktertrekken zullen vinden, welke wij zoeken, of die welke het meest overeenkomen met de hoedanigheden of karaktertrekken van onze eigene natuur.* Als wij uitzien naar het zonderlinge, het nietige, het verachtelijke, dan zullen wij dat vinden; doch achter dit alles, achter al wat uiterlijk het meest op den voorgrond treedt, in de diepten van elke menschenziel, is het goede, het ware, het dappere, het liefhebbende, het hemelsche, het goddelijke,

dat wat nooit verandert, de Godheid zelve, die zich den een of anderen tijd zal toonen in hare volle gelijkenis.

En eene andere wet des levens zegt dat anderen in den regel op ons overbrengen hetgeen onze eigen natuur, of in andere woorden, onze eigen gedachten en gemoedsbewegingen te voorschijn roepen; de zelfde mensch zal bijvoorbeeld op twee verschillende personen een geheel verschillenden indruk maken, omdat de grootere, betere, reinere en meer algemeene natuur van den eene, het beste, edelste en meest ware in hem te voorschijn roept, terwijl de kleinere, vittende zelfzuchtige natuur van den ander het tegenovergestelde te voorschijn brengt. De verstandige mensch zij daarom voorzichtig in hetgeen hij omtrent dezen of genen te zeggen heeft; want in het algemeen is het een treurige getuigenis van zichzelven, als men alleen het onaangename, het afschuwwekkende vindt. ***Men leeft steeds in de atmosfeer die men zelf schept.***

Ook wordt dikwijls gezegd: „Maar die man heeft die en die gewoonten, heeft zoo en zoo gedaan, heeft die dwaling of misslag begaan."

Doch wie, zegge men dan tot zichzelven, stelde mij aan tot rechter over mijne medemenschen? Erken ik niet, dat zoodra ik anderen veroordeel, ik tevens een oordeel over mijzelven vel? Een van beide, of ik oordeel mijzelven, of ik beweer huichelachtig, dat ik in mijn geheele leven nooit

eene zonde of de een of andere dwaling heb begaan, dat ik nooit gestruikeld, nimmer gevallen ben en door deze bekentenis verklaar ik zelf òf een dwaas, òf een schurk, of beide te zijn.

Een andermaal wordt gezegd: Maar zelfs al wilde ik helpen, al wilde ik van dienst zijn, dan zou ik toch om mijzelven, om mijn goeden naam niet kunnen dulden dat ik met zoo iemand werd gezien. Wat zouden de menschen, wat zouden mijne vrienden denken en zeggen? Waar, tenminste oogenschijnlijk; doch als mijn leven, mijn karakter, op zulk een grond is gebouwd, zoo zwak, zoo onzeker, zoo waggelend om daardoor te worden geschaad, dan deed ik beter ze goed te onderzoeken en kalm en spoedig, doch met zekere hand te vervormen; en als ik zeker ben dat het den waren, diepen, standvastigen grondsteen heeft gevonden, dan blijft mij slechts over, dien heerlijken graad van ontwikkeling te bereiken, die den mensch spoedig uit het persoonlijke in het algemeene doet opgaan, of liever die aanduidt, dat hij reeds van het eene tot het andere is overgegaan om te kunnen zeggen: Laat men dit of dat maar zeggen! Laat men maar dit of dat denken!

En dan, door welk eene eindelooze liefde wordt men bezield, als men tot het besef komt, *dat het grootste deel der zonden en dwalingen niet uit vrije keuze, doch uit onwetendheid wordt begaan.*

Niet, dat men niet dikwijls weet dat deze of gene handelwijze slecht is, dat het verkeerd is deze dwaling, zonde of misdaad te begaan; neen, de onwetendheid ligt daarin dat men denkt zich door deze gedragslijn vreugde en geluk te verschaffen en de onbekendheid met het feit dat men door anders te handelen een genoegen, een geluk kan smaken, veel heerlijker en hooger, meer voldoening schenkend en van langeren duur.

Nooit moeten wij vergeten, dat ons aller doel hetzelfde is — genot en geluk: wij verschillen slechts in de wijze waarop wij dit trachten te bereiken; dit verschil ontstaat alleen daardoor, dat sommige zielen te eeniger tijd zich meer in al hare deelen ontwikkelen en daardoor een meer uitgebreide kennis hebben van de groote onveranderlijke wetten waaronder wij leven en door het leven steeds meer en meer in volkomen overeenstemming te brengen met deze wetten en krachten, op deze wijze het hoogste, het heerlijkste, het meest intense genot en geluk teweegbrengen, in plaats van het in lagere sferen te zoeken.

Daar wij allen in den grond gelijk zijn, allen deel uitmaken van het Oneindige, het Eeuwige, bestaan voor ons allen dezelfde mogelijkheden, en al bereiken wij allen oogenschijnlijk hetzelfde punt, zoo is het nochtans waar, dat op zekeren tijd eenigen van ons meer volkomen

vatbaar zijn voor de inspiratiën der hoogere machten, meer kracht tot handelen bezitten, meer ontwikkeld zijn. Men zij dus voorzichtig, waar het leven steeds voortdurend, oneindig is, hoe eenig bijzonder leven te beoordeelen; want leven, in welken vorm ook, beduidt voortdurende werkzaamheid, groei, vooruitgang, ontwikkeling, streven, en als een van deze aanwezig is, dan moeten noodzakelijk ook de andere er zijn. Mocht er dus oogenschijnlijk een ontbreken, dan beangstige men zich niet.

Bij de deur van mijn landhuis stond gedurende den zomer eene prachtige stokroos. Toen zij in bloei was telde ik de bloesems — sluimerende bloemen — meer dan twintig in getal. Op zekeren morgen waren er acht of tien ontloken. Die aan den top bloeiden eerst twee of drie weken later uit en bij sommige duurde het eene volle maand eer zij den volkomen staat bereikten. Deze waren zeker niet zoo schoon en gaven niet zulk eene voldoening als die welke reeds in vollen bloei stonden, als die welke reeds den hoogsten graad van volmaaktheid bereikt hadden. Doch moesten ze daarom veracht worden? Wacht, wacht af en geef den tijd gelegenheid zijn werk te doen en gij zult zien dat langzamerhand, als deze hun hoogsten trap van volmaaktheid hebben bereikt, zij in schoonheid en geur die verre kunnen overtreffen, welke thans zoo schoon, zoo geurig zijn en die wij zoo be-

wonderen. Hier erkennen wij den invloed van den tijd. Hoe dwaas, hoe kinderachtig, hoe bekrompen, dit niet eveneens te doen wanneer het onze ziel geldt met al hare goddelijke mogelijkheden. En ook, hoe dwaas zou het geweest zijn om de bloesems van de stokroos, die hunne volmaaktheid niet zoo spoedig hadden bereikt als de andere, alle waarde te ontzeggen en hun de dauw, de warme regenbuien, de levengevende zonneschijn te onthouden, juist dat wat ze tot volmaaktheid zou brengen. Toch wordt deze kinderachtige verhouding die door niets goed te praten is, door ontelbaren in onze tegenwoordige wereld aangenomen tegenover menige menschenziel, omdat zij op zeker oogenblik minder ontwikkeld is dan andere.

Juist het feit dat een medemensch en broeder dit of dat gebrek, deze of gene dwaling, een of anderen ongewenschten of verwerpelijken karaktertrek heeft, is op zich zelve reeds een reden dat hij des te meer liefde, vriendelijke hulp en steun noodig heeft, dan hij die volkomen ontwikkeld en dus van deze gebreken meer vrij is. Des te meer reden om het goede in hem te erkennen en steeds meer te ontwikkelen.

Een wijs man is hij, die als hij eene kamer van duisternis en kilheid wil bevrijden, niet beproeft deze rechtstreeks te verdrijven, doch deur en vensters openzet, zoodat de kamer wordt overstroomd door het gulden zonnelicht; want

waar dit is, kunnen duisternis en kilheid niet blijven. De weg om een medemensch te helpen tot een beter en hooger leven is dus niet, door hem telkens zijne dwalingen, zijne fouten en tekortkomingen onder het oog te brengen en te berispen alsof hij een kind was, doch door steeds het hoogere, het meer edele, het hemelsche en goddelijke in hem te erkennen en dit op den voorgrond te plaatsen, *door de deuren en vensters zijner ziel* te openen en alzoo eene geestelijke ontvankelijkheid teweeg te brengen waarin hij des te zorgvuldiger naar de innerlijke stem zal luisteren, waardoor hij des te nauwgezetter het licht zal volgen, dat iederen mensch den weg doet zien, dien hij gaan moet, want in dezelfde mate als de innerlijke ontvankelijkheid komt, zal het uiterlijke leven en gezag daarmede in overeenstemming zijn — in juist dezelfde mate en niet meer.

Waar is in de wereldgeschiedenis een schooner, duidelijker geval te vinden dan het volgende? Eenige hoogwaardige mannen vinden eene arme vrouw die in hare blindheid en zwakheid eene dwaling begaan heeft — dezelfde die zij, in alle waarschijnlijkheid, niet eens, doch vele malen begaan hebben; *want de regel zegt, dat zij het vlugst veroordeelen, die zelve het meest te laken zijn.* Zij brengen haar voor den Meester, zij zeggen dat zij eene zonde begaan heeft — neen, meer nog, dat zij op heeterdaad

betrapt is — en vragen, wat met haar moet geschieden, daarbij zeggende, dat volgens de aloude wetten zoo iemand behoorde te worden gesteenigd. Doch sneller dan de gedachte leest deze groote incarnatie van geestelijke macht en helderziendheid hunne beweegredenen; na hun gelegenheid te hebben gegeven hunne beschuldigingen in haren geheelen omvang te uiten, wendt Hij zich kalm tot hen en zegt: „Wie uwer *zonder zonden* is, werpe den eersten steen." En de beschuldigers, de juiste berisping gevoelende, druipen af, tot eindelijk geen enkele overblijft. Nadat allen weg zijn, wendt de Meester zich tot de vrouw, zijne zuster, en zegt vriendelijk: „Waar zijn uwe beschuldigers? Is er niemand die u veroordeelt?" — „Niemand, Heer." — *„En zoo veroordeel ik u niet, ga henen en zondig niet meer.*" Welk eene schoonheid, welk eene grootheid van ziel! Welk een groothartig Broeder! Welk eene onschatbare les voor ons allen! Ik twijfel geenszins, of deze vriendelijke, van liefde getuigende beoordeeling, dit te voorschijn roepen van het hoogere en edele, brengen innerlijke natuurkrachten in werking, die den overgang van het zuiver dierlijke, onvoldoenende en verlagende, tot het hooger geestelijke, het bevredigende, het steeds meer omvattende teweeg brengen of nog meer, het plotseling doen opleven; doch die in elk geval de wedergeboorte veroorzaken, het nieuwe leven, dat

met het ontwaken der ziel uit haar zuiver lichamelijk zinneleven komt tot de hoogere opvatting en kennis van haar zelve en aldus de geboorte van het hoogere uit het lagere, welke te eeniger tijd elke menschenziel ondervindt, teweegbrengt.

Er is nog iets anders, dat ons noodzaakt liefderijk te zijn en niet overhaast te oordeelen, of liever dat ons het oordeel over een medemensch en broeder ontzegt — het feit namelijk dat wij de innerlijke worstelingen en strijd waaraan hij of zij mogelijk onderhevig is, niet kunnen kennen, hoewel deze, weliswaar, van talrijke struikelingen vergezeld gaan en wij alleen deze laatste zien omdat wij van de eerste niets afweten. Ware de volle waarheid ons bekend, dan zou het zeer wel mogelijk kunnen zijn, dat, *hadden wij voor hetzelfde feit gestaan,* ingeval wij, die thans zoo vlug met ons oordeel zijn, dezelfde verzoekingen en innerlijken tweestrijd hadden moeten doorstaan, de strijd niet half zoo edel, zoo mannelijk en onze struikelingen en fouten misschien vele malen zoo groot als die van hem of haar zouden geweest zijn. Waren wij alwetend en alwijs, dan zou ons oordeel steeds juist zijn; doch hadden wij zulke beschikking over oneindige kennis en wijsheid, dan zou ons de taak, of genoegen schijnt hier eer het ware woord, bespaard blijven om op eigen gezag een oordeel te vellen.

Kan ik mijzelf niet geheel en al in volkomen liefde, hulpvaardigheid en toewijding geven aan elk mensch in het bijzonder en aan alle in het algemeen, onverschillig van welken rang of stand, of onder welke uiterlijke omstandigheden ook, dan bewijst dit, dat minstens een van vele dingen in mij geheel verkeerd is en tevens dat ik nimmer de volle en volmaakte vreugde van dit bestaan zal kennen, voordat ik daartoe in staat ben en niet voordat ik elk geval beschouw als een zeldzaam gunstige gelegenheid, waarin ik een hoog genoegen moet scheppen.

Alhoewel hetgeen hier gezegd is, volkomen waar is, zoo zijn er toch terzelfder tijd gevallen, welke met verstandige gematigdheid moeten worden behandeld; hoewel ik veel kan doen om iemand te helpen, zoo kunnen er ook gevallen zijn, waar dit onverstandig zou wezen. Ik heb sympathie voor een vriend, die, figuurlijk gesproken, in de sloot ligt, doch het zou zeer onverstandig van mij zijn, mij in dien zelfden toestand te brengen en naast hem te gaan liggen, denkende dat ik zoo alleen het best mijne genegenheid kan uitdrukken en hem zoo het meest van dienst kan zijn. Integendeel, alleen wanneer ik hooger sta, ben ik in staat de hand te reiken die hem in waarheid zal oprichten. Op het oogenblik dat ik mij op dezelfde basis stel, houdt mijne macht tot helpen op.

Even onverstandig, om een eenvoudig voor-

beeld te geven, ja, nog veel onverstandiger zou het zijn, als ik eene vrouw was, een dronkaard of losbol te trouwen, denkende dat ik in staat zal zijn hem te veranderen omdat ik hem liefheb. In de eerste plaats zou ik ondervinden dat de gewenschte uitwerking niet op deze wijze kan bereikt worden, of liever, dat hetgeen mijn werk zou uitrichten veel spoediger en tegen geringer prijs ware te bereiken. In de tweede plaats, zou ik mijzelve niet mogen blootstellen aan de eischen en den invloed van zoo iemand en aldus vanzelf tot zijn peil zinken, of wilde ik dit niet, dan ware ik genoodzaakt het grootste deel van mijn tijd, gedachten en geestkracht te gebruiken om bestaande toestanden te bestrijden en zelve trouw te blijven aan het hoogere leven, welke tijd gebruikt zou kunnen worden om vele andere levens te helpen. Zink ik zelf tot zijn peil, dan help ik niet, doch draag er toe bij om hem omlaag te trekken; of daal ik niet geheel tot zijn peil af, dan verlies ik mijne macht en invloed over dit leven in dezelfde mate als ik het meer nabij kom. Vooral zou het mijnerzijds onverstandig zijn, indien eene andere levenswijze niet in waarheid gewenscht werd en niet door ernstig pogen werd beproefd hiertoe te geraken. Dikwijls is het voor zoo iemand noodig in het diepste vuil te wroeten, totdat hij er van walgt; dan zal hij bereid zijn zich te veranderen en voor invloed vatbaar wezen. Intusschen zal ik,

in plaats van met hem omlaag te zinken, hooger staand, hem steeds opwaarts wijzen en *hem* aldus brengen onder hoogeren invloed; en door op dit standpunt te blijven, kan ik hetzelfde voor vele andere levens doen. Geen bitterheid, geen veroordeeling, geen terugstooten ligt hierin, doch de hoogste liefdadigheid, sympathie en liefde; alleen op deze wijze kan ik het hoogste bewijzen, alleen op deze wijze kan ik in waarheid helpen, want alleen als ik mij zelve ophef, kan ik anderen tot mij trekken.

In dit geval van helpen moet, evenals in alle andere zaken, steeds de groote leider van 's menschen leven en gedrag — gezond verstand, — worden gebruikt. Er zijn van die naturen, die bijvoorbeeld, hoe meer wij voor ze zouden doen, hoe meer er nog voor hen gedaan zou moeten worden, die met andere woorden afhankelijk zouden worden, en hun gevoel voor zelfstandigheid zouden verliezen. De beste dienst die aan zoo iemand kan worden bewezen, is hem zoo verstandig en indirect mogelijk tot zelfstandigheid te brengen. Dan zijn er nog anderen wier natuur zoo is, dat hoe meer zij worden geholpen, hoe meer zij verwachten, hoe meer zij het zelfs als een recht eischen, die, met andere woorden parasieten of menschelijke bloedzuigers zijn. In dit geval is de weigering van een dienst, eene weigering te helpen op de gewone of liever op de verwachte wijze, de grootste dienst die bewe-

zen kan worden, en nog grooter dienst is het, hun dien gulden regel van rechtvaardigheid, van vergelding te leeren, die overal in het heelal geldt — dat iedere dienst in een of anderen vorm een gelijken dienst teweegbrengt; dat de wet, dat alles op eene of andere wijze zijne vergelding met zich voert, onwrikbaar is; in werkelijkheid is de beste wijze waarop wij iemand van dienst kunnen zijn, die, dat wij hun de wetten van hun eigen bestaan leeren kennen, de groote wetten van hetgeen in waarheid mogelijk en binnen hunne macht ligt en daardoor de groote wetten zich zelf te kunnen helpen.

Ook is het mogelijk voor iemand wiens hart in liefde en hulpvaardigheid voor allen openstaat, en die door gebrek aan voorzienigheid, of doordat hij de dingen niet in hun geheel kan omvatten, zijn tijd en geestkracht zoo kan hebben verspild, in wat hem toeschijnt de grootste dienst te zijn, dat hij voortdurend van zijne eigene hoogste ontwikkeling en krachten wordt afgehouden, juist van die dingen, welke in hunne volmaaktheid hem in zijn eigen leven duizendmaal krachtiger en machtiger zouden maken en daardoor tevens in het leven van waarachtigen invloed en van dienen. En in zulk een geval is dikwijls het bewijs van de meest volledige onbaatzuchtigheid een teeken van sterk uitgedrukte zelfzucht, welke echter zal blijken slechts zelfzucht in schijn te zijn.

Men moet nimmer het oog van zich zelven afwenden. Dit is eene zaak van het hoogste belang, de grootste factor zelfs in een leven gewijd aan anderen. Alvorens iets te kunnen doen, moet er noodzakelijk steeds een grondslag zijn; alvorens te kunnen geven, moet men eerst bezitten. Doch ook de volgende wet gaat op: dat wanneer er een grondslag is, deze vaster wordt naarmate er op wordt voortgebouwd; als het bezit aanwezig is, dan zal het vermeerderen door het met anderen te deelen. De mensch die zich in zich zelven terugtrekt, verkleint en verstompt. Het overbodig opstapelen brengt verlies aan, het gebruik maakt de winst grooter. In 't kort, hoe meer wij zijn, des te meer kunnen wij doen; hoe meer wij bezitten, des te meer kunnen wij geven.

Het leven dat de meeste kans van slagen heeft en tevens het machtigste en kostbaarste is, is dus dat, hetwelk in de eerste plaats gegrond is op deze groote, onwrikbare wet van liefde en dienen en dat dàn volkomen in zich keert — zoo volkomen zich zelf wordt, dat het zich des te meer aan anderen geven kan; met andere woorden, het leven dat zich dermate met zijne innerlijke ontwikkeling bezig houdt, dat het altijd grooter en grooter wordt en daardoor der menschheid immer grootere diensten bewijzen kan.

Wilt Gij door Uw leven eenen godsdienst weven,
Als voor menschen noch engelen ooit heiliger bestond;
Die waar is en edel, van God en verheven?
Leef, leef naar de leer die onze Broeder U verkondt,
Bemin God en den mensch; heb lief en dien.

VIERDE HOOFDSTUK.

HET ONTWAKEN.

De sociale vraagstukken behooren tot de gewichtigste welke het tegenwoordig geslacht heeft op te lossen. Meer dan andere zullen deze de aandacht der menschen voortaan in beslag nemen, zooals dit reeds thans hier te lande en elders het geval is.

De houding der twee klassen tegenover elkander of de scheiding der klassen, zal verreweg het gewichtigste dier vraagstukken zijn. Reeds wordt er gebiedend naar eene oplossing gevraagd. Langzamerhand, naarmate de jaren voorbijgingen, is deze scheiding grooter geworden, maar nooit zoo snel als in de laatste jaren. Beide zijn er reeds toe gekomen de andere als een vijand te beschouwen, met wien zij geene belangen gemeen hebben; ja, dat alles wat gedaan wordt ter bevordering der belangen van de eene partij, noodzakelijk nadeelig voor de andere moet zijn.

De groote massa van het volk, de werkende

klassen, zij die in even groote getale, zoo niet in grootere, hunne plaats in de kerk moesten innemen, vindt men er tegenwoordig niet. Zij voelen reeds, dat men ze daar niet noodig heeft en de kerk begint reeds haar vijand te worden. Hiervoor moet eene reden zijn, want het is onmogelijk dat een gevolg bestaat zonder voorafgaande oorzaak. Het is inderdaad tijd, dat wij wakker worden voor deze feiten en toestanden, want zij moeten flink onder de oogen worden gezien. Er wordt gebiedend naar eene oplossing gevraagd; hoe eerder zij komt, hoe beter, want als wij alles maar zoo laten voortgaan, zullen de gevolgen toch — en duizend maal overweldigender — op ons neerkomen, en dan zal helaas rente op rente moeten worden betaald, zelfs door hen die onschuldig zijn.

Zoo dit groote beginsel van dienen, hulpvaardigheid en toewijding voor de belangen van den naaste tot den grondslag wordt gemaakt van alle levens, hoe eenvoudig zal dan de oplossing van deze groote en al-gewichtige vragen worden. Zij zullen zich bijna als van zelve oplossen. Het is de alleen aan zichzelf denkende mensch, hij die zoo verachtelijk is, dat hij zich niet boven de sfeer zijner eigene belangen verheffen kan, die meer heeft bijgedragen tot het ontstaan van dezen stand van zaken, dan alle andere oorzaken tezamen. Neem de oorzaak weg en gij zult ook de gevolgen wegnemen.

Gedurende langen tijd was het zelfs in de staathuishoudkunde stelregel, dat een werkgever den arbeid zijner werklieden kocht evenals ruw materiaal of machines en niet in het minst aansprakelijk was voor de welvaart van hen die hij in zijn dienst had. Inderdaad is het nog niet zoo lang geleden, dat de werklieden als eene kudde beesten bijeengedreven en als zoodanig behandeld werden. Maar Gode zij dank er breekt een betere, een heldere dageraad door. Zelfs de werkgever begint te begrijpen dat *praktische zedeleer of waar Christendom en zaken, niet kunnen en niet mogen gescheiden worden*. dat de man dien hij in dienst heeft, in plaats van ongeveer aan een beest gelijk te zijn, welks diensten men koopt, wel begrepen zijn medemensch en broeder is en ook als zoodanig wil behandeld worden en dat wanneer hij dit niet wil inzien, een rechtvaardig God tusschenbeiden komt en boete eischt voor de overtreding zijner wet.

Hij ziet het feit in, dat alles wat de welvaart van hem, dien hij in dienst heeft, bevordert, dat hoe meer voorrechten ook hij genieten kan, dat hoe meer deze er toe bijdragen zijn lichamelijk, geestelijk en zedelijk leven te doen groeien en ontwikkelen, die hem een vriendelijk tehuis en aangename familiebetrekkingen kunnen bezorgen, dat alles wat er toe bijdraagt hem te verheffen en zijn leven gelukkiger te maken, voor den werkgever, zelfs uit een finantieel oog-

punt beschouwd, eene directe winst is, omdat het de arbeidsproductie van den man verhoogt. Men erkent het reeds als feit, dat de werkgever die in deze dingen belang stelt, (andere oorzaken niet mede gerekend) ook het meeste succes heeft. Aldus maakt het oude en onware plaats voor het nieuwe en ware, zooals alles onvermijdelijk vroeger of later doen zal. De adel van den arbeid wordt meer en meer ingezien.

In de oudste geschiedenis der menschheid deed een man, die eene groote wet overtreden had door zijn broeder ongelijk aan te doen, de vraag: „Ben ik mijns broeders hoeder?" Wetende dat hij het was, deed hij listig deze vraag in de hoop daardoor zoo mogelijk de schuld van zich af te schuiven. Vele werkgevers hebben in hunne zelfzucht en winstbejag de zelfde vraag op de zelfde wijze gedaan. Zij hebben gedacht op deze wijze de vaste en eeuwige wetten van een Rechtvaardig Bestuurder te kunnen ontduiken, maar zij hebben zich des te erger bedrogen. Deze, meer dan anderen, hebben in hooge mate den tegenwoordigen stand van zaken in de industrieele en maatschappelijke wereld in het leven geroepen.

Zoodra de werkgever tot inzicht komt van de valschheid dezer leerstellingen en praktijken en van het feit, dat hij de diensten van zijne werklieden niet koopen kan evenals hij ruw

materiaal koopt, zonder eenige verdere verantwoordelijkheid, maar inziet dat hier van verschillende punten moet worden uitgegaan, dat zijn werkman zijn medemensch en zijn broeder en hij zijns broeders hoeder is en als zoodanig verantwoording zal moeten afleggen; dat het evengoed voor hem van het hoogste belang is als in het belang zijner werklieden en der maatschappij in 't algemeen, dit te erkennen; zoodra de werknemer deze voordeelen naar waarde schat, er het grootst mogelijke nut uit trekt en persoonlijk belang stelt in alles wat de welvaart van zijn werkgever betreft, — dan, maar ook niet eerder zal de oplossing van dit vraagstuk gevonden worden.

Het is niet zoozeer eene vraag van wetgeving als van opvoeding en goed handelen, vereischt dus eene *individueele* behandeling, die het kwaad voorkomt en geneest en niet slechts onderdrukt en regelt; want *in eene kwestie van recht of onrecht, kan de vraag alleen dan worden opgelost, wanneer van de ware oorzaken wordt uitgegaan.*

De persoonlijke behandeling van elk individu is noodzakelijk de eerste voorwaarde voor elken maatschappelijken vooruitgang. Zonder deze kan er niets tot stand komen, dat dien naam waard is. De waarheid zal weldra ingezien worden *dat de welvaart van het algemeen afhangt van de persoonlijke welvaart, en dat de persoonlijke*

welvaart de algemeene welvaart bepaalt, zorg daarom voor ieder afzonderlijk en het geheel zal voor zichzelf zorgen. Laat ieder individu werken in harmonie met de anderen, dan zal ook het geheel van harmonie worden vervuld. De oude theorie der concurrentie — dat, wil er groote vooruitgang en groote verbetering komen, er ook groote concurrentie moet zijn, is even valsch als heidensch en verderfelijk van natuur. Wij naderen het tijdstip waarop hooger ontwikkelde menschen de verderfelijkheid hiervan beginnen in te zien. Zij zien het feit in, dat *niet concurrentie, maar coöperatie, wederkeerigheid, de groote, ware kracht is* om vooruit te komen; niet elkander langs den grond sleepen en elkaar naar beneden trekken, maar elkander wederkeerig helpen en daardoor de krachten vereenigen en vergrooten in plaats van een groot gedeelte er van in onderlingen strijd te verkwisten.

En stel, dat een gedeelte zich omhoog werkt, terwijl een ander gedeelte laag bij den grond blijft, zoo draagt dit toch weinig tot hunne eigen vrede en welvaart bij, want zij kunnen nooit dat worden, wat zij konden zijn door onderlinge samenwerking. Ieder op zich zelf is maar een deel, een lid van het groote maatschappelijke lichaam; geen deel, laat staan het geheele lichaam, kan volkomen gezond zijn, zich volkomen wel gevoelen, wanneer een ander deel niet gezond is of zich onwel gevoelt. Niet één deel der ge-

meenschap, niet één deel der natie kan op zich zelf staan; zij zijn alle afhankelijk, onderling afhankelijk. Dit is de algemeene leer der geschiedenis van af de oudste tijden in het verleden tot den dag van heden. Een bewonderenswaardig beeld van dit feit — als tenminste het woord „bewonderenswaardig" gebruikt kan worden in verband met eene zoo betreurenswaardige zaak — zijn de werkstakingen, die tegenwoordig aan de orde van den dag zijn, en welke in den regel beiden partijen tot schade strekken. De wijze man is hij, die iets leert door ondervindingen van zulken aard.

Neen, niet voordat dit almachtige grondbeginsel algemeen is aangenomen en er naar geleefd wordt, zoodra het begrip „broederschap" en het begrip „éénzijn" ook hunne plaats kunnen innemen en ieder het feit erkent, dat zijn eigen belang en welvaart afhankelijk zijn van de belangen en de welvaart van een ieder en daardoor van allen, dat ieder mensch slechts een deel is van het groote geheel en allen schouder aan schouder gaan in de marsch naar omhoog, kunnen wij hopen op eene oplossing der voor ons liggende sociale vraagstukken, op eene verhooging van blijvende waarde van het peil van ons nationaal leven en der nationale welvaart.

Hetzelfde beginsel sluit in zich de oplossing, de eenig ware oplossing, van het vraagstuk der liefdadigheidsinstellingen, zooals men over de

geheele wereld sedert het laatste twaalftal jaren ongeveer, doch ook niet langer, begint te begrijpen.

Het uitstekende en krachtdadige werk der georganiseerde liefdadigheidsinstellingen in al onze groote steden, zooals het Elberfeld-systeem in Duitschland, [14]) bevestigt de waarheid hiervan. Bijna ontelbare methoden zijn in het verleden toegepast, maar de eene deugt nog minder dan de andere en vele hebben er zeer toe bijgedragen, den ellendigen toestand van zaken en van hen, die zij bestemd waren te helpen, nog slechter te maken. Gedurende den laatsten tijd alleen zijn deze algewichtige vraagstuken met gezond verstand en op ware, wetenschappelijke, christelijke wijze behandeld. Ook hierin is men tot de overtuiging gekomen dat niets den persoonlijken en vriendelijken invloed van een leven, gebouwd op het groote grondbeginsel van dienen, kan vervangen.

In de wereldgeschiedenis heeft het vraagstuk der ondersteuning van armen en behoeftigen drie duidelijk te onderscheiden ontwikkelingsperioden doorgemaakt.

In de oudste tijden heette het: „Ieder voor zich en wie achter blijft is voor den duivel." Van af Christus' tijd tot op ongeveer een twaalftal jaren heette het: „Helpt anderen." Tegenwoordig is het: *„Leert anderen zich zelf te helpen."* De weelderige vrouw van de wereld

die door de Fifth Avenue te New-York, of Michigan Avenue in Chicago of Charles Street in Baltimore of Commonwealth Street in Boston gaat en iemand die eene aalmoes vraagt, een geldstuk toewerpt, is *niet* degene die eene daad van ware liefdadigheid verricht; integendeel, 't is zeer wel mogelijk, dat zij hem, dien zij het toewerpt in het bijzonder, en de maatschappij in 't algemeen, zooals zeer dikwijls het geval is, meer kwaad dan goed doet. Dit is maar eene goedkoope, eene zeer goedkoope manier om haar medelijdend hart of haar plichtsgevoel tot rust te brengen. Laat toch nooit het woord „liefdadigheid", hetwelk altijd de elementen van het belangstellende dienen, van ware hulpvaardigheid, vriendelijkheid en liefde in zich sluit, verlaagd worden door het synoniem te maken met „geven", hetwelk gebruikt wordt voor het verachtelijk of pralend wegwerpen van een geldstuk.

De groote waarheid inziende, dat de beste manier om een ander te helpen is, hem te leeren zich zelf te helpen, en dat de verwaarloosde klassen dikwijls niet zoo zeer aalmoezen als vrienden noodig hebben, houden de georganiseerde liefdadigheidsinstellingen en hunne talrijke afdeelingen in de verschillende wijken der groote steden er hun staf van „huisbezoekers" op na, die dit meestal alle vrijwillig doen en waaronder vele tot de eerste familiën in den lande behooren.

Als er nu een geval van gebrek ter oore der vereeniging komt, gaat er een van hen als *vriend* naar den persoon of het huisgezin, om vast te stellen en te onderzoeken wat hen in dezen toestand gebracht heeft; als bevonden wordt dat zij waard zijn geholpen te worden, worden zij ook dadelijk geholpen, er worden pogingen gedaan om werk te verschaffen en alles wordt in 't werk gesteld om hen weer op de been te helpen, zoodat zij weder achting voor zich zelven krijgen en de hoop wederkeert; want er bestaat wel niets dat er meer toe bijdraagt om iemand de achting voor zich zelven sneller en zoo geheel en al te doen verliezen dan het gedwongen of uit eigen beweging vragen om aalmoezen.

Zoodoende wordt menig nieuw leven begonnen, nacht en wanhoop vervangen door licht en hoop. Dit is niet de eenige maal dat de vriendelijke bezoeker komt, neen, hij wordt hun *ware vriend* en bezoekt hen als zoodanig regelmatig.

Wordt nu door deze methode bevonden, dat degene die hunne liefdadigheid inroept, een bedrieger is, dan worden er gepaste middelen gebruikt om hem aan de kaak te stellen en het hem of haar daardoor onmogelijk gemaakt om nog anderen op deze wijze te bedriegen. Deze instellingen doen aldus een zeer te waardeeren werk en dat werk zal meer en meer van waarde worden, naarmate zij in staat worden

gesteld zich beter te organiseeren. De grootste hinderpaal die hunne ontwikkeling tegenwoordig in den weg staat, is dat zij behoefte hebben aan menschen, die met den waren geest bezield zijn om als *vriend-huisbezoeker* op te kunnen treden.

Dit zelfde groote grondbeginsel hebben onze school- en universiteitskoloniën en wijkbesturen, die zich zoo snel uitbreiden en voor wie een groot en krachtdadig werk is weggelegd, doen geboren worden. Hier vestigt zich eene kleine kolonie jonge vrouwen, vele van haar uit de beste huizen afkomstig en de eerste gegradueerden onzer beste scholen, of van jonge mannen, onder welke vele der bekwaamsten onzer eerste universiteiten, in de armste wijken van onze groote steden, om te trachten door hun persoonlijken invloed en hun persoonlijken omgang het omringende leven op een hooger peil te brengen. Aldus vermengen zich de verschillende klassen. Zoodoende wordt de overdreven gevoeligheid ter zijde geschoven, die deze groote vraagstukken schade kan doen en ook werkelijk doet en waardoor zij, die geholpen behoorden te worden, dikwijls nog meer achteruitgaan. Op deze wijze worden ware hulp en bijstand verleend; hierdoor worden de behoeftigen ook werkelijk geholpen.

Hij wiens leven gebouwd is op dezen grondslag zal zulk werk niet beginnen als een soort

van „sport" of omdat „het wel goed staat" maar omdat het rechtvaardig, waar en christelijk is. De waarlijk groote en edele mensch is er niet bang voor om zich onder de armeren en minder gelukkigen te mengen. Alleen zij, die wel graag tot de grooten zouden willen gerekend worden, maar die te klein zijn om daartoe te behooren, en daardoor altijd maar aan zich zelf denken, doen al het mogelijke om te laten schijnen dat zij het zijn. Daarvoor bestaat geen beter bewijs dan dit.

Zeer waar is er gezegd geworden, dat „de hoogste dienst dien men God bewijzen kan, is vriendelijk te zijn jegens eenige Zijner andere kinderen!" Allen zijn wij kinderen van denzelfden Vader en daarom allen broeders en zusters. De mensch is mensch geworden Godheid. Daarom kan menschelijkheid niet ver verwijderd zijn van goddelijkheid. Vele menschen zijn er erg op uit God te dienen, zooals zij het uitdrukken. Zij streven er naar groote gebouwen met prachtige versieringen voor Hem op te richten. Een groot gedeelte van hun tijd besteden zij met het zingen van gezangen en halleluja's te Zijner eer, alsof Hij dat noodig heeft of er voor Zich aanspraak op maakt en vergeten dat Hij veel te hoog staat om bevoordeeld te worden door iets dat wij kunnen doen of zeggen, vergeten dat Hij deze niet wil hebben wanneer daardoor eenige Zijner kinderen gebrek moeten lijden aan

brood om te eten en sterven bij gebrek aan het brood des levens.

Kunt gij u een God voorstellen, waardig lief te hebben en te dienen — ik spreek met den meesten eerbied — die onder zulke omstandigheden met deze dingen genoegen neemt? Ik moet bekennen, dat ik dit niet kan. Ik kan mij geene andere wijze denken om God te dienen, dan door mijn eigen leven en door het leven mijner medemenschen. Ik geloof dat dit de eenige wijze van dienen is, die Hij wil of noodig heeft of die voor Hem aanneembaar is. Er staat te lezen: „Hij die zegt God lief te hebben en zijne medemenschen niet lief heeft is een leugenaar en de waarheid is niet in hem."

Zelfs in den godsdienst zullen wij, naar mijne meening, niets hoogers en van meer belang ontdekken, dan dit groote beginsel van dienen, hulpvaardigheid, vriendelijkheid en liefde. Maar is dan Christelijkheid niet nog hooger en van meer belang, vraagt gij? Maar is dit dan iets anders als Christelijkheid, is Christelijkheid iets anders als dit — ten minste wanneer wij het in dien zin opvatten als waarin de Meester-Leeraar zelf het ons uitlegde? Want wat, vraag ik u, is een waar Christen, — een, die dat niet slechts in naam is? Een volgeling van den Christus, iemand die doet als Hij deed, iemand die leefde zooals Hij leefde. En dan, wie was Christus? Hij die de kranken heelde, de naakten kleedde,

den wanhopigen hoop gaf, de zwakken en struikelenden ophielp en aanmoedigde, de armen, nooddruftigen hielp en zich met hen bevriendde, de trotschen en zelfzuchtigen veroordeelde. Hij, die het volk leerde edel, waar en hoog te leven, te leven in hun hooger, goddelijker ik, leerde dat de grootsten onder hen hun dienstknecht zouden zijn, en diegenen tot Zijne volgelingen telde, die leefden zooals Hij leefde. Hij bracht al zijn tijd door in den dienst der menschheid. Daaraan gaf Hij Zijn geheele leven. Hij trok rond goed doende.

Is het nu uw wensch, gerekend te worden tot Zijne volgelingen, den gezegenden naam — den naam van Christen te dragen? Vlij u dan niet slechts neder aan Zijne voeten, maar luister naar Hem, heb Hem lief, doe zooals Hij deed, zooals Hij leerde te doen, leef zooals Hij leefde, zooals Hij u leerde te leven; dan zult gij een Christen zijn, dan en anders niet. Ware Christelijkheid kan op geen andere wijze gevonden worden.

Het maakt geen verschil hoe men zich zelf noemt; velen van wie Christus heeft gezegd, dat hun eens toegeroepen zal worden: „Ik heb u nooit gekend; gaat weg van mij, gij vervloekten!" noemen zich bij dien naam. Het maakt geen verschil, hoeveel geloofsartikelen men als waar aanneemt, aan hoeveel wetten en ceremoniën men zich houdt, hoe luid en talrijk de lofzangen zijn, die men te zijner eere aanheft.

Dit alles is slechts ijdele spotternij tenzij men Christen *is;* en Christen te zijn, is zooals wij gevonden hebben, een volgeling van den Christus te zijn, te doen zooals Hij deed, te leven zooals Hij leefde. *Leef daarom zooals Christus leefde.* Leef zóó dat gij één met God wordt en leef voortdurend in dat gezegende éénzijn. De algemeene hinderpaal is overal geweest dat zoovelen den persoon van Christus den lichamelijken Jezus, verward hebben met Zijn leven, Zijnen geest, Zijne leer en, met hier en daar eene uitzondering, er ook niet in geslaagd zijn, verder door te dringen.

Nu en dan staat er eene groote ziel onder ons op, eene met groote macht, met hooge inspiratie en wij verwonderen ons, waarvan die groote macht en die hooge inspiratie komen. Maar als wij diep genoeg zien, dan zullen wij bemerken, dat een groot feit telkens antwoord op deze vraag geeft. In hem is het leven dat macht geeft. Hij leeft het leven van den Christus, hij blijft niet op een afstand er van staan, kijkt er naar, bewondert het en roept: „Heere," „Heere," en laat het daarbij. Met andere woorden, hij heeft het koninkrijk der hemelen gevonden. Hij heeft ontdekt, *dat het geen plaats is,* maar een *toestand;* het lied dat uit zijn hart opstijgt, luidt: „Verheugt U, verheugt U."

Herinner u dat de Meester zeide: „Zoekt het koninkrijk der hemelen niet in de tabernakels of

in de huizen die door menschenhanden zijn gemaakt. Weet gij niet, dat het koninkrijk der hemelen in u is? Hij verkondigde in duidelijke woorden waar en hoe het te vinden is. Hij verkondigde eveneens *hoe alle dingen* zijn te vinden door te zeggen: Zoek eerst het koninkrijk der hemelen en al het andere zal u toevloeien.[15]) Verwondert gij u nog over Zijne macht, Zijne inspiratie, Zijn overvloed in alle dingen? De fout der meeste menschen is, dat zij handelen alsof zij niet gelooven wat de Meester heeft gezegd. Zij brengen Zijne woorden niet in toepassing. Zij zeggen dit en doen dat. Hunne daden logenstraffen hunne woorden. In plaats van Zijne woorden in praktijk te brengen en met vertrouwen in Hem te leven, geven zij er de voorkeur aan eene reeks oude, vergroeide, door menschen gemaakte theorieën, overleveringen, vormen en ceremoniën te volgen, en schijnen met de gevolgen tevreden te zijn.

Neen, *Christen te zijn is het leven van den Christus te leven,* het leven van Hem die het land doortrok goeddoende, het leven van Hem, die kwam, niet om gediend te worden, maar om te dienen.

Gij zult tot de overtuiging komen, dat dit machtige beginsel van liefde en dienen het edelste is en ook een der poorten waardoor zij, die dit wenschen, het koninkrijk der hemelen moeten binnengaan.

Wederom hooren wij des Meesters woorden. In zijne eigene en eenige beschrijving, die Hij ons van het Laatste Oordeel heeft gegeven, zeide hij, na gesproken te hebben over den Zoon des Menschen, komende in al Zijne heerlijkheid en alle heilige engelen met Hem, gezeten op den troon Zijner heerlijkheid en alle volkeren voor Zich vergaderd, en verder over de verdeeling dezer verzamelde massa in twee deelen, het eene aan Zijne rechter-, het andere aan Zijne linkerzijde: Dan zal de Koning zeggen tot die aan Zijne rechterzijde: „Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, aanvaardt het koninkrijk der hemelen, hetwelk u is bereid vanaf de grondlegging der wereld. Want Ik had honger en gij hebt Mij gevoed; Ik had dorst en gij hebt Mij gelaafd; Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij gehuisvest; Ik was naakt en gij hebt Mij gekleed; Ik was ziek en gij hebt Mij bezocht; Ik was gevangen en gij zijt tot Mij gekomen. Dan zullen alle rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heer, wanneer zagen wij U honger lijden en hebben wij U gevoed, of dorst lijden en gaven wij U te drinken? Wanneer waart *Gij* een vreemdeling en gaven wij U nachtverblijf, of naakt en kleedden wij U? Of wanneer waart *Gij* ziek en hebben wij U bezocht, of in de gevangenis en zijn tot U gekomen? En de Heer zal antwoorden en tot hen zeggen: *Voorwaar zeg ik U, voor zooveel gij dit aan*

één van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dit Mij gedaan.

Dan zal Hij tot hen die aan Zijne linkerzijde zijn vergaderd, zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekten. Want Ik had honger en gij hebt Mij niet gevoed; en dorst en gaaft Mij niet te drinken; Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij niet gehuisvest; ziek en gij hebt Mij niet bezocht; gevangen en gij zijt niet tot Mij gekomen. Dan zullen zij Hem antwoorden, zeggende: Heer, wanneer zagen wij U hongerig, dorstig, of als vreemdeling, of naakt, of ziek, of in de gevangenis en hebben U niet gediend? Dan zal Hij hun antwoorden, zeggende: *Voorwaar zeg Ik u, voor zooveel gij dit éénen van deze Mijne minste broeders niet gedaan hebt, zoo hebt gij het Mij ook niet gedaan.*

De vrees wordt soms gevoed en de vraag wordt soms gedaan, of het opvolgen van dit beginsel van helpen en dienen niet kan overgaan in sentimentaliteit en nog meer, of dit niet het middel zou zijn om iemands plichtsgevoel voor zijn eigen onderhoud te moeten zorgen, te verzwakken en zoodoende soms meer kwaad dan goed te doen? In antwoord daarop zij gezegd, dat als de liefde welke de drijfveer is, eene zelfzuchtige liefde, of sentimenteel is, of eene reclame, of ontbloot van gezond verstand, ja, dan zeer vaak. Maar is zij eene sterke, oprechte, niet zelfzuchtige liefde, dan neen, nooit. Want

is mijne liefde voor mijn medemensch de ware liefde, dan kan ik nooit iets doen dat in zijn of eens anders nadeel zou wezen — niets dat niet strekken zou tot zijne hoogste welvaart. Zou hij bijvoorbeeld tot mij komen en eene bijzondere gunst verzoeken en was het mij duidelijk, dat het bewijzen van die gunst niet strekken zou ter bevordering zijner hoogste welvaart, dan verandert liefde in plicht en dwingt mij deze te weigeren. Ware, oprechte, niet zelfzuchtige liefde voor zijn medemensch zal iemand nooit aansporen tot iets en nog veel minder iets toelaten, dat niet in 't belang van 's mans hoogste welvaart is. Wij zullen inzien, dat in plaats van zwakke sentimentaliteit, het opvolgen van dit groote beginsel van alle practische dingen *het meest doeltreffende is.*

Laat ons hier nog een paar woorden spreken over het verschil tusschen ware liefde en dienen en den schijn er van, die alleen dient tot reclame of ijdele zelfverheerlijking. Het bewijs der ware liefde is dit — zij gaat rond goeddoende en spreekt er niet over, maar laat het aan anderen daarover te spreken. Niet alleen, dat zij er niet over spreekt, neen nog meer, zij verlangt er ook niet naar dat het bekend zal worden; hoe oprechter zij is, des te vuriger verlangt zij er naar, dat het alleen aan God en zichzelven zal bekend zijn. Met andere woorden, zij lijdt niet aan een half idioot verlangen naar bekendheid of ver-

waandheid en daardoor verzwakt zij zich zelf niet of valt een ander niet lastig met lange verhalen over hare goede daden. Het is geen goed doen om daarmede zijne maatschappelijke positie te bevorderen. De oprechte liefde leidt een natuurlijk, eenvoudig leven, is openhartig, doet iederen dag wat hare handen te doen vinden en zoekt hierin haar ware leven en vreugde. En op deze wijze trekt zij zonder het te willen, maar met onweerstaanbare kracht, den zeldzaamsten en goddelijksten lof tot zich — zooals die besloten ligt in de woorden die ik eens hoorde zeggen over iemand, die zijn eigen natuurlijk leven leidt zonder eenige bewuste poging om iets anders te doen: „Het is toch bewonderenswaardig, hoeveel goed die man doet waarvan de wereld nooit iets hoort."

O trage, grauwe worm, nietig, afstootelijk wezen,
niet in staat u te verheffen.
De dagen gaan, God is aan 't werk,
de langzame ontwikkeling wordt voltooid.
Ziet! Ziet!
O heerlijk, fladd'rend leven, nu ontplooit ge Uwe
vleug'len en dienen de hemelen U ter woon.

O arme, kleine mensch, struik'lend en vallend,
van uwe natuur vervreemd,
De jaren gaan, God is aan 't werk,
de geestelijke dageraad breekt door
Ziet! Ziet!
O groote, koninklijke ziel, vroeger waart ge het beeld,
nu zijt ge het evenbeeld van God.

VIJFDE HOOFDSTUK.

DE ONTVANGENIS.

De Meester Leeraar, Hij die zoo sterk bij ons aandringt en voor ons die deel uitmaken der westersche beschaving het best te begrijpen is, leerde ons, dat de eenige en hoogste plicht des menschen begrepen is in twee groote, twee eenvoudige voorschriften — liefde tot God, en liefde tot den naaste. De laatste hebben wij reeds voldoende behandeld.

Wij hebben bevonden, dat zij in hare wezenlijke en ware beteekenis geen onbestemd, sentimenteel, abstract iets is, maar eene levende kracht, die zich uit door het leven, de daad, en het dienen. Laat ons nu eenige oogenblikken de andere beschouwen, de goddelijke liefde, welke terloops opgemerkt, voor een deel reeds besproken is bij de behandeling van de liefde tot den naaste. Laat ons thans zien wat zij ons in haar ware volle wezen openbaart.

De eerste vraag, die zich aan ons voordoet, is natuurlijk: „Wie en wat is God?" Ik geloof

niet dat er ooit in de wereldgeschiedenis in welke taal en welk klimaat ook, een beter, een verheffender uitlegging van gegeven is, dan de Meester Zelf ons gaf toen Hij, bij Jacobs put rustende, tot de Samaritaansche vrouw zeide: „God is Geest en hij die Hem aanbidt, moet zulks in geest en waarheid doen," God is Geest, de Oneindige Geest, het Oneindige Leven dat in alle physieke natuurverschijnselen heerscht, die wij in deze veranderlijke wereld om ons zien, en waarvan het Al, wij zelven inbegrepen, het lichaam of de gedaante is, de eenige Oneindige Geest die het geheele Heelal vult met zichzelven, zoodat alles God is, omdat Hij het Al is. Alles is God, in dien zin dat het een deel van Hem is, want als Hij het Al is, dan kan er ook niets buiten Hem zijn, dat geen deel van Hem is; zoodat een ieder deel uitmaakt van dien Eeuwigen God, die niet van ons gescheiden is en daar Hij niet van ons is gescheiden, kan Hij ook niet ver af zijn, want in Hem leven wij en bewegen wij ons en zijn wij. *Hij is het leven van ons leven*, ons eigen leven zelf. Het leven van God is in ons, wij zijn in het leven van God; maar dat leven overtreft ons zoo, dat het al het andere mede in zich sluit — ieder mensch, elk dier, elk grasssprietje, iedere bloem, elk stofdeeltje, elk deeltje van wat ook, dood of levend. Zoodat God het Al is en daar Hij het Al is, moet ook iedereen, gij en ik een levend

deel van dat Al zijn, omdat er daar buiten niets bestaat; en als wij er een deel van uitmaken dan hebben wij ook de zelfde natuur, de zelfde eigenschappen — even goed als een glas water uit den oceaan geput, in natuur, hoedanigheid en eigenschappen identiek is met den oceaan, zijn bron. God is alzoo de Oneindige Geest waarvan iedereen deel uitmaakt in den vorm van een belichaamden geest; God is geest, scheppende, zich uitende, regeerende door middel van groote geestelijke wetten en krachten, die ons van alle zijden omringen, die het heelal doortrekkende, ons allen verbinden, want in zekeren zin is er niets anders in dit groote heelal dan wet. En, welk een verbazende grootheid ligt in dit alles! Deze zelfde groote geestelijke wetten en krachten werken in ons. Zij zijn de wetten van ons bestaan. Door hen wordt elke handeling van elk individueel leven beheerscht.

Niet een der groote feiten dringt dieper door in het meest innerlijke bewustzijn van de menschen, dan het verrukkelijke, alles overtreffende feit, hetwelk wij juist vastgesteld hebben — dat de mensch één is met, dat hij deel uitmaakt van den Oneindigen Geest die het leven is van allen, van het Oneindig Al; dat hij niet slechts een lichamelijk materieel wezen is — want het lichamelijke is slechts het materiaal dat het ware, innerlijke wezen, het ware leven of de geest gebruikt om zich een zichtbaar

uiterlijk te verleenen — maar dat hij deze geest *is*, deze geest, die, zoolang hij in dat stadium van leven verkeert, het lichamelijke, materieele huis waarin hij woont gebruikt om in aanraking te komen met de materieele wereld rondom hem, maar niettemin geest is en geest in zoover hij dit ooit zal of kan zijn, uitgezonderd natuurlijk, wanneer hij meer en meer zijn waar, hooger ik erkent en zoodoende stap voor stap overgaat in de hoogere en altijd hoogere verwezenlijking zijner eigen natuur, zijn waar ik, zijn God-zijn.

Zoo hoorde ik kort geleden door een van 's werelds grootste denkers en schrijvers beweren: „De menschen zeggen, dat zij eene ziel hebben. Ik heb geene ziel. Ik *ben* eene ziel, ik heb een lichaam. In de Schrift wordt ons geleerd, dat de mensch geschapen is naar Gods beeld. God is Geest. Wat moet de mensch dan zijn, als de Schrift waarheid bevat?"

Een der grootste dwalingen die door alle tijden heen geheerscht hebben, is dat de mensch zijn lichaam, dat slechts het huis is waarin hij voor een poos in dit stadium van leven woont — dat van de aarde komt en dus na korteren of langeren tijd weer tot de aarde zal terugkeeren — aangezien heeft voor zijn wezenlijk ik. Of wij hebben ons eigen wezen uit het oog verloren, of wij hebben het nooit goed gekend. Het gevolg is dat wij het leven verkeerd opvatten, wij beschouwen het van buiten, terwijl

toch al het ware leven uit het innerlijke voortkomt. Wij hebben ons leven teruggetrokken uit de bewuste harmonie met de hoogere wetten van ons zijn, met het gevolg dat wij tegen den Goddelijken Loop der Zaken in handelen. Is het dan wonder, dat wij den ons aan alle zijden omringenden strijd, de disharmonie, het lijden, den angst, het voorgevoel, de gevallenen, dat wij dat alles betrachten als de ondoorgrondelijke wegen der Voorzienigheid? Het oogenblik dat wij ons leven in harmonie brengen met de hoogere wetten van ons bestaan en daardoor in harmonie met den Goddelijken Loop der zaken, zullen wij zien dat deze dingen in 't niet vervliegen; want de oorzaak ervan is dan weggenomen. En als wij dan aan 't einde van zulk een leven een blik terugwerpen, zullen wij zien dat alle dingen met wonderlijke, verrukkelijke, volmaakte, goddelijke harmonie in elkaar passen.

Dit is wel wat te veel verwacht, zullen sommigen — ongetwijfeld velen — denken. Doch het is niet meer dan de Meester Leeraar ons beloofde toen Hij zeide, wat Hij zoo dikwerf herhaalde: Zoekt eerst het koninkrijk der hemelen en al 't andere zal u gegeven worden; en Hij liet ons niet in 't onzekere over 't geen Hij hieronder begreep; want zeide Hij: „Weet gij niet dat het koninkrijk der hemelen in u is? *In* u. Het innerlijke, geestelijke koninkrijk, het koninkrijk van

den hoogeren mensch, hetwelk het koninkrijk Gods is; het koninkrijk der harmonie — harmonie met de hoogere wetten van uw bestaan.

De Meester zeide hetgeen Hij verkondigde niet omdat Hij gaarne mooie redevoeringen hield, noch om Zichzelven te hooren spreken; want dat wilde Hij nooit. Maar deze groote incarnatie van geestelijke kracht en inzicht kende de groote, geestelijke wetten en krachten waaronder wij leven en ook het hoogste feit van het Al, dat *de mensch een geestelijk wezen is, geboren om te heerschen* en dat, door zichzelf te kennen en door zichzelf in volkomen harmonie te brengen met de hoogere geestelijke wetten en krachten waaronder wij leven, hij deze aan zich dienstig kan maken, zoodat zij op iederen roep antwoord zullen geven en hem brengen wat hij ook maar wil — een der meest wonderlijke wetenschappelijke feiten van het heelal. Als hij het koninkrijk heeft gevonden en is ingegaan, dan is de waarheid van het groote voorschrift toepasselijk: „Denk niet aan den dag van morgen, want de dingen van morgen zullen voor zichzelf zorgen."

Ja wij beschouwen het leven van de verkeerde zijde. Wij hebben al onzen tijd en oplettendheid besteed aan het lichamelijke, het materieele, het uiterlijke, den uiterlijken band die ons verbindt en de dingen die daartoe behooren en hebben daardoor het ware leven gemist; dit

hebben wij leven genoemd, en 't schijnt wel of wij met den uitslag tevreden zijn. Geen wonder dat men herhaaldelijk eene menschenziel den kreet hoort uiten: Is het leven waard om te leven?! Maar van hem die het ware *leven* begonnen is, heeft men dien kreet nooit gehoord; want ***wanneer het koninkrijk eenmaal is gevonden, wordt het leven in plaats van vermoeiend, opwekkend, heerlijk, vroolijk.*** Ja, gij zult ontdekken, dat al het kwade, alle dwalingen, alle ziekten, alle lijden, alle vrees, alle ellenden des levens, tot het lichamelijke, materieele en vergankelijke behooren, terwijl alle vrede, vreugde, geluk, alle ontwikkeling, alle leven, het rijke, vroolijke, overvloedige leven, tot het geestelijke, altijd toenemende en eeuwige behooren — tot dat, wat nooit verandert en geen einde heeft. Laten wij, in plaats van ons te verzetten tegen de beschikkingen van het lot, ons verzetten tegen ons zelven, tegen ons verkeerd begrepen ik, want alles dat tot ons komt, ontstaat door oorzaken, die wij zelf, of zij die ons voorgegaan zijn, hebben in 't leven geroepen. Niets komt door toeval, ***want in 't geheele wijde Al bestaat beslist niets, dat met dien naam betiteld kan worden.*** Wij sleepen zelf aan wat tot ons komt. Zijn wij niet tevreden met de gevolgen? Het eenige wat wij dan doen moeten is de oorzaken te veranderen; want wij hebben alles in onze eigen hand,

van af het oogenblik, dat wij ontwaken en tot erkenning komen van ons ware zijn.

Wij bouwen onzen eigen hemel of hel en de eenige hemel of hel die ons ooit zal toebehooren, zal die zijn, welke wij zelf gemaakt hebben. Eén orde heerscht in het Al; wij onttrekken ons leven aan de harmonie er mede, verkrachten de wetten waaronder wij leven en maken er iets anders van. Deze orde is de eenige en algoede. Wij verkrachten de wetten en wat wij kwaad noemen is het gevolg — toch zeker alleen van onze wetsovertreding — en dan verwonderen wij er ons nog over dat een rechtvaardig en liefhebbend God zulke dingen kan toestaan. Wij staan verwonderd over wat wij noemen de vreemde, ondoorgrondelijke beschikkingen der Voorzienigheid, terwijl dat toch alles ons eigen maaksel is. Wij kunnen zelf onze beste vriend zijn of wij kunnen zelf onze grootste vijand wezen: *de eenige werkelijke vijand dien men ooit kan hebben, is ons eigen, persoonlijk ik.*

Dat de trapsgewijze opklimming van het lagere tot het hoogere, van het ruwe tot het fijne, of met andere woorden van de ruwe materie tot het fijn geestelijke, het grootste werk is in elk ontwikkelingsproces, is een welbekend feit in de wetenschap; deze hoogere vergeestelijking van het leven nu, is het groote werk dat vóór ons ligt. In 't algemeen moeten wij allen eerst denzelfden weg afleggen, de een wat vlugger,

de ander wat langzamer. De hoogste bestemming van allen is het hoogere leven, het vinden van ons eigen hooger ik; daarheen worden wij òf geleid, òf gedrongen — geleid, door tot inzicht te komen van, en in harmonie te leven met de hoogere wetten van ons zijn, of gedrongen door ze te overtreden en aldus door ondervinding, door lijden en soms door bitter lijden; totdat wij door middel hiervan die wetten leeren kennen en er naar leven, daardoor ook het praktische, ja, zelfs den zegen van dwaling, schaamte en lijden leeren kennen, doordat wanneer wij niet wijs genoeg zijn om vrijwillig en uit eigen verkiezing te gaan, deze ons des te sneller tot ons eigen waar, ons eigen hooger leven brengen.

Te meer, alles wat zich ontspannen heeft, alles wat zich ontwikkeld heeft, moet zich eerst ingespannen hebben of in zich gekeerd zijn. Wij kunnen ons geene evolutie zonder eene vroegere involutie voorstellen; als dit waar is, dan moeten wij de gevolgtrekking maken, dat alles wat door een ontwikkelingsproces tot stand komt, reeds innerlijk aanwezig moet zijn; alle God-mogelijkheden van de menschelijke ziel zijn in latenten toestand in ons aanwezig. Als dit waar is, dan behoeft het ontwikkelingsproces geen æonen, zelfs geen eeuwen in beslag te nemen om zich te voleinden; want dat proces wordt op wonderlijke wijze bespoedigd, wanneer wij ons eenmaal hebben vereenigd met — en begonnen zijn de

wezenlijkheid van dat machtige voorschrift in praktijk te brengen, hetwelk luidt: Kent u zelven.[16])

Het is mogelijk, door een werkelijk verstandig, helder begrip der wetten van het hoogere leven, in een enkel jaar in het geestelijk ontwaken en ontwikkeling verder te komen, dan anders in een geheel leven, of in een enkelen dag of uur verder dan anders in een jaar of een reeks van jaren.[17])

De hoogere vergeestelijking van het leven was het voorzeker hetgeen de Meester bedoelde, toen hij zeide: Het is even moeilijk voor een rijk man in het koninkrijk der hemelen te komen, als voor een kameel om door het oog eener naald te kruipen. Want wanneer een mensch al zijne dagen en nachten besteedt alleen tot het verkrijgen van aardsche goederen, hoeveel tijd houdt hij dan nog over voor zijn innerlijken, geestelijken groei; hoeveel tijd om dat wonderbaarlijke koninkrijk, het koninkrijk der hemelen, den innerlijken Christus te vinden?

Dit zal ook voorzeker de bedoeling der verzoeking in de woestijn wezen. De verzoekingen waren alle, zooals gij u herinnert, in betrekking tot het aardsche, lichamelijke en wat daartoe behoort. Doe dit en doe dat, zei de materie; volg mijn raad op en ik zal u brood in overvloed geven, ik zal u grooten naam en roem doen verwerven, en u groote aardsche bezittin-

gen schenken. Alles zooals gij ziet, eene afdrijving van het werkelijke, het innerlijke, het geestelijke en eeuwige. Heerschappij over de koninkrijken der wereld werd daar beloofd. Maar wat beteekent het bezit dier geheele aarde, zoo men zijne ziel daardoor van den hemel vervreemdt?

Zij werden evenwel alle onderdrukt. Het lichaam werd ten onder gebracht door den geest, de overwinning was voor eens en altijd behaald. Hij werd de hoogste, koninklijke Meester en door deze volledige, heerlijke overwinning over zichzelven, werd Hij ook meester over al het andere, zelfs over materieele zaken en toestanden.

En door dit hoogere geestelijk chemische proces des levens werden de gedachten-krachten van Zijn gemoed doortrokken met eene levende, hooge Almacht, waardoor Hij ook gezag verkreeg over alle uiterlijke toestanden; van daar de vele dingen die wonderen werden genoëmd door hen, die er getuigen van waren, maar die nog niet tot de kennis gekomen waren der hoogere wetten die de lagere kunnen overwinnen en beheerschen, maar die even wezenlijk en even natuurlijk in hun aard zijn als de lagere, ja zelfs wezenlijker en natuurlijker, omdat zij hooger en daardoor ook meer blijvend zijn. Maar deze volledige overwinning van zichzelven gedurende den tijd der verzoeking, was

ook het begin van den weg, die leidde van overwinning tot overwinning, de weg die voor u en voor mij, evenals voor Hem, zal leiden van overwinning tot overwinning.

Het was dit aldus ingeleide, nieuwe, goddelijke en geestelijke levensproces, hetwelk den Mensch Jezus, onzen edelhartigen ouderen Broeder, transformeerde in den Christus Jezus; eeuwig zij Zijn naam gezegend, want aldus werd Hij onze verlosser — Hij werd onze verlosser, doordat Hij ons den weg gewezen heeft. Deze overwinning door de hoogere geestelijke krachten was voorzeker hetgeen Hij bedoelde, door te zeggen: „Ik heb de wereld overwonnen" en hetgeen Hij ons begrijpelijk wilde maken toen Hij zeide: „Overwint de wereld, evenals Ik haar heb overwonnen."

En in dezen zin zijn wij allen verlossers, de een jegens den ander, of kunnen het ten minste worden. Een plotseling geval van nood komt voor en ik sta bevende en door schrik bevangen. Mijn vriend naast mij is sterk en zonder vrees. Hij ziet dat ik in nood verkeer. Hij roept in mij de krachten op, komt ze te gemoet en helpt mij. Dit verheven voorbeeld doet mij ontwaken en moedigt mijne slapende krachten, die ik zonder hem niet gekend zou hebben, tot werken aan. Ik volg zijn voorbeeld. Nu ken ik mijne krachten, ken ze voor altijd. Zoodoende is in dezen zin mijn vriend mijn verlosser geworden.

In eenig opzicht ben ik zwak van karakter — besluiteloos, gemakkelijk te verleiden, struikelend, vallend en eet voortdurend de bittere vruchten daarvan. Mijn vriend is sterk, hij heeft volkomen zelfbeheersching verkregen. De majesteit en schoonheid der kracht ligt op zijn aangezicht. Ik zie zijn voorbeeld, ik heb zijn leven lief, zijne kracht heeft invloed op mij. Mijne ziel verlangt naar — en schreeuwt om datzelfde. Eéne verheven wilsinspanning en de koninklijke meester die iemand, waarheen ook, brengen zal, wanneer het ten goede is, ontwaakt in mij, eindelijk is hij geboren en drijft alle sluimerende zielskrachten tot werkzaamheid aan; in plaats van te struikelen ben ik standvastig, in plaats van in zwakheid te vervallen, sta ik vast in mijne schoenen en leid zelf, ik geniet de vreugde der zelfbeheersching en daardoor ook de beheersching van alle andere dingen. Aldus is mijn vriend wederom mijn verlosser geworden.

Met de nieuwe kracht, die ik door het voorbeeld en den invloed van mijn verlosser en vriend verkregen heb, sta ik op mijn beurt voor een vriend, die worstelt, struikelt en wanhopig is. Hij ziet, hij voelt den invloed van mijne kracht. Hij ook verlangt daarnaar, ook zijne ziel schreeuwt er om. *Zijne* innerlijke krachten worden tot werken aangezet, nu kent ook hij zijne macht; in plaats van slaaf te zijn wordt hij meester en op mijne beurt ben ik zijn ver-

losser geworden. O, welk een wondervol besef van verhevenheid, welke machtige gevoelens van verantwoordelijkheid, welk een diep besef van macht en vrede, zou de erkenning van dit feit ons allen en iedereen schenken.

De menschen zijn de werklieden die Gods werkplannen ten uitvoer brengen. Weg dan voor altijd met dat oude, verschrompelde, verzwakkende, doodende en duivelsche begrip, dat wij arme wormen van stof zijn. Wij kunnen het zijn of wij kunnen het niet zijn — dat hangt van ons zelf af. Het oogenblik, dat wij het gelooven te zijn, worden wij het; zoo lang wij ons aan dit geloof vasthouden, zullen wij er voor aangezien worden en ook als zoodanig leven en handelen. Het oogenblik evenwel, dat wij tot de erkenning komen van onze goddelijkheid, ons hooger, ons God-ik en van het feit dat wij de verlossers van onze medemenschen zijn, worden wij ook verlossers en staan en bewegen ons te midden eener majesteit en schoonheid en macht die ons als zoodanig uitroepen.

* *
*

Een algemeen heerschend begrip is, dat overwinnen in dezen zin noodzakelijk een verlies, een afstand doen in zich sluit — dat het ongeveer zooveel als boetedoening beteekent. Integendeel, de hoogste, waardevolste genoegens die eene

menschenziel kan kennen, vindt men eerst, wanneer men het hoogere leven is ingetreden en men het meesterwerk overziet dat men zelf heeft aangevangen; in plaats dat men iets zou laten varen, zegt eene groote wet, dat het lagere altijd en uit eigen beweging wegvalt tegen het hoogere. En weldra komt de tijd, dat men stilstaat en terugziet en zich verwondert dat dit of dat, waar men eens genoegen in schiep, ons ooit bevredigd heeft; want wat ons toen bevredigde, is vergeleken bij wat tegenwoordig onze voortdurende vrede, voldoening en vreugde uitmaakt, slechts als gewoon koper vergeleken bij het fijnste, zuiverste en zeldzaamste goud.

Laat men nu niet hieruit afleiden, dat men het lichaam, het physieke, materieele leven moet verfoeien of er laag op neer zien. Dit is, kan men wel zeggen, eerder eene der grootste dwalingen van alle tijden geweest en de oorzaak van zeer veel dwaling, lijden en onheil. Integendeel, men moet er altijd hooger over denken; men moet het beminnen en tot volmaaktheid, schoonheid en kracht doen geraken. God gaf ons het lichaam niet voor niets. Het is het uiterlijke omhulsel van den geindividualiseerden geest en door onze dagelijksche gedachten en gemoedsbewegingen bouwen wij het op, bepalen zijn toestand, zijn bouw en uiterlijk voorkomen. En als wij met eenige toestanden niet tevreden zijn, dan hebben wij door onze kennis der wetten

het in onze macht het te vernieuwen en deze toestanden te veranderen.

Flammarion, de uitstekende Fransche geleerde, lid der Koninklijke Academie van Wetenschappen en bekend als een der meest kundige der thans levende geleerden, zegt dat het geheele menschelijke lichaam in of binnen den tijd van een jaar hernieuwd kan worden, dat de meer vaste en samengestelde deelen hiervoor gewoonlijk ongeveer elf maanden noodig hebben, terwijl weer andere het in veel korteren tijd doen, binnen twee of drie maanden en eenige zelfs binnen eene maand. [18])

Elk deel, elk orgaan, elke functie van het lichaam is even rein, even schoon, even liefelijk en heilig als elk ander deel, alleen de verkeerde wijze, waarop de mensch sommige er van beschouwt, doet ze anders worden en op het oogenblik dat ze zoo worden, kruipen bedrog, misbruik en schaamte binnen.

Niet onderdrukking, maar verheffing. Kon dit toch maar duizend malen herhaald worden! Elk deel, elk orgaan, elke functie des lichaams is gegeven om er *gebruik*, maar niet om er een verkeerd gebruik of misbruik van te maken; op het oogenblik, dat dit met eenige functie het geval is, verliest zij hare hoogere werkkracht en met haar gaan de hoogere machten van waar genoegen. Hierdoor is die groote menschenklasse ontstaan, die men abnormaal noemt

en die ingedeeld worden naar de methoden die zij volgen ten einde zich genot te verwerven, maar dat zij in den waren zin altijd falen te vinden, omdat de wet geene overtreding duldt; zoo zij toch overtreden wordt, doet zij die vreugde verdwijnen, de vreugde die de mensch zich juist door hare overtreding meende verzekerd te hebben, óf zij doet haar in hunne handen in asch veranderen. Er valt niet te spotten met God, natuur, wet, en het hoogere in den mensch.

Niet onderdrukking, doch verheffing — onderdrukking alleen in den zin van beheerschen — maar dit beteekent — neen, dit is verheffing. In andere woorden, wij moeten de meester zijn, en niet het lichaam. Wij moeten het lichaam leiden, maar mogen zelfs niet een enkel oogenblik toestaan, dat het lichaam ons wetten stelt.

O, hoevele duizenden, honderdduizenden mannen en vrouwen zijn er niet overal die heen en weer worden gedreven, die in tal van dingen vervallen, waartoe hun beter ik hen nooit zou hebben gebracht, eenvoudig omdat zij toegelaten hebben, dat het lichaam de baas werd; omdat zij afgedaald zijn tot den rang van zwakkeling, van slaaf en dat alles ter wille hunner zwakheid, — zwakheid door onwetendheid, door onbekendheid met de geweldige krachten en machten in ons, de kracht en de macht van den geest.

Het ware eene koninklijke gedachte voor hen die aldus de slaaf van het lichaam zijn — en

dat zijn wij allen meer of minder, ieder op zijne bijzondere wijze en niet een is er geheel vrij van, — het zou eene goede gedachte zijn, om nu dadelijk, op ditzelfde oogenblik, een gesprek met het lichaam aan te vangen, van ongeveer den volgenden inhoud: Lichaam, wij hebben reeds eenigen tijd met elkander geleefd. Het leven heeft ons geen van beiden in den hoogsten graad voldaan. De oorzaak hiervan is mij nu duidelijk. Ik heb de leiding vrijwillig in uwe handen over doen gaan. Gij hebt ze u niet uit eigen beweging aangematigd; ik heb ze u zoo bij stukjes en beetjes gegeven, juist tot dien graad als gij ze nu bezit. Geen van ons beiden is daarom te laken. Het is door onwetendheid gebeurd. Maar voor de toekomst zullen we de bordjes verhangen. Gij moet de knecht worden en ik de heer. Van nu af zult gij mij niet langer de wet voorschrijven, maar ik zal ze u voorschrijven.

Ik, één met het oneindig verstand, wijsheid en macht, verlangende naar eene meer volledige en steeds meer volledige verwezenlijking van dit éénzijn, wil de leiding in handen nemen en roep uw bijstand in om mij te helpen met de volkomen uiterlijke openbaring dezer realisatie. Zoodoende zullen wij den grond herwinnen, dien wij beiden hebben verloren. Wij zullen dus in werkelijkheid samengaan, in plaats van voor de leus. En zoodoende zal de een den ander helpen de verwezenlijking tot stand te brengen der

meest bevredigende en duurzaamste genoegens, vreugde, kracht en liefde, welke het menschelijke leven biedt; zoo, hand in hand zullen wij elkaar helpen het hoogere en altijd rijkere leven te bereiken, inplaats dat de een den ander vernedert tot het lagere, steeds meer bekrompen wordende leven. Ik wil de keizerlijke meester worden en gij mijn koninklijk gezel; zoo gaan wij voorwaarts naar een leven dat altijd rijker wordt aan liefde en dienen en daardoor aan ware vreugde.

Wanneer bij het voeren van dit gesprek de rechte geest ons bezielt en het vergezeld gaat van den ernstigen, oprechten wensch dat het vervuld zal worden, versterkt door de gedachtenkrachten en voortdurend bijgestaan door dien almachtigen magneet van kracht en vaste overtuiging, dan zullen wij, wanneer beiden flink en voortdurend samengaan, elkaar tot de meest volledige verwezenlijking van onze diepste wenschen voeren, zoo zeker en beslist als het gevolg de oorzaak. Het hoogere ik zal vast en zeker overwinnen wanneer het zich werkelijk en flink verdedigt. Deze zelfde stelling kan ook door het lichaam met het zelfde gevolg worden ingenomen in verband met ziekte of lijden. Er kunnen krachten aan 't werk gezet worden, die de zieke, abnormale deelen letterlijk veranderen en vernieuwen zullen en ze in tijds in sterke, normale transformeeren, — ten minste wanneer wij de wetten dier machtige kracht eenmaal

begrijpen en ze getrouw blijven en tot het volle besef zijn gekomen van de besliste heerschappij van den geest, van het gemoed over de materie, over alles en laat het nog eens gezegd zijn, in harmonie met de groote natuurwet.

Neen, de kennis der geestelijke werkelijkheden des levens verbiedt het kluizenaarsleven, het onderdrukken, evenals zij buitensporigheden en misbruik verbiedt. Aan de eene zijde te dwalen is even zoozeer tegen het ideale leven als aan de andere zijde te dwalen. Alle dingen hebben een doel, alle moeten gebruikt en genoten worden; maar opdat zij alle ten volle zullen genoten worden, moet er ook een goed gebruik van gemaakt worden.

Men heeft een drievoudig leven en ontwikkeling noodig — een lichamelijk, een gemoeds- en een geestelijk leven en ontwikkeling. Dit is het volmaakte leven; hij of zij die in een der drie te kort schiet, komt ook met het geheel niet uit. Het lichamelijke heeft evenals de andere en even belangrijke doeleinden. Het groote geheim van een goed geslaagd leven evenwel is het gemoedsleven en het lichamelijke met het geestelijk leven te verbinden; met andere woorden ze alle te vergeestelijken en ze daardoor alle tot hoogere krachten en mogelijkheden te verheffen.

De volmaakte, geheel ontwikkelde mensch hebben wij noodig — niet de etherische, bloedelooze, maar den man en vrouw van vleesch en bloed, die hier op aarde en op dit oogenblik

handelen en dienen kunnen — den krachtige man en vrouw, bij wie alle eigenschappen en werkkrachten geheel ontwikkeld zijn en gebruikt worden, alle in uitstekenden gezonden toestand, maar ook alle goed gedrild en ondergeschikt. De man en vrouw van deze soort, die alles in zijne heerschershand heeft — aldus staande en zich bewegende als een koning, neen zelfs als een God — zulk een man en zulk eene vrouw bezitten macht. Zóó is het ideale leven; iets anders is eenzijdig en valt hierbij af.

* *
*

De meest krachtige hulp bij de vorming van het karakter is het ontwaken van zichzelf, het inzien dat de mensch een geestelijk wezen is — neen, meer, dat ik, dit onsterfelijk ik, op dit oogenblik en hier op aarde een geestelijk wezen ben met goddelijke krachten begaafd, welke in korten tijd kunnen ontwikkeld worden. Met dit ontwaken wordt het leven met alle daaraan verwante dingen wonderlijk eenvoudig. Wat de macht betreft, die de volle verwezenlijking van het feit, dat de mensch een geestelijk wezen is en die een leven als zoodanig medebrengt, deze is beslist onbegrensd en neemt toe in dezelfde verhouding als het hooger ik, het God-ik het bewind in handen krijgt en daardoor de hoogere vergeestelijking van het leven voortschrijdt.

Met dit ontwaken en deze verwezenlijking

komt de mensch tevens in verbinding met het heelal. Hij voelt de macht en de trilling van het universeele leven. Hij verlaat zijn eigen klein plekje grond en gaat op in het groote geheel; alle kleine verlegenheden, beproevingen en moeilijkheden van het leven welke hem nu nog zooveel last veroorzaken en vervelen, verdwijnen van zelf door haar eigen onbeduidendheid. Het oordeel wordt voortdurend helderder en helderder en meer betrouwbaar. De menschenkennis wordt grooter, zij doorgrondt hunne voornemens met grootere zekerheid, zoodat ook van deze zijde geen gevaar te duchten is. Meer en meer verkrijgt men de macht om in de toekomst te zien, zoodat de oude spreuk meer en meer waar wordt — dat komende dingen hunne schaduw vooruit werpen. Gezondheid neemt tijdig de plaats in van krankheid, want alle ziekte en het daardoor ontstane lijden is slechts het gevolg van de overtreding der wet, hetzij bewust of onbewust, met opzet of zonder opzet. Er komt dan ook eene geestelijke kracht tot u, die, wanneer zij uitgestraald wordt, aangewend kan worden om anderen te genezen evenals in de dagen der oudheid. [19]) Het lichaam wordt minder grof en zwaar, fijner van bouw en vorm, zoodat het den zieledrang veel gemakkelijker gehoor geven en dienen kan. De materie zelve ondervindt weldra den invloed van deze hoogere krachten en vele dingen, die wij nu met onzen begrensden blik

gewoon zijn wonderlijk of bovennatuurlijk te noemen, worden normaal, natuurlijk en alledaagsch.

Want wat, vragen wij ons eens af, is een wonder? Niets meer of minder dan dit — eene hoog verlichte ziel, iemand die zijn leven in harmonie heeft gebracht met de hoogere geestelijke wetten van zijn eigen zijn en daardoor met die van het heelal en het zoodoende mogelijk heeft gemaakt, dat het hoogste punt tot hem komt, heeft eene wet leeren kennen, die iets hooger is dan die, welke het gewone verstand tot dusver bekend waren. Hij gaat mede met deze wet, volgens deze werkt hij. Zij antwoordt. Het volk ziet den uitslag en roept: Een wonder! Een wonder! al is het ook nog zoo natuurlijk, nog zoo geheel in overeenstemming met de wet van deze hoogere levensopvatting als het alledaagsche met de wetten van het gewone. En laten wij ook bedenken, dat wat vandaag wonderbaarlijk en bovennatuurlijk schijnt, naarmate wij in ontwikkeling voortschrijden gewoon, natuurlijk en alledaagsch wordt; waarlijk, heden ten dage worden er nog altijd juist evenveel wonderen verricht als ooit verricht werden.

En waarom zouden wij tegenwoordig niet meer de krachten bezitten, die onze voorouders vroeger bezeten hebben. Het groote heelal waarin wij leven, is nog juist het zelfde, de groote wetten waaronder wij leven, zijn onveranderd, God

is dezelfde en te werken in zijne wereld is nog juist als voorheen. Het eenige verschil zullen wij in ons zelven vinden en wel daarin, dat wij de harmonie met de hoogere wetten van ons zijn hebben verbroken, met het gevolg, dat wij de hoogere krachten hebben doen verloren gaan, door ze niet te gebruiken. Er wordt ons geleerd, dat er machtige mannen waren, mannen die met God gingen — in dit laatste ligt het geheim van het eerste — mannen die het ware leven volgden in plaats van al hun tijd en aandacht slechts te besteden *aan het uiterlijke,* mannen die in de hoogere sferen van hun zijn leefden en niet maar voortdurend in de lagere.

Met hier en daar eene uitzondering, draaien wij den loop der zaken om. Wij leven, om zoo te zeggen, in de dalen, dikwijls in door ziekte geïnfecteerde dalen, terwijl wij de bergtoppen zouden kunnen beklimmen en daar voortdurend leven in het warme, zachte zonlicht der groote, onveranderlijke wetten van God of als gij wilt der natuur, en ontwaren dat wij altijd hooger en hooger stijgen en elken dag nieuwe openbaringen tot ons komen.

De Meester eischte nooit iets voor Zichzelven wat Hij ook niet voor het geheele menschdom eischte; integendeel, Hij zeide en herhaalde voortdurend: „Niet alleen, dat gij deze dingen zult doen, gij zult nog grootere verrichten, want Ik heb u den weg aangeduid — en Hij meende

hiermede, hoe vreemd het ook moge klinken, *juist* wat Hij zeide.

De mensch vat tegenwoordig nog niets van den levendigen invloed der gedachten op aardsche toestanden en meer nog, van het oppergezag der gedachten over alle toestanden, ja hij heeft er niet eens een idée van. Het feit dat gedachten krachten zijn en *wij door haar scheppende kracht bezitten,* is een der meest levende feiten van 's menschen zijn. En door hare bemiddeling hebben wij, als eene rechtmatige erfenis, de macht in onze hand om van het leven en zijne veelvuldige toestanden te maken wat wij willen.

Door onze gedachten-krachten hebben wij scheppende kracht, niet in figuurlijken zin, maar in werkelijkheid [20]) Alles in het materieel heelal heeft zijn oorsprong gehad in den geest, in de gedachten en trok daaruit zijn vorm. De geheele wereld waarin wij leven, met al hare menigvuldige wonderen en verheven verschijnselen is het gevolg der energie van het goddelijk verstand of geest — van God, of welken term ieder en elk het beste past om te gebruiken. En God sprak: Dat er zij; en er was — de materieele wereld, of ten minste de materieele verschijning ervan, letterlijk door het woord geschapen, evenwel niet door het gesproken woord, maar door de uiterlijke manifestatie der innerlijke krachten van het Hoogste Verstand.

Ieder kasteel dat de wereld ooit aanschouwd heeft, was eerst een ideaal in het gemoed van den architect. Ieder standbeeld was eerst een ideaal in het gemoed des beeldhouwers. Elk deel van een werktuig, dat de wereld ooit heeft leeren kennen werd eerst gevormd in het gemoed van den uitvinder. Hier werd het geboren. Deze zelfde gemoedskrachten leidden en gaven de hand kracht die het model teekende, en leidden wederom en gaven wederom de handen kracht en energie waardoor het werktuig in een materieelen vorm van hout of metaal gekleed werd. Het lagere negatieve moet altijd het pad ruimen voor het hoogere, wanneer dat positief gemaakt wordt. Het gemoed is positief; de materie negatief.

Elk individueel leven maakt deel uit van en is daardoor één met het Oneindige Leven; het hoogste verstand en de hoogste macht behooren aan een ieder tot juist dien graad als hij zijn éénzijn inziet, er beslag op legt en het gebruikt. De kracht van het woord is niet slechts eene ijdele phrase of manier van spreken. Het is een wezenlijk, geestelijk, wetenschappelijk feit en het kan levend en machtig worden in uwe handen zoowel als in de mijne juist in den graad als wij de almacht der gedachten-krachten inzien en alle tot de hoogere sferen opwerken.

De blinde, de lamme, de kranke, stonden voor den Christus, die zeide: Word ziende, Sta op en

wandel, of wel: Gij zijt genezen; en ja! *het was zoo.* Het gesproken woord evenwel was slechts de uiterlijke gedaante en manifestatie van Zijne innerlijke gedachten-krachten, wier macht en kracht Hij zoo door en door kende. Maar de wetten waaronder zij staan, zijn heden nog dezelfde als toen en het ligt in onze macht ze te gebruiken, juist zooals het in Zijne macht lag.

Wanneer elk individueel leven een zekeren ouderdom of graad van ontwikkeling heeft bereikt, dan leeft het te midden van eene omgeving van zijne eigen schepping en wel door deze wonderlijke kracht: *de teekenende kracht van het gemoed,* die voortdurend in elk leven werkt, hetzij bewust of onbewust.

Wij leven allen om zoo te spreken in een onmetelijken oceaan van gedachten. Zelfs de dampkring om ons is bezwangerd met de gedachten-krachten die voortdurend uitgestraald worden. Wanneer de gedachten-krachten de hersenen verlaten, komen zij in den dampkring, in den fijnen geleidenden ether, bijna evenals geluidgolven daarin opgenomen worden. Aan deze wet is het te danken, dat het overbrengen van gedachten mogelijk en een vastgesteld wetenschappelijk feit is geworden, waardoor een persoon zoo zijne gedachten-krachten kan leiden, dat een ander, die zich op een afstand en in eene ontvangende houding bevindt, die gedachte kan opvangen, op dezelfde wijze bijvoorbeeld

als geluid wordt overgebracht door middel van een verbindend medium. [21])

Zelfs wanneer de gedachten die van iemand uitgaan niet bewust gericht worden, stralen zij toch uit en een ieder kan in meerdere of mindere mate er door worden geïnfluenceerd, ieder naarmate hij of zij een meer sensitief organisme heeft, of naarmate hij of zij negatief is en daardoor open voor krachten en invloeden van buiten. De wet welke hier in werking treedt is één met die groote wet van het heelal — dat soort soort aantrekt, zoodat een ieder voortdurend krachten en invloeden tot zich trekt die het meest verwant zijn aan die van zijn eigen leven. En zijn eigen leven wordt gevormd door de gedachten die hij gewoonlijk voedt en de gemoedsbewegingen waaraan hij onderhevig is, want *ieder bouwt zijne wereld van binnen.* Zoo van binnen, zoo van buiten; oorzaak, gevolg.

Een aar tarwe en een korenaar groeien zij aan zij, op een paar centimeter afstand van elkaar. De grond is voor beiden dezelfde, maar de tarwe verwerkt het voedsel dat zij dien grond ontneemt in tarwe, dus haar eigen soort, terwijl het koren het voedsel dat het den grond ontneemt in koren omzet, dus ook weer de eigen soort. De ziel, het innerlijke leven, de innerlijke krachten van ieder bepalen waarin datgene, wat zij de aarde onttrokken hebben, zal omgezet worden. Ditzelfde koren, genomen als voedsel door twee

personen, zal in het eene geval worden omgezet in het lichaam van een misdadiger en in het andere in het lichaam van een heilige, ieder naar zijne eigen soort en hunne soort wordt weer bepaald door het innerlijk leven van ieder. En wat bepaalt nu het innerlijk leven van ieder? De gedachten en gemoedsbewegingen, die men gewoonlijk met zich omdraagt en die zich onvermijdelijk vroeger of later in uiterlijken materieelen vorm openbaren. De gedachte is de groote bouwmeesteres van het menschelijk leven, zij is de doorslaggevende persoon. Voedt voortdurend gedachten die goed zijn en uw leven zal ook goed zijn en uw lichaam gezond en schoon. Voedt voortdurend slechte gedachten, dan zal ook uw leven slecht zijn en uw lichaam zal ook den stempel dragen van zwakheid en afstootelijkheid. Voedt gedachten van liefde en gij zult beminnen en bemind worden. Voedt gedachten van haat en gij zult haten en gehaat worden. Alles volgt zijn soort.

Aan deze wet is het te danken, dat een ieder zijne eigen „atmosfeer" schept; deze atmosfeer wordt bepaald door het gehalte der gedachten die men gewoonlijk met zich draagt. Het is eenvoudig zijne gedachtenatmosfeer — de atmosfeer waarin andere menschen hem zien en welker invloed zij voelen.

Op deze wijze schept een ieder de atmosfeer zijner eigen kamer; een gezin, de atmosfeer van

het huis waarin het woont; zoodat men, de woning binnentredende, invloeden gevoelt die verwant zijn aan de gedachten en daardoor aan het leven van hen die daarin wonen. Een gevoel van vrede en harmonie of een gevoel van ongerustheid, van disharmonie bekruipt u.

In overeenstemming met de gedachtenhouding die zij jegens u aannemen, krijgt gij den indruk, dat gij welkom zijt, dat men u gaarne bij zich ziet, of gij wordt bevangen door een gevoel van kilheid, alsof zij zeggen wilden, we hadden toch maar liever dat je wegging, we kunnen ook zonder je. Aldus wordt ook de geestelijke atmosfeer van elke plaats waar eene bijeenkomst gehouden wordt, eene kerk, eene kathedraal, bepaald door den karakteristieken gemoedstoestand van de daar vergaderde menigte. Zoo maken, zoo bepalen ook de inwoners de atmosfeer van elke afzonderlijke stad of dorp. De sympathische gedachten, die uitgestraald worden door de saamgedrongen toeschouwers in een groot amphitheater, drijven door hunne toejuichingen de strijders tot overwinningen, die zij door eigen doen alleen nooit hadden kunnen behalen. Datzelfde is ook van toepassing op een redenaar en zijne hoorders.

Napoleon's leger is in het oosten. De pest begint de gelederen te dunnen. Lange rijen mannen liggen op matten op eene open plek gronds, grenzende aan de legerplaats. Vrees is allen

in het hart gevaren en alle mannen voelen zich terneergeslagen. Zie verder, daar gaat Napoleon met eene kalme, onverschrokken uitdrukking op het gelaat, met fermen en vertrouwenden tred, tegen alle dringende waarschuwingen zijner officieren in, die hem overtuigen willen dat zich aldus bloot te stellen een zekeren dood beteekent, door deze door de pest aangetaste gelederen. Hij gaat op de mannen toe, spreekt met hen, betast ze; en zie, zoodra zij hem ontwaren, gaat er eene krachtige juichkreet op — „L'Empereur! L'Empereur!" en van dat uur af is de pest in haar voortgang gestuit. Een wonderbaar voorbeeld der macht van een man, die door zijn eigen onverschrokken moed, besliste onbevreesdheid en gemoedskracht, zulke krachten uit kon zenden, dat zij verwante krachten deden ontwaken in de gemoederen van duizend anderen, die op hare beurt weer hunne eigen lichamen beheerschten, zoodat de pest, ja, zelfs de dood er door van het veld werd verdreven. Een der meest grootsche voorbeelden van een man, begaafd met de machtigste en verschrikkelijkste gemoeds- en wilskracht, doch ter zelfder tijd, zijn leven in het geheel genomen, een der meest grootsche voorbeelden van een mislukt leven, welke de wereld ooit heeft gezien.

Wederom, evenals voorheen, is hier de groote wet welke zich in verband met de gedachtenkrachten doet gelden één met de groote wet

van het heelal — dat soort soort aantrekt. Wij kunnen, door onze onbekendheid met de macht der gedachten-krachten en der voornaamste gemoedstoestanden, eene lijdende, negatieve, angstige, meegaande houding aannemen en daardoor voortdurend, hetzij uit het zichtbare of onzichtbare leven, dusdanige invloeden en toestanden tot ons trekken. Of wij kunnen door onze kennis van de macht en de souvereiniteit dezer krachten, de positieve, de handelende houding van den leider aannemen en daardoor de hoogere en meer kostbare invloeden aantrekken; dat hangt van ons zelven af.

Wij kunnen ons niet het minste begrip er van maken, hoezeer wij onder den invloed staan der gedachten-krachten en gemoedstoestanden der om ons heen levende menschen en van de wereld in het algemeen. Wanneer wij niet onder zelf-hypnose van zekere gelooven en gewoonten staan, dan zijn wij onder semi-hypnose der gedachten-invloeden van anderen, alhoewel zij van hunne zijde, evenals wij van de onze, er zich niet van bewust zijn. Wij zijn juist in die mate slaven en staan onder den invloed van gewoonten, oppervlakkige fatsoensbegrippen en de meeningen van anderen, als wij nog niet tot inzicht zijn gekomen van de werking en de almacht van onze eigen krachten; in die mate verliezen wij ook onze persoonlijkheid en onze macht. Hij, die in zijn eigen gemoed eene slaafsche houding

aanneemt, wordt slaaf door de macht zijner eigen gedachten en de krachten die hij aldus tot zich trekt. Een ieder bouwt zijn eigen wereld in zijn binnenste en als er krachten van buiten af aan deelnemen, dan gebeurt dit doordat hij ze veroorlooft mede te doen; hij heeft het in zijne macht te bepalen of deze positief, verheffend, veredelend, sterkend, gelukbrengend, of negatief, verlagend, verzwakkend, ongelukbrengend zullen zijn.

Niets is meer van materie ontbloot dan de gedachte en toch is er niets krachtiger en meer onweerstaanbaar in hare werking dan de gedachte, wanneer men het rechte gebruik er van maakt en er zich met onverdeelde trouw en vast geloof aan wijdt — een geloof en eene trouw die nooit de onverschillige onpartijdigheid kennen, welke het gevolg is van twijfel en vrees. Wanneer iemand verlangt en ernstig streeft naar hoogere, betere toestanden, als vooruitgang, vriendschap, omgang, of als hij zich eene andere omgeving wenscht en zijne hoogste gedachtenkrachten voortdurend uitzendt tot de verwezenlijking zijner wenschen en ze voortdurend drenkt met de vaste overtuiging dat zij vervuld zullen worden, dan zullen ze ook vroeger of later vervuld worden en alle in overeenstemming met natuurlijke wetten en krachten.

Vrees brengt hare eigen vervulling met zich mede evenals hoop. De zelfde wet doet zich

hierbij gelden en als hetgeen onze goede en gewaardeerde vriend Job zeide, toen de donkerste tijden zijns levens aanbraken: „Dat waarvoor ik vreesde, is gekomen", waar was, hoeveel te zekerder had hij dan de tegenovergestelde omstandigheden, die, waarnaar hij verlangde, kunnen scheppen, hadde hij slechts eenig bewustzijn zijner eigen macht gehad en de rol des meesters in plaats van die des dienaars gespeeld, zelf voorwaarden gesteld in plaats van zich die te laten stellen en onder de gevolgen te moeten lijden.

Wanneer iemand zich in eenige bijzondere omstandigheid of omgeving bevindt, die voor zijn hooger leven en ontwikkeling — tenminste gedurende eenigen tijd — geen waarde hebben, dan heeft hij, vanaf het oogenblik dat hij tot inzicht komt van de macht en het oppergezag der krachten van zijnen geest en gemoed, het geneesmiddel voor het grijpen, tenminste wanneer hij een verstandig gebruik maakt van de krachten die hij leidt. Wanneer men geen meester over haar wordt en niet zelf leidt, wordt men haar slaaf, moet men zich naar haar voegen en zich her- en derwaarts laten drijven.

Ernstig, oprecht wenschen, oprecht streven naar hoogere en betere toestanden of middelen om ze te bereiken, de gedachten-krachten die bewust uitgezonden worden tot hunne verwezenlijking voortdurend gedrenkt door vaste over-

tuiging, zonder ooit de tegenovergestelde, verslappende kracht der vrees te veroorloven binnen te sluipen, — deze, vereenigd met goed geleiden arbeid en werkzaamheid, zullen de meest algeheele verwezenlijking van ons hoogste wenschen teweeg brengen, even zeker en beslist, als gevolg komt na oorzaak. Ieder van ons kan zoodoende voor zichzelf altijd hoogere en hoogere toestanden scheppen, kan altijd hoogere en hoogere invloeden tot zich trekken, kan een altijd hooger en hooger stijgend levensideaal verwezenlijken.

Deze zijn de krachten die in ons zijn, eenvoudig wachtende totdat men ze zal erkennen en er gebruik van maken — krachten waarmede wij ons leven moeten doortrekken en vermengen. Op het oogenblik dat wij ze waarlijk erkennen, worden ze onze dienaren en wachten op onze bevelen.

Zijt gij bij voorbeeld een jonge man of jonge vrouw, die zijne opvoeding aan eene hoogeschool, eene universiteit wil voltooien, of bezit gij zekere letterkundige of kunsttalenten, haakt uwe ziel er naar deze te ontwikkelen en daadkrachtig te doen worden en ziet gij nergens een weg open, die naar de vervulling uwer wenschen leidt? Maar gij hebt de macht er toe in handen en op het oogenblik dat gij dit inziet, hebt gij den weg gevonden. Houd uw ideaal, dat zich eerst in een materieel omhulsel zal kleeden, voor oogen, zend uwe gedachten-krachten tot zijne verwezenlijking uit, wees er altijd mee bezig,

voeg er altijd bij, altijd sterk, maar altijd kalm, sta nooit toe, dat de vrees die de verwezenlijking van uw ideaal slechts verschuiven zal, zich van u meester maakt, integendeel, drenk de aldus in werking gestelde krachten voortdurend met een vast vertrouwen. Ga dan niet stilzitten en vouw niet traag de handen, vertrouwende dat al het verwachte u in den schoot zal vallen, — God voedt de vogels, maar hij werpt het voedsel niet in hunne nesten, — maar pak het eerste het beste wat uwe handen te doen vinden, aan — werk op het land, aan een lessenaar, zaag hout, wasch borden, word huisknecht, 't komt er niet op aan wat — geloof in wat gij in handen hebt, altijd iets beters verwachtend, en onthoud, dat hetgeen gij in handen hebt u de deur zal openen voor iets dat een trapje hooger staat en dit weer voor het volgende en zoo voort; begrijp wel dat elk ding waarvan gij u meester maakt u een sport hooger doet stijgen op de ladder, die tot de verwezenlijking uwer hoogste idealen voert. Gij houdt dan den sleutel in handen; sloten, die anders onwrikbaar zouden zijn, worden u door deze machtige kracht voor de voeten geworpen.

Wij zijn niet geboren om slaven, noch om bedelaars te zijn, maar tot hoogheid en overvloed. Dit is onze rechtmatige erfenis, zoo wij het slechts willen inzien en er aanspraak op maken. Menige man en vrouw verlangt tegenwoordig naar toestanden die beter en hooger

zijn, dan die waarin zij verkeeren, die, wanneer zij denzelfden tijd welke nu verkwist wordt met onbestemd, krampachtig verlangen, zouden gebruiken tot het in werking brengen van krachten, welke in vereeniging met flinken persoonlijken arbeid hem of haar spoedig zouden voeren tot de verwezenlijking hunner stoutste droomen. Het groot heelal is tot overstroomens toe gevuld met alle dingen. Het wacht er slechts op dat de rechte krachten zich zullen aanmelden om alles te voorschijn te brengen. Het maakt in zooverre onderscheid in den persoon, dat het altijd antwoordt op de vraag van hem of haar, die de krachten waarmede zij begaaft zijn kennen en er van gebruik weten te maken. En voor dezulken opent het zijne schatkamer, want het geeft altijd evenveel als er gevraagd wordt. Alle dingen zijn in handen van hen, die weten dat zij daar te vinden zijn.

Van alle bekende vormen, waarin energie zich voordoet, is gedachte de meest ijle, de meest onweerstaanbare kracht. Zij is altijd in werking geweest, maar voor de groote massa der volkeren heeft zij altijd blindelings gewerkt, of liever, met hier en daar eene enkele uitzondering, is men blind geweest voor hare groote macht. Deze uitzonderingen waren natuurlijk onze profeten, onze zieners, onze wijsgeeren, onze verlossers, onze groote, machtige mannen. Wij beginnen eerst nu die ontzaglijke waarheid in te

zien, dat er eene wetenschap der gedachte is, dat men hare wetten kan leeren kennen en ze wetenschappelijk toepassen. Hij, die dit feit inziet en er zich mede vereenigt, heeft letterlijk alles onder zijn invloed. Maar erfelijkheid en hare bijkomende omstandigheden en invloeden dan, vraagt gij? Zeer zeker. De muren welke de erfelijkheid ons bouwt, dezelfde als welke „omgeving" ons in den weg stelt, zijn, wanneer de ontwakende innerlijke krachten mede in oogenschouw worden genomen, niets dan aarden wallen binnen het bereik van een Krupp-kanon: zij verbrokkelen en vliegen uiteen, wanneer deze verschrikkelijke kracht wordt aangewend.

Gedachte heeft leiding noodig om iets te kunnen uitwerken en deze uitwerking is van evenveel belang als de kracht zelve. Dit brengt ons op het gebied van den wil. De wil heeft niet, zooals zoo vaak wordt gedacht, in zich zelve daadkracht, de wil is eene leidende macht. Gedachte is de kracht. De wil geeft er richting aan. De verstrooide gedachte maakt den zwakken, onzekeren, besluiteloozen en niets tot stand brengenden man of vrouw, hij of zij die wel graag dit of dat zou willen, maar nergens toe komt en niets bereikt.

Wordt de gedachte voortdurend geleid door den wil, dan vormt deze den vast besloten, nooit wankelenden, geen nederlaag kennenden man of vrouw; hij of zij die de zelfde moeilijkheden

en hindernissen, welke den gewonen mensch zouden doen afschrikken, als steenen gebruikt om daarmede den weg te plaveien waarover hij zijn triumftocht houdt, die door de eigen kracht welke hij in zich draagt de hinderpalen welke hem den weg willen versperren zoodanig in bedwang houdt en verandert, dat zij voor zijne voeten nedervallen en hem op hunne beurt verder helpen; de man en de vrouw, die gelijk de adelaar juist den tegenwind, welke zijne vlucht wil belemmeren, die hem wil doen keeren en van richting veranderen, als middel gebruikt om hooger en hooger en hooger te stijgen, totdat hij voor het menschelijk oog onzichtbaar is, den tegenwind, die hem zoodoende niet alleen helpt, maar hem ook nog tot een altijd volledigere verwezenlijking zijner eigen krachten brengt, met andere woorden, hem immer sterker doet worden.

Zoo doet de man of de vrouw, die in storm of zonneschijn elke moeilijkheid overwint, elken hinderpaal omverwerpt en eindelijk zooals Browning zegt „er komt". Neem als voorbeeld eens iemand, die in den handel groot geworden is — want het is alles eenerlei, de wet is in alle gevallen dezelfde — de man, die met niets begon dan zijne innerlijke uitrusting. Hij heeft slechts één ding voor oogen — succes. Dit is zijn ideaal, Hij denkt succes; hij ziet succes. Hij weigert iets anders te zien. Hij verwacht succes; daardoor trekt hij het aan; zijne gedachten-krachten

drijven voortdurend elk middel dat hem dienen kan naar hem toe. Hij houdt den stroom tegen, zoodat elke wind hem succes aanbrengt. Hij verwacht geen mislukken en noodigt het daardoor ook niet tot zich. Hij heeft geen tijd, geene krachten, om in vrees en bang voorgevoel te verkwisten. Hij is onverschrokken, niet te vermoeien in zijn streven. Laat hem vandaag een ongeluk in zaken overkomen, morgen, neen vandaag nog zal hij zich weer oprichten en nieuwe krachten in werking stellen; en deze krachten zijn voor hem van meer waarde, dan de half millioen dollar, die zijn buurman door datzelfde ongeluk er bij ingeschoten heeft. Stel dat iemand in zaken niet aan zijne verplichtingen kan voldoen, dan bedenken weinigen dat het failliet niets meer is dan een hoogtepunt, de voor de buitenwereld zichtbare uiting van den waren ondergang, die mogelijk reeds lang tevoren plaats vond. Succes of ondergang draagt de mensch in zich om; deze hangen niet van uiterlijke omstandigheden af. De wil is de voortdurende kracht, de samentrekking van alle krachten. Hij is de loods, die nadat het schip zich door zijne machtige, innerlijke krachten in beweging heeft gezet, het in den koers brengt en het ook daarin houdt, de loods, onder wiens beheer het roer staat van de groote transatlantische stoombooten en die deze booten met een paar minuten tijdsverschil, ja soms zelfs op de

minuut af in den vastgestelden tijd naar eene bepaalde plaats in de havens van Europa brengt. De wil is de lens, die de zonnestralen zoodanig op het brandpunt concentreert, dat zij snel een gat branden in het papier, dat men er vóór houdt; dezelfde stralen, die niet zoo geconcentreerd, niet zoo vast op één punt gericht, dagen lang op het papier kunnen vallen zonder eenige uitwerking er op te hebben. De wil is het middel om aan de kracht der gedachten richting te geven, ze te concentreeren en te doen inwerken. De gedachte onder verstandige leiding doet het werk; deze brengt goede uitkomsten, deze geeft succes. Een voorwerp in den geest dat wij nimmer uit het oog verliezen, een ideaal, voortdurend voor den geest gehouden, nimmer uit het oog verloren, nimmer verlaagd, er nimmer van afgedwaald — dit, benevens volharding, bepaalt alles. Niets kan de kracht van de gedachte weerstaan, wanneer ze aldus door den wil geleid wordt.

Kan deze kracht dan niet evengoed voor lage als voor goede doeleinden, voor zelfzuchtige als voor onzelfzuchtige doelen gebruikt worden? Ja wel, doch alleen met dit onderscheid — hoe meer de gedachte door den geest bezield is, hoe ijler en krachtiger zij wordt; hoe meer het leven door den geest bezield wordt, des te verder verwijdert het zich van lage, onedele, zelfzuchtige doeleinden. Doch zelfs indien het moge-

lijk is deze kracht op die wijze te gebruiken, laat dan hij die zoo doen wil, voorzichtig zijn; laat hij nooit vergeten, dat die machtige, zoekende, almachtige wet van het ware, van rechtvaardigheid en waarheid, die door geheel het heelal werkt en die nooit kon worden weggecijferd of zelfs voor een oogenblik terzijde gezet, hem in den knel zal brengen en hem met verschrikkelijke kracht zal verpletteren indien hij ze zoo gebruikt.

Laat hij nooit vergeten, dat wat hij ook moge verkrijgen ten koste van een ander, door bedrog, door verkeerde voorstelling, door uitoefening der lagere functiën en krachten, door een even krachtige wet, die zich in alles kan doen gelden, in zijne handen in asch zal verkeeren. De honig dien hij denkt te bezitten zal in gal veranderen als hij beproeft hem te eten; de schoone vrucht die hij denkt te bezitten zal blijken verrot te zijn als hij ze wil genieten; de roos die hij geplukt heeft zal verdwijnen en zijne handen zullen in doornen grijpen, die zeer spoedig in zijn vleesch zullen dringen. Want door in strijd met eene hoogere, onverzettelijke wet te handelen, wordt de macht van het ware genot weggenomen, al moge hij er ook een of ander door verkrijgen, en wat hij bekomt zal als een doorn in zijn lichaam worden, of zal vroeger of later zijnen handen ontglippen; de triumfwagen van het Goddelijke beweegt zich in eene zekere en vaste

richting en die dezen wil tegenhouden of er tegen in gaan, moet vallen en door de wielen vermorzeld worden en voor hem is dit noodig, om des te eerder tot de kennis der hoogere wetten, tot eene erkenning van het hoogere ik te komen.

Dit leert ons twee soorten van willen kennen, die wij zouden kunnen onderscheiden in de menschelijke en de goddelijke. De menschelijke wil hebben wij juist waargenomen; hij is die der zinnen, de wil van ons lager wezen, die welke zijn eigen doel zoekt te bereiken zonder acht te slaan op zijn verband met de overige menschen. De goddelijke wil is de wil van ons hooger wezen, ons goddelijk ik, dat nimmer afdwaalt, nooit in moeilijkheden brengt. Hoe dezen te doen gelden? Hoe dezen in onze daden de overhand te verschaffen? Door het hoogere, het goddelijke in ons zelven te erkennen en er naar te leven, het aldus één te maken met den goddelijken wil, één met den wil der oneindige kennis, oneindige liefde, oneindige wijsheid, oneindige macht; wordt dit gedaan, dan kunnen er geene misslagen meer begaan noch ons grenzen gesteld worden.

Op deze wijze werkt de Oneindige Macht door en voor ons — ware inspiratie — terwijl wij slechts behoeven te zorgen, dat ons verband met deze kracht steeds bewust is en volkomen onderhouden wordt. En wanneer wij tot de kennis

komen van onze ware natuur, van ons ware wezen, als wij ons bewust worden van het feit, dat wij één zijn met en deel uitmaken van den geest van oneindig leven, van oneindige liefde, oneindige wijsheid en oneindigen overvloed, zien wij dan niet dat ons niets ontbreekt, dat alle dingen ons toebehooren? Dan kunnen wij zeggen: de wensch brengt teweeg en maakt plaats voor de verwezenlijking. Indien gij bestaat uit verstand, uit kracht, indien gij het al-ziende, al-wetende, al-doende, alles liefhebbende, alles bezittende, eeuwige ik zijt, het eeuwige, zonder begin en zonder einde, dezelfde gisteren, heden, altijd en eeuwig, dan zijn alle dingen de uwe en gij hebt aan niets gebrek; ***wanneer gij deze waarheid helder inziet en er naar leeft***, dan is uw geheele leven vervat in een enkel woord: *VERWEZENLIJKING*. Het pogen, het probeeren, het heen- en weer vliegen om dit of dat tot stand te brengen, zooals in alle levenstoestanden plaats vindt, die beneden deze hoogste opvatting staan, maakt plaats voor *verwezenlijking;* en gij en uw wensch worden één.

En wat beteekent dat? Eenvoudig dit: dat gij het koninkrijk der hemelen hebt gevonden en er letterlijk zijt ingetreden; hemel beteekent harmonie, zoodat gij in het rijk der harmonie zijt binnengetreden — harmonie of éénzijn met het Oneindige Leven, het Oneindig Goddelijke. En zien wij dan niet tevens den juisten en weten-

schappelijken grond van het gezegde — „Zoek eerst het koninkrijk der hemelen en alle andere dingen zullen tot u komen"? Want in het groot heelal is niets wetenschappelijker, niets practischer; kunnen wij ook niet tevens met het oog hierop de juistheid inzien van de spreuk — „Wees niet bekommerd om de dingen van morgen, want deze zullen voor zich zelven zorgen"? Het erkennen dezer waarheid geeft u eene onbezorgde houding, maakt u vrij van zorg. De Oneindige Kracht doet het werk voor u en gij zijt van de verantwoordelijkheid ontheven. Uwe verantwoordelijkheid ligt in het onderhouden van een getrouw en nimmer falend verbond met deze Oneindige Bron. Ik ken eenige levens die in zulk een bewust éénzijn met het Oneindige Leven zijn gekomen, en die voortdurend in het bewustzijn hiervan leven, en weet dat in hun geval alle dingen die thans gezegd zijn, *volkomen waar* zijn. De oplossing van alle zaken brengen zij in overeenstemming met de bestaande wetten, zoodat te zijnen tijd de moeilijkheid wordt opgelost, de te volgen richting duidelijk is, de weg open voor hen ligt, of de middelen voor de hand liggen. Als iemand de zaak kent, waarover hij spreekt, dan kan hij zulks met gezag doen.

Wanneer de verwezenlijking komt, dan gaat de vrees heen, dan komt de hoop binnen, dan regeert het geloof — het geloof van heden,

hetwelk plaats zal maken voor de werkelijkheid van morgen. Wij hebben ons dan niet te bemoeien met het verleden, noch met de toekomst; want het geheele leven wordt bepaald door het altijd blijvende heden. Als heden mijn leven bepaald wordt door de wijze waarop ik gisteren leefde, dan zal morgen mijn leven bepaald worden door de wijze, waarop ik vandaag leef. Laat mij dan in dit ***eeuwige heden*** leven en overtuigd zijn, dat ik op dit oogenblik het eeuwige leven in dezelfde mate bezit als ik het ooit zal of kan bezitten. Ik zal dan geen tijd met het verleden verknoeien, uitgezonderd nu en dan om mijne dankbaarheid te uiten, dat alles wat mij vroeger als beproevingen, verdriet, dwaling en struikeling voorkwam, mij des te spoediger in harmonie heeft gebracht met de wetten van het hoogere leven. Laat ik dan geen tijd verknoeien met de toekomst, geen tijd in luie droomerijen, noch met het koesteren van vrees of bange voorgevoelens en daardoor de deur voor hunne verwezenlijking openen, maar laat ik liever door mijne gedachten en zoodoende door mijne daden van heden, van de toekomst maken wat ik wil.

Iedere daad wordt voorafgegaan en ontstaat door eene gedachte, de herhaalde daad vormt de gewoonte, de gewoonte bepaalt het karakter en het karakter bepaalt het leven, de toekomst — een zeer veel beteekenende, verschrikkelijke waarheid: gedachte aan de eene — leven, toe-

komst aan de andere zijde. En hoe eenvoudig wordt het, als wij inzien dat het toch maar de gedachte van dit oogenblik, van dit uur is en van het volgende — als het komt — en weer van het volgende en volgende, zoodat leven en toekomst aan de eene — en de gedachte van dit oogenblik aan de andere zijde staan. Dit is het geheim van de karaktervorming. Hoe wonderlijk eenvoudig schijnt het en toch hoeveel waakzaamheid wordt er voor vereischt!

Wat, zullen wij ons afvragen is de plaats, wat is de waarde van het gebed? Gebed, evenals elke andere gewijde daad, brengt ons in eene immer meer bewuste harmonie met het Oneindige, de eenige parel van groote waarde; want het is deze harmonie welke ons alles brengt. Het gebed is de ernstige wensch der ziel en draagt daardoor zijn eigen vervulling met zich mede, daar de ernstige, levendige wensch, die vergezeld gaat van het geloof, vroeger of later voor hare vervulling plaats maakt; *want het geloof is eene onzichtbare en onweerstaanbare magneet, die alles tot zich trekt wat het vurig wenscht en kalm en volhardend verwacht.* Dit is onbegrensd en de resultaten zullen onbegrensd zijn, in dezelfde mate als deze werking der gedachtenkrachten, d. w. z. het geloof, zulks is en betrekkelijk in dezelfde mate als het geloof betrekkelijk is. De Meester zeide: „Wat gij ook wenscht wanneer gij bidt, *geloof* dat gij het zult krijgen

en het zal u gegeven worden." Kan eenige wet ooit duidelijker verklaard zijn, kan er iets meer bepaald en volstrekt wezen? Naarmate uw geloof, wordt het u gegeven. Worden onze wenschen soms niet vervuld? De fout, het mislukken, ligt niet in de wet, maar in ons zelf. In het ware licht gezien is er niets wetenschappelijker, niets van meer waarde, niets zoo krachtdadig als het gebed.

De bewuste verwezenlijking van het *éénzijn* met het Oneindige Leven is van alle dingen het eenig noodige; want, wanneer dit *éénzijn* verwezenlijkt is en daarin geleefd wordt, volgt al het andere, er zijn dan geene wenschen welke niet vervuld zullen worden, want God laat in geen menschenboezem een wensch geboren worden, zonder de voor zijne verwezenlijking noodige middelen. Geen kwaad kan ons nabij komen, niets kan ons benadeelen, wij zullen niets te vreezen hebben; want wij zullen alleen het goede tot ons trekken. Welke veranderingen de tijd ook met zich mag brengen, door onze kennis der wet, zullen wij altijd iets beters verwachten en die krachten doen werken, welke dat iets zullen aantrekken, ondervindende dat menigmaal engelen uit zullen gaan om aartsengelen binnen te laten en dit is altijd waar bij den mensch, die in deze hoogere verwezenlijking leeft. En waarom zouden wij voor iets vrees voeden — vrees zelfs voor het heil van het vader-

land, zooals zoo vaak geuit wordt? *God leidt Zijne Wereld en werkt met oneindige liefde en zorg en waakzaamheid Zijne groote, almachtige plannen uit;* wat voor plannen de menschen ook hebben mogen, wanneer de tijd rijp is, zal Hij òf ze verijdelen en uiteen doen springen òf helpen en doorzetten tot het hoogste, — verijdelen, wanneer zij tegen, voorthelpen, wanneer zij in harmonie met de Zijne zijn.

Men zal begrijpen, welk eene groote macht een leven, dat zoo geheel ontwaakt is, dat het de groote krachten van zijn eigen innerlijk ik ten volle vat en gebruikt, in den dienst der menschheid kan worden. Een door deze krachten hoog vergeestelijkt mensch behoeft de wereld niet rond te trekken om de menschheid zijne grootste diensten te bewijzen. Zoo iemand kan in zijne hut, in zijne tent, in zijn eigen huis zitten, of waar hij ook gaat, invloeden uitzenden van de meest machtige en krachtigste soort — invloeden die hunne uitwerking zullen hebben, die hun werk zullen doen en die de meest afgelegen oorden der wereld zullen bereiken. Er kan geen werk van hoogeren aard, geen krachtdadiger, geen van meer waarde zijn.

Deze feiten, de feiten in betrekking staande tot de machten die komen met het hooger ontwaken, zijn eenigszins ingaand behandeld om aan te toonen, dat de dingen die behooren tot 's menschen innerlijk, intuitief, geestelijk, gedachten- en

zieleleven, niet zooals vaak gedacht wordt, onbestemd, sentimenteel of onpractisch, doch integendeel krachtig, almachtig en wezenlijk zijn; ja van alle practische dingen ter wereld het meest doeltreffende en in hunne meest ware en diepste beteekenis, de eenige waarlijk practische zijn. En de waarheid hiervan komt eerst recht goed uit, wanneer wij diep in de verte schouwen, langs ons aardsche leven heen naar de laatste uitvaart, naar den tijd dat de overgang plaats heeft, welke wij gewoon zijn „dood" te noemen, wanneer alle aardsche bezittingen achtergelaten worden en de ziel slechts de ontwikkeling en den groei van het ware leven met zich neemt; zoo zij dit niet bezit, is het in waarheid eene armoedige uitvaart. Een hoogst wonderlijk en schoon feit hierin is dit, dat elke ontwikkeling, elke vooruitgang, elke versiering, die op het gebied van het geestelijke, van de ziel, van het ware leven verkregen wordt, altijd ons is en nooit kan verloren worden. Vandaar de groote waarheid in deze vermaning: „Vergader u geene schatten op aarde, waar de mot en de roest ze bederven en waar de dieven rondwaren en stelen; maar vergader u schatten in den hemel" — d. w. z. in het innerlijk koninkrijk, het koninkrijk van den geest — „waar noch mot, noch roest ze verderven en waar geene dieven rondwaren en stelen."

Wat, vragen wij nu weer, is dan liefde tot

God? We hebben bevonden, dat het veel meer is dan een sentimenteel abstract iets. Het is dit ontwaken voor het hooger, goddelijk ik, het komen tot de bewuste erkenning van het feit, dat uw leven één is met, een gedeelte is van het Oneindige Leven, de volle erkenning van het feit dat gij een geestelijk wezen zijt, hier op aarde, nu, op dit zelfde oogenblik en een leven leidt dat daarnaar ingericht is. Het is trouw zijn aan het licht dat het pad van iederen mensch ter wereld beschijnt, en dusdoende het vinden van den innerlijken Christus; de erkenning van het feit, dat God het leven is van uw leven en dus niet ver af kan zijn; de erkenning van een zóó volkomen éénzijn, dat gij zeggen moogt wat Zijn andere Zoon zeide: „Mijn Vader en Ik zijn één" — de hoogste bestemming van iedere menschenziel, van ieder van 's Vaders kinderen, want allen, 't komt er niet op aan welk verschil de menschen ook mogen zien, zijn gelijk in Zijne oogen; Hij deed niet een mensch tevergeefs geboren worden. Dus is liefde tot God niet eene sentimentaliteit, een abstract iets; zij is leven, zij is groei, zij is geestelijk ontwaken en ontwikkeling, zij is verwezenlijking. Nog eens, zij is het leven, het meest overvloedige leven.

Kom dan tot de erkenning van dit feit en doortrek uw leven aldus met eene innige, hartstochtelijke liefde voor God. Begin dan dit leven

dat zoo rijk, zoo overvloedig en zoo machtig is en doe het opgaan in de liefde en het dienen uwer medemenschen, des Vaders andere kinderen. Doortrek het met eene innige, eene hartstochtelijke liefde voor het dienen; als dit gedaan is, dan zal uw leven in volkomen harmonie met alle wetten en profeten zijn, in volkomen harmonie met de twee groote en beslissende feiten van 's menschen leven en bestemming — liefde tot God en liefde tot den naaste — de twee eeuwige grondbeginselen, waarop de groote universeele godsdienst rust, die zich langzaam en trapsgewijze uitbreidt en zich in eene bijna oneindige verscheidenheid en vorm voordoet. Doe dit en voel eens en voor altijd de macht en de zenuwtrilling van het oneindige leven. Doe dit en gij zult bemerken, dat gij tot de volste verwezenlijking geraakt van zulk eene pracht en schoonheid, als alle vorstenhoven dezer wereld tezamen zelfs niet van hebben kunnen droomen.

Wanneer de schrede van het persoonlijke tot het onpersoonlijke, van het persoonlijke, het individueele tot het universeele eenmaal is gedaan, dan is de groote oplossing van het leven gevonden; door deze zelfde schrede treedt men tevens het rijk der macht binnen.

Wanneer men, dit gedaan hebbende, het feit verwezenlijkt, dat het grootste leven dat is, hetwelk doorgebracht wordt in den dienst der

menschheid en dan een levend aanhanger wordt van dat groote, eeuwige grondbeginsel van recht, van waarheid en rechtvaardigheid, dat, al mag het ook soms tijdelijk worden verkracht, zonder eenige uitzondering door zijne almacht toch weer de bovenhand krijgt, — dan houdt men den sleutel in handen tot alle mogelijkheden.

Een koning van deze soort gaat te werk zonder er zich iets om te bekommeren wat de menschen zeggen, of hooren, of denken, of doen; want hij heeft daarbij zelf niets te winnen of te verliezen en niets van dien aard kan hem te na komen of hem beroeren, want hij heeft geen deel aan het persoonlijke; hij maakt deel uit van het universeele. Hij werkt dan mede aan Gods werk, ja, de goddelijke macht is in hem, en het schijnt of zelfs de engelen uit den hemel nederkomen om hem bij te staan en de dingen naar zijn wil te regelen; dit is waar, zeer waar, want hij gaat eenvoudig den weg van God en wanneer dit zoo is, dan is de zekerheid der uitkomst beslist.

Hoe dikwijls zeide de Meester niet: „Ik tracht niet Mijn eigen wil te doen, maar dien van den Vader die Mij heeft gezonden!" Hier is 's werelds grootste voorbeeld van een leven dat zich losgemaakt heeft van het persoonlijke en deel uitmaakt van het universeele; vandaar de groote kracht.

Hetzelfde heeft zich bewaarheid bij alle ver-

lossers, profeten, zieners, wijzen en alle groote mannen die deel uitmaken der wereldgeschiedenis, van allen, die ware grootheid en blijvende macht bezaten.

Hij nu, die aldus het geheim der macht doorgrondt, moet zich wel van het persoonlijke losmaken en deelnemen aan het algemeene; dit brengt niet alleen groote macht met zich, maar ook vrijdom van alle verdrietelijkheden en verlegenheden, welke ontstaan door het verkeerd opvatten der beweegredenen en meeningen van anderen; want zulk een mensch laat er zich niets aan gelegen liggen wat de menschen wel mogen zeggen of hooren, denken of doen, zoolang hij trouw blijft aan dat groote beginsel van waarheid en recht hetwelk hij voor oogen heeft. En als wij het nauwkeurig onderzoeken, dan zullen wij vinden dat inderdaad de oorsprong van alle moeilijkheden des levens te vinden is in het persoonlijke.

Heden ten dage wordt den jongelieden veel voorgepreekt, hoe zij het moeten aanleggen om in het leven vooruit te komen — algemeene vooruitgang en wat de wereld daaronder gewoonlijk verstaat. Men moet zich evenwel altijd bewust zijn, dat er een vooruitgang bestaat die inderdaad een ellendige, betreurenswaardige achteruitgang is; terwijl er daarentegen een achteruitgang bestaat die inderdaad een grootsche, edele, goddelijke vooruitgang is. Een der groot-

ste behoeften van onzen tijd is, den jongelieden de ware hoogheid, den adel en de macht van zulk een achteruitgang te leeren inzien — tegenwoordig en in de oogen der wereld mag het achteruitgang schijnen, maar in de oogen van God en der komende eeuwen is het vooruitgang. Wanneer dit gedaan wordt, dan zullen er onder ons meer profeten, meer verlossers, meer groote, edele mannen opstaan, die met ferme, vaste hand den brandenden fakkel der ware beschaving hooghouden zullen onder de menschen; hen zal het volk gaarne volgen, want zij zullen met gezag spreken en handelen, als ware zonen Gods, als ware broeders der menschen. Een mensch moge millioenen bijeenbrengen, toch kan zijn leven nog mislukt zijn.

* * *

Wij hebben beloofd, dat ons gesprek niet gerekt zou worden, en als wij het nu hierbij laten, dan zal de belofte ook nagekomen zijn.

Ons doel bij het begin was, zooals gij u herinneren zult, het antwoord te vinden op de vraag: „Hoe kan ik mijn leven zoo gelukkig mogelijk maken? Hoe kan ik het geheim der macht leeren kennen? Hoe kan ik mij opwerken tot ware en blijvende grootheid? Hoe kan ik mijn geheele leven doortrekken met geluk, vrede, vreugde en voldoening, die altijd overvloedig en van blijvenden aard zullen zijn, die zich altijd vermeerderen,

nooit verminderen en aan het leven een glans verleenen, die nooit iets van zijne helderheid verliest maar altijd aantrekt, nooit vermoeit?"

Twee groote wetten hebben wij leeren kennen; de eene, die zegt dat wij ons eigen leven vinden, door het te verliezen in den dienst van anderen — dit is liefde tot den naaste; de andere die zegt, dat alle leven één is met, en deel uitmaakt van het Oneindige Leven; dat wij geene stoffelijke, maar geestelijke wezens zijn — geestelijke wezens hier op aarde en op dit oogenblik, welke erkenning ons op hare beurt opvoert tot de verwezenlijking van het hoogere, het God-ik en ons daardoor binnen doet gaan in het rijk van vrede, macht en overvloed — dit is liefde tot God.

En nu vraag ik mij af, of wij het eenig ware en bevredigende antwoord hebben gevonden. Wij knielden voor de voeten van den Meester-Leeraar, en Hij zeide ons dat wij het gevonden hebben. Wij hebben geleerd, dat door Hem, door Hem alleen, *ware* grootheid, macht en vooruitgang kunnen komen, dat ons door Hem de rijkste vreugde, de volkomenste vrede en voldoening, welke de wereld kan kennen, toevloeien.

Wij hebben ook bevonden, dat, wil men zijn leven bekrompen, vrekkig en van weinig waarde maken en het van zijne hoogste aantrekkelijkheid berooven, dan het eenig noodige is, geheel in zich te keeren en alleen te leven voor, en zich

bezig te houden met zijn eigen, in den groei belemmerd ik, dat onvermijdelijk al kleiner en kleiner zal worden en naarmate de tijd voorbij gaat, al meer en meer verschrompelen zal in plaats van grooter te worden en deel te nemen aan het leven der menschheid, en daardoor het eigen leven onbeperkt dieper te maken en uit te breiden. Want door iedere daad van nederigen dienst komt hij in aanraking met dien goddelijken, onzichtbaren steun, die hem in staat stelt een sprong te doen, die hem telkens hooger en hooger doet klimmen. Wij hebben bevonden, dat de erkenning van deze twee wetten den mensch in staat stelt zich te verheffen en hier op aarde het volste en rijkste leven te ontplooien; dat deze de twee poorten zijn, waardoor allen moeten gaan die het koninkrijk der hemelen willen binnentreden.

De geheele menschheid kan voor dit hooge zoetbewierookte altaar van liefde, dienen en toewijding tot God en zijne medemenschen, buigen en het vereeren — en doet zulks ook. Daarop zijn alle godsdiensten en geloofen van toepassing; het is de universeele godsdienst.

Wordt dan één met God, zooals Zijn andere Zoon deed, door het ontwaken van uw ware wezen en door voortdurend in dit hooger, dit God-Ik te leven. Wordt dan één met de menschheid, zooals Zijn andere Zoon deed, door uw leven in harmonie te brengen met deze groote,

onwrikbare wet van liefde, dienen en toewijding en voel daardoor tevens voor altijd de macht en de trilling van het eeuwige leven.

Gij zult dan een leven het uwe noemen, zoo hoog, zoo grootsch en zoo blijde als de wereld zich maar kan denken; want gij zult inderdaad het leven van den Christus leven, dat leven waarmede geen ander kan vergeleken worden, waarnaar de geheele wereld hare gretige handen uitstrekt; ontelbaar velen zullen opstaan en uwen naam zegenen en zich dankbaar gevoelen, dat zulk een leven der menschheid ten deel viel. Het lied, dat voortdurend van uwe lippen zal klinken, zal zijn: Er is vreugde, enkel vreugde; want wij zijn allen één met de Oneindige Liefde, allen maken deel uit van het eene groote geheel en de Geest der Oneindige Goedheid en Liefde heerscht overal.

— IK DIEN. —

Eerst de gedachte — hetzij goed of kwaad, — dan de daad, bij tijd en wijle de gewoonte, zoo zegt een van 's levens wetten. Wat gij leeft in uwe gedachtenwereld, zult gij vroeger of later in uw leven verwezenlijkt vinden.

ZESDE HOOFDSTUK.

DE MACHT DER GEDACHTE OVER DE VORMING VAN HET KARAKTER.

Elk oogenblik van ons leven nemen wij onwillekeurig gewoonten aan. Eenige gewoonten zijn van gewenschte, andere daarentegen van zeer ongewenschte natuur; hoewel andere op zich zelven niet zoo verkeerd zijn, werkt de voortdurende uiting er van evenwel bepaald slecht en berokkenen ons nu en dan veel verlies, pijn en angst, terwijl hare tegenhangers ons integendeel vrede en vreugd brengen, zoowel als een steeds grooter wordende kracht.

Hebben wij het in onze macht te allen tijde te bepalen, welke soort gewoonten vorm zullen aannemen in ons leven? In andere woorden is het aannemen van gewoonten, is karaktervorming eene zaak van louter toeval, of hebben wij dit onder ons eigen beheer? Wij hebben het in onze macht, geheel en volkomen. „Ik zal worden wat ik wil zijn" kan en moest door ieder mensch gezegd worden [22]).

Heeft men dit dapper en vastbesloten uitgesproken en niet alleen gezegd, doch is men er innerlijk geheel toe besloten, dan blijft er nog iets over. Ons blijft nog over eerst iets te zeggen, over de groote wet, die aan het aannemen van gewoonten, de vorming van het karakter ten gronde ligt, want hiervoor bestaat eene eenvoudige, natuurlijke en volkomen wetenschappelijke methode die iedereen behoort te kennen. Eene methode waardoor de invloed van onze ongewenschte, verlagende gewoonten kan gebroken worden en nieuwe, gewenschte, verheffende gewoonten kunnen worden aangenomen — eene methode, door welke het leven geheel of gedeeltelijk kan worden veranderd, mits men voldoende in ernst is deze te leeren kennen en haar kennende, toe te passen.

De gedachte is de kracht welke aan alles ten grondslag ligt. Wat bedoel ik hiermede? Eenvoudig dit: ieder uwer handelingen, iedere bewuste daad wordt voorafgegaan door eene gedachte. De gedachten die bij u den boventoon voeren, bepalen uwe belangrijkste daden. Worden dezelfde gedachten herhaald, dan zetten deze zich om in eene gewoonte. Al uwe gewoonten te zamen vormen uw karakter. Gij moet dus wel toezien op het karakter uwer gedachten, indien uwe daden zullen worden wat gij wenscht. Wilt gij de eene of andere handeling niet doen, eene zekere gewoonte niet aannemen, dan moet gij

opletten niet het soort van gedachten te voeden welke deze handeling, deze gewoonte zullen doen ontstaan.

Het is eene eenvoudige psychologische wet, dat elk soort van gedachten, mits voldoenden tijd onderhouden, langzamerhand het centrum der hersenen bereikt en ten slotte zich in handeling omzet. Een moord kan en wordt dikwijls op deze wijze begaan, evenals alle ongewenschte handelingen zoo gedaan worden. Op deze zelfde wijze wordt daarentegen de grootste kracht verkregen, de edelste karaktertrekken geboren, de grootste heldendaden verricht.

Wat goed begrepen moet worden is dit: dat de gedachte steeds de moeder van de daad is. Nu hebben wij het volkomen in onze macht nauwkeurig te bepalen welke gedachten wij zullen voeden. Over het gebied van ons eigen gemoed hebben wij het volkomen beheer, of behoorden dit te hebben; indien wij het te eenigen tijd niet hebben, dan bestaat er eene methode waardoor wij het kunnen verkrijgen en in alles wat het gemoed betreft volkomen meester kunnen worden. Om dit in den grond te kunnen begrijpen, zullen wij er nog een oogenblik bij verwijlen. Want als de gedachte steeds de bron van onze daden, gewoonten, karakter en leven is, dan is het noodzakelijk dat wij eerst volkomen weten, hoe onze gedachten te beheerschen.

Ik vestig uwe aandacht op die wet van het gemoed, die dezelfde strekking heeft als de wet der wisselwerking van het zenuwstelsel in het lichaam, welke zegt dat als men iets op eene zekere wijze doet, dezelfde handeling de volgende maal, op dezelfde wijze gedaan, gemakkelijker is en de volgende en daaropvolgende maal nog gemakkelijker, totdat na verloop van tijd geene moeite meer noodig is, tenminste geene noemenswaardige moeite. Het gemoed draagt in zich de kracht die de gedachte, welke het gedurig of dikwijls bezielt, meer volkomen maakt en vaster vorm geeft, evenals het lichaam door de wisselwerking der zenuwen de kracht in zich heeft, welke zijne bijzondere verrichtingen voortdurend gemakkelijker en meer volkomen maakt. Eene eenvoudige poging om uwe gedachten te beheerschen, alleen reeds de wil daartoe, zal u aldus, zelfs indien gij bij de eerste maal niet slaagt, ook zelfs indien niet-slagen gedurende eenigen tijd het eenige gevolg schijnt, na verloop van tijd, vroeg of laat, in het bezit van gemakkelijke en volkomen beheersching brengen.

Een ieder kan dus de kracht in zich aankweeken, om zijne gedachten te bepalen en te beheerschen, de macht, te beslissen welke soort van gedachten hij wel en welke soort hij niet zal voeden. Want laten wij nimmer uit het oog verliezen, dat elke ernstige *poging* in eene zekere richting, het bereiken van het doel waarop deze

poging gericht is, voor elke volgende poging een weinig gemakkelijker maakt, zelfs indien, zooals gezegd, een oogenschijnlijk falen het gevolg van de eerste pogingen is. In zulk een geval is zelfs het falen een succes, want de fout schuilt niet in de poging en elke ernstige poging geeft eene vermeerdering van kracht die te gelegener tijd het doel, waarop men zijne pogingen gevestigd had, zal doen bereiken. Wij *kunnen* dus geheele en volkomen macht verkrijgen, om te bepalen welk karakter, welk soort gedachten de onze zullen zijn.

Laat ons thans onze aandacht vestigen op eenige toepasselijke gevallen. Ziehier een man, kassier van een groot handelshuis of van eene bankinstelling. In de courant leest hij van een man die plotseling rijk is geworden, die in enkele uren door speculatie op de beurs een vermogen van een half of een millioen dollars heeft verworven. Misschien heeft hij onlangs in zijne omgeving hetzelfde bijgewoond. Hij is echter niet verstandig genoeg om te begrijpen, dat als hij van een of twee zulke gevallen leest, hij, wanneer hij de zaak grondig onderzocht, er een of twee honderd zou kunnen vinden waar dit niet het geval geweest is en waarin de betrokkenen op dezelfde wijze al hun geld hadden verloren. Hij denkt echter een van de gelukkigen te zullen zijn. Hij begrijpt niet, dat eerlijk verkregen rijkdom niet maar zoo met één sprong te bereiken

is. Hij waagt een deel van zijn bespaard geld en zooals in bijna al zulke gevallen geschiedt, verliest hij alles wat hij heeft ingezet. Denkende nu gezien te hebben waardoor hij verloor, en dat hij, indien hij meer geld had, in staat zou zijn al wat hij verloren heeft terug te winnen en misschien nog eene flinke overwinst te maken en dat wel spoedig, komt de gedachte tot hem, een gedeelte der fondsen te gebruiken waarover hij het beheer heeft. In negen van de tien gevallen, zoo niet in alle tien, zijn de onvermijdelijke gevolgen voldoende bekend, dan dat wij hem nog verder behoeven gade te slaan. En waarin nu ligt het heil voor dezen man, in betrekking tot wat wij besproken hebben? Eenvoudig hierin: op het oogenblik dat de gedachte in hem opkomt, fondsen te gebruiken die aan anderen behooren, moet hij, indien hij verstandig is, *onmiddellijk* deze gedachte uit zijn gemoed verbannen. Is hij een dwaas, dan zal hij haar blijven voeden. In de mate, dat hij zich er mede bezig houdt, zal zij vasten grond bij hem vatten; zij zal de alles beheerschende gedachte in zijn gemoed en ten slotte meester over zijne wilskracht worden en door daden die elkander spoedig opvolgen, zal schande, schaamte, vernedering, gevangenis en berouw hem ten deel vallen. Het is hem gemakkelijk de gedachte uit zijn geest te verbannen wanneer zij voor het eerst tot hem komt; doch als hij ze blijft voeden, dan

neemt ze zulke afmetingen aan dat het meer en meer moeilijk wordt ze te verbannen; langzamerhand wordt het hem *onmogelijk* dit te doen. De vlam van de kaars, die een ademtocht gedoofd zou hebben, is aangegroeid tot eene vlam die het geheele gebouw in vuur zet; nu is het bijna, zooal niet geheel onmogelijk deze den baas te worden.

Laten wij een ander, dikwijls voorkomend geval nemen, een alledaagsch en afgezaagd voorbeeld misschien, doch een waaruit wij kunnen zien hoe de gewoonte wordt gevormd, en ook hoe dezelfde gewoonte kan worden veranderd. Ziehier een jonge man; hij moge de zoon van arme of rijke ouders zijn, een uit den gewonen burgerstand of een van hooge geboorte, zijn afkomst is ons hetzelfde. Hij is goedhartig, heeft goede neigingen, is in het algemeen een goeie jongen. Hij gaat uit met eenige makkers van hetzelfde, overal aangetroffen soort. Zij willen den avond vroolijk doorbrengen, zoeken eenige prettige uurtjes. Af en toe zijn zij geneigd gedachteloos, zelfs zorgeloos te zijn. Een hunner stelt voor — geenszins met het doel zich te bedrinken, want daar denken zij geen oogenblik aan — ergens in te gaan en samen wat te gebruiken. De jonge man, waarover wij eerst spraken, wil meedoen en luistert nauwelijks naar de vermaning van zijn innerlijke stem — dat het beter voor hem zou zijn niet met

de anderen mede te doen. Hij geeft zich niet voldoende rekenschap dat de groote kracht en adel van karakter steeds liggen in het krachtig partij kiezen voor hetgeen goed is en zich nimmer te laten influenceeren door al wat deze opvatting kan verzwakken. Hij gaat dus met zijne makkers naar het gekozen lokaal, met de zelfde of met andere makkers wordt dit af en toe herhaald en telkenmale dat zich dit herhaalt, vermindert zijne kracht „neen" te kunnen zeggen. Op deze wijze heeft hij een zekeren smaak in bedwelmende dranken gekregen en gebruikt ze misschien nu en dan alleen. Hij denkt er niet aan, of begrijpt ook maar in het minst niet welken weg hij opgaat, tot den dag waarop hij tot het begrip komt dat hij de kracht mist, of zelfs ook maar den drang gevoelt, den lust te weerstaan die trapsgewijze is gegroeid tot een zucht naar bedwelmende dranken; denkende evenwel dat hij in staat zal zijn er mede op te houden als het werkelijk tot gewoonte mocht worden, gaat hij gedachteloos en zorgeloos zoo voort. Wij zullen de verschillende volgende toestanden voorbij gaan, tot den tijd dat wij hem als volslagen dronkaard terugvinden. Het is eenvoudig dezelfde oude geschiedenis, duizend, zelfs millioenen malen herhaald.

Eindelijk wordt hij zich zijn waren toestand bewust en door de schaamte, de zorg, de verlaging en het gevoel van ellende, die hem over-

mannen, verlangt hij naar een terugkeer der dagen toen hij nog een vrij man was. Doch de hoop is bijna uit zijn leven verdwenen. Het zou gemakkelijker voor hem zijn geweest, nimmer te zijn begonnen en gemakkelijker op te houden vóór hij zijn tegenwoordigen toestand had bereikt; doch zelfs in zijn tegenwoordigen toestand, al moge deze de laagste en zelfs de meest hopelooze zijn, die men zich kan voorstellen, heeft hij de macht er uit te geraken en weder vrij man te worden. Blijft hij de gedachte, den lust er voor voeden, dan is hij opnieuw verloren. Zijn eenige hoop, zijn eenig middel er aan te ontkomen is dit: als hij op het oogenblik, ja, ***onmiddellijk*** wanneer de gedachte er aan tot hem komt, deze uit zijn gemoed verbant, zal hij hierdoor de vlam van de kaars uitdooven. Blijft hij zich met de gedachte bezighouden, dan zal de kleine vlam zich aan hem mededeelen totdat, voor hij er op bedacht is, zij aangegroeid is tot een vernielend vuur en dan blijft elke poging bijna nutteloos. De gedachte moet uit het gemoed gebannen worden op hetzelfde oogenblik, dat zij daar binnentreedt; mededoogen er voor beteekent bezwijken en nederlaag of een strijd, die oneindig moeilijker zal zijn dan indien de gedachte bij het begin ware verworpen.

En laat ons hier een enkel woord zeggen over eene zekere wet die wij „de wet van het indirecte" zouden kunnen noemen. Eene ge-

dachte kan gemakkelijker en met beter gevolg uit het gemoed worden gezet, niet door zich hiermede bezig te houden, niet door te beproeven haar *rechtstreeks* buiten te sluiten, doch door den geest op eenig ander voorwerp onzer gedachten te richten. Dit zou bijvoorbeeld kunnen zijn, het verlangen naar volle en volmaakte zelfbeheersching, of het zou iets kunnen zijn, geheel verschillend van de gedachte die zich opdringt, iets waar de geest zich gemakkelijk en natuurlijk mede bezig kan houden. In verloop van tijd zal dit de alles omvattende gedachte in het gemoed worden en is het gevaar voorbij. Deze wijze van handelen dikwijls herhaald, zal trapsgewijs de kracht doen aangroeien om in het gemoed zulke gedachtenvormen te doen heerschen, als men het meest wenscht; het gevolg zal zijn dat naar gelang van tijd, de gedachte van drinken zich minder en minder zal herhalen en doet zij zich voor, dan kan ze elke volgende maal met meer gemak worden terzijde gesteld, totdat zij zonder moeite kan worden verbannen; ten slotte zal de tijd aanbreken waarop deze gedachte nimmer weer het gemoed zal binnentreden.

Nog een ander geval. Meer of minder zult ge een licht prikkelbare natuur hebben, misschien zijt ge van natuur geneigd spoedig boos te worden. Iemand zegt of doet iets dat u niet aanstaat en uw eerste aandrang is misnoegen te toonen en wellicht aan uwe boosheid lucht

te geven. In de mate dat gij dit misnoegen toestaat zich te uiten, dat gij uzelven toestaat boos te zijn, in die mate zal het u telkens gemakkelijker vallen dit te worden, als eenige oorzaak zelfs eene zeer geringe, zich wederom voordoet. Het zal u zelfs voortdurend moeilijker vallen dit na te laten, totdat misnoegen, boosheid, misschien zelfs haat en wraakzucht, karaktertrekken uwer natuur worden, deze alzoo beroovende van haren zonneschijn, hare bekoring en haar vriendelijken gloed voor ieder met wien gij in aanraking komt. Indien gij echter, op hetzelfde oogenblik dat de lust tot misnoegen en boosheid in u opkomt, dien lust *op dat punt en onmiddellijk* tegengaat en uw geest op een ander voorwerp uwer gedachten vestigt, dan zal vanzelf de macht aangroeien, dit gereeder en gemakkelijker te doen, elken volgenden keer als dergelijke gevallen voorkomen, totdat er langzamerhand nauwelijks iets kan gebeuren, dat u kan verbitteren en niets u tot kwaadheid brengt, totdat langzamerhand een weergaloos gelukkige toestand, natuurlijke bekoring en vriendelijke geest u tot gewoonte zullen worden, een toestand en bekoorlijkheid die gij u thans nauwelijks mogelijk denkt. En zoo zouden wij geval na geval kunnen opnemen, den eenen karaktertrek na den anderen, de eene gewoonte na de andere. De karaktertrek jaloezie en de tegenovergestelde, de vrees en de moed. Op deze zelfde wijze

verwekken wij liefde of haat; op deze wijze nemen wij eenen zwaarmoedigen, pessimistischen blik op het leven aan, eene geneigdheid zoo te zijn; of wij doen die zonnige, hoopvolle, lustige, frissche, bruisende natuur in ons ontstaan, die voor ons zelven zooveel vreugde, schoonheid en kracht met zich voert en ook zooveel hoop, zooveel bezieling en vreugde voor de geheele wereld.

Een der grootste waarheden in het rijpworden, in de ontplooiing van het menschelijk leven is deze, dat zijn groei dien loop zal nemen, dien de massa der hem steeds bezielende gedachten hem zal dwingen te gaan. Letterlijk, wetenschappelijk en noodzakelijk waar is het, dat zooals een mensch in zijn hart denkt, hij ook is. Zijn „zijn" is zijn karakter. Zijn karakter is de som zijner gewoonten. Zijne gewoonten zijn gevormd door zijne bewuste daden: doch elke bewuste daad wordt, zooals wij gezien hebben, voorafgegaan door eene gedachte. En nu zijn we er, aan de eene zijde de gedachte, karakter, leven, aan de andere zijde de toekomst. En nog eenvoudiger wordt het, wanneer wij ons maar steeds voor oogen houden, dat deze gedachte de gedachte is die ons op dit oogenblik bezielt en die, welke ons het volgend oogenblik, als dat komt, bezielen zal en dan weer het volgende, altijd door, jaar in, jaar uit — het oogenblik van heden.

Op deze wijze kan men elk ideaal verwezenlijken, dat men wil. Twee stappen zijn noodig: ten eerste, in den loop onzer dagen zijne idealen te vormen en ten tweede, ze gedurig te volgen, wat ook gebeure, waarheen zij ook mogen leiden. Herinner u steeds, dat dat karakter groot en sterk is, hetwelk steeds gereed is het genoegen van het oogenblik op te offeren aan het goede in de toekomst. Hij, die aldus zijne hoogste idealen volgt zooals zij zich dag aan dag, jaar aan jaar aan hem voordoen, zal evenals Dante, die zijne geliefde van wereld tot wereld volgde en haar eindelijk voor de poorten van het paradijs vond, zichzelven op zijn tijd voor dezelfde poort vinden.

Het leven is niet, om zoo te zeggen, alleen voor plezier, doch om de hoogste, alzijdigste ontwikkeling te bereiken die mogelijk is en het karakter zooveel mogelijk te veredelen, om voor de geheele menschheid zoo nuttig mogelijk te zijn. Hierin zullen wij echter het hoogste genoegen vinden, want alleen hierin ligt de ware voldoening. Hij, die het langs zijwegen of langs andere paden tracht te bereiken, zal onvermijdelijk bevinden dat zijn laatste toestand steeds slechter is dan zijne eerste; gaat hij langs andere wegen dan deze, dan zal hij nimmer het ware en duurzame geluk vinden. De vraag is niet: Wat zijn de omstandigheden in ons leven? doch: Hoe komen wij de omstandighe-

den die wij daar vinden, tegemoet? En hoe die omstandigheden ook zijn mogen, het is onverstandig en nutteloos ze klagend te beschouwen, want klagen brengt neerslachtigheid en neerslachtigheid zal den geest verzwakken, mogelijk zelfs dooden, die de kracht verwekken kan, die ons in staat zou stellen, in ons leven een geheele nieuwe reeks van omstandigheden teweeg te brengen.

Om onpartijdig te zijn, zelfs op gevaar af persoonlijk te worden, moet ik bekennen dat in mijne eigen ondervinding zich op verschillende tijden omstandigheden en gevallen hebben voorgedaan, waar ik mij destijds gaarne uit zou hebben terug getrokken, omstandigheden die mij toenmaals vernedering, schaamte en gemoedsangst bezorgden. Doch zonder uitzondering ben ik in de gelegenheid geweest, wanneer voldoende tijd verloopen was, terug te blikken en duidelijk het doel te zien dat elke ondervinding van deze soort in mijn leven te vervullen had. Ik heb de lessen geleerd welker kennis voor mij van groot belang was; en de slotsom is, dat ik geen enkele dezer ondervindingen uit mijn leven zou willen missen, hoe vernederend en hard te dragen zij destijds ook waren, neen, niet voor de geheele wereld. En ziehier nog een les die ik geleerd heb: welke toestanden zich heden ook in mijn leven mogen bevinden, die niet van de aangenaamste of gemakkelijkste zijn en welke omstan-

digheden de toekomst ook moge brengen, ik zal ze nemen juist zooals ze tot mij komen, zonder klagen, zonder neerslachtigheid en ze op de meest verstandige wijze tegemoet komen; wetende dat het de best mogelijke toestanden zijn die dan in mijn leven kunnen wezen, want anders zouden ze niet daar zijn; mij bewust zijnde van het feit, dat al moge ik op het oogenblik niet inzien, waarom ze in mijn leven voorkomen en al moge ik niet goed begrijpen, welke rol ze in mijn leven te vervullen hebben, de tijd komen zal waarop alles mij duidelijk is, en ik God zal danken voor elke omstandigheid, juist zooals deze tot mij kwam.

Een ieder is zoo licht geneigd te denken, dat zijne eigen omstandigheden, zijn eigen beproevingen of zorgen, of zijn eigen strijd, welke zij ook mogen zijn, zwaarder zijn dan die der groote massa, misschien wel zwaarder dan die van elk ander mensch ter wereld. Hij vergeet dat een ieder zijne eigen bijzondere beproevingen, lasten of zorgen te dragen heeft of strijd voert om gewoonten te overwinnen en dat het zijne slechts het gewone deel is, dat ieder mensch wordt toegewezen. Wij zijn geneigd daarin eene fout te maken, dat wij onze eigen beproevingen of tegenspoeden duidelijk zien en voelen terwijl wij die van anderen niet zoo duidelijk zien en daardoor zijn wij geneigd te denken, dat zij geenszins aan de onze gelijk zijn. Een ieder

heeft zijne eigen vraagstukken op te lossen. Een ieder moet deze voor zich zelven uitwerken. Een ieder moet tot het inzicht komen, dat hem in staat zal stellen te zien wat de oorzaken zijn, die de ongunstige omstandigheden in zijn leven hebben gebracht; een ieder moet de energie in zich ontwikkelen die hem in staat zal stellen dezen omstandigheden weerstand te bieden en de krachten in werking te stellen, die een andere reeks van toestanden teweeg zullen brengen. Wij kunnen elkander van dienst zijn door elkander deze andere toestanden voor oogen te houden, door elkander in kennis te stellen met zekere hoogere wetten en krachten — wetten en krachten die het gemakkelijker zullen maken te doen, wat wij zouden wenschen te doen. De uitvoering er van moet echter elk voor zich volbrengen.

En de weg om uit een zekeren toestand te geraken, waarin wij, hetzij bewust of zonder het te bemerken, met opzet of zonder het te willen gekomen zijn, is den tijd te nemen om dien toestand recht in de oogen te zien en de wet te vinden waardoor deze teweeg is gebracht. En als wij de wet gevonden hebben, dan moeten wij niet tegen deze wet in opstand komen, doch in overeenstemming met deze verder werken. Als wij in harmonie er mede zijn, dan zal deze in den hoogsten graad tot ons bestwil werken en ons brengen waarheen wij wenschen te gaan; komen wij er tegen in verzet, komen wij er niet

mede in overeenstemming, dan zal ze ons te eenigen tijd verpletteren, want de wet is onverwrikbaar in hare uitwerking. Volg haar op en zij brengt u alles; weersta haar en ze brengt verlies, pijn, lijden en droefenis.

Kort geleden sprak ik eene zeer achtenswaardige dame die op een klein buitengoed, vijf of zes aren groot, leefde. Haar echtgenoot stierf eenige jaren geleden, een goedhartig, werkzaam man, doch iemand die bijna zijne geheele verdienste in drank verteerde. Toen hij stierf was het goed geheel verhypotheekerd en de vrouw stond alleen, zonder eenige zichtbare middelen van bestaan, met een groot gezin om voor te zorgen. In plaats van in opstand te komen tegen de omstandigheden waarin zij zich geplaatst vond, zag zij de zaken flink in het gezicht, vast vertrouwende dat er een weg was waardoor zij zou kunnen bestaan, hoewel zij dezen destijds niet klaar kon zien. Zij nam haar last op waar zij dezen vond en schreed dapper voorwaarts. Gedurende verscheidene jaren verhuurde zij des zomers kamers aan touristen die die streek bezochten, geregeld des morgens tusschen half vier en vier uur opstaande en werkende tot tien uur 's avonds. 's Winters wanneer dit middel van bestaan ontbrak, ging zij uit om in den omtrek zieken te verplegen. Op deze wijze is de hoeve thans bijna geheel afgelost, hare kinderen konden de school bezoeken en zijn nu in staat

haar, de een meer, de ander minder, te helpen.

Zij heeft zich niet gestoord aan de omstandigheden, die de toestanden teweegbrachten waarin zij zich bevond, doch zij heeft zich geschikt naar de wet die haar in een anderen toestand zou brengen. En ondanks alles, zoo vertelde zij mij, was zij voortdurend dankbaar dat zij in staat was te werken en dat, welke hare omstandigheden ook geweest waren, zij toch nog steeds iemand gevonden had, wiens toestand nog een weinig slechter was en wien zij eenigen kleinen dienst kon bewijzen.

Van harte waardeert zij het en dankbaar is zij, dat het huis nu bijna geheel afgelost is en spoedig geene verdiensten meer daaraan behoeven te worden besteed. Het dierbare tehuis, zeide zij, zou er te kostbaarder om zijn, doordat het eindelijk geheel het hare was, door eigen pogingen. De kracht en adel van karakter, die in deze jaren over haar zijn gekomen, de zachtheid van gemoed, de belangstelling en zorg voor anderen, haar geloof, dat ten slotte al wat waar en edel, al wat rein en goed is, zal zegevieren, zijn hoedanigheden die duizenden en honderdduizenden vrouwen en mannen, die oogenschijnlijk in betere levensomstandigheden verkeeren, haar met recht kunnen benijden. En gesteld dat zij morgen de hoeve zou verliezen, dan heeft zij iets gewonnen dat voor eene hoeve van duizend aren niet zou kunnen worden gekocht.

Door haar werk te doen zooals zij het deed, is de last van dat alles verlicht en heeft zij in haar werk genoegen kunnen scheppen.

Laat ons een oogenblik zien hoe dezelfde omstandigheden door iemand van minder verstand, door iemand zonder zulk een helder inzicht als deze vrouw, zouden zijn tegemoet getreden. Waarschijnlijk zou gedurende eenigen tijd haar geest totaal gedrukt zijn geweest. Angst en zorgen van elken aard zouden haar de baas zijn geworden. Of zij zou in opstand zijn gekomen tegen de machten, tegen de wet die de omstandigheden teweeg bracht, waarin zij zich bevond, en zij zou verbitterd zijn geworden tegen de wereld en langzamerhand tevens tegen de verschillende menschen met wie zij in aanraking kwam, of wel, zij zou gedacht hebben dat al haar pogen niet in staat zou zijn om aan de omstandigheden tegemoet te komen en dat het de plicht van een ander was haar uit hare moeilijkheden te helpen. Op deze wijze zou het gewenschte gevolg geen stap verder zijn gebracht en voortdurend zou zij den druk der omstandigheden waarin zij zich bevond, meer hebben gevoeld omdat niets anders haar geest bezig hield. Op deze wijze zou de hoeve niet haar eigendom zijn geworden, zou zij niets voor anderen hebben kunnen verrichten en haar gemoed zou verbitterd zijn geworden jegens alles en iedereen.

Is het dus niet waar, „Niet wat zijn de omstandigheden in uw leven?" doch, „Hoe schikt ge u naar de omstandigheden waarin ge u bevindt?" Dit zal alles beslissen. En als wij soms ooit mochten denken, dat ons eigen lot het hardste is dat zich denken laat, en als wij mochten denken dat niemand er zoo ellendig aan toe is als wij, laat ons dan eens het karakter bestudeeren van Pompilia, in het gedicht van Browning [23]) en na dit te hebben bestudeerd, God danken dat de omstandigheden van ons leven zoo gunstig zijn; dan aan het werk gaan met een geest van vertrouwen en moed, om die toestanden teweeg te brengen, naar welke wij het meest verlangen.

De gedachte is de grondslag van allen vooruitgang of achteruitgang, van alle succes of ondergang, van alles wat wenschelijk of niet wenschelijk is in 's menschen leven. De soort der gedachten die wij voeden schept de toestanden en trekt deze tot zich, zoodat ze vaste vormen gaan aannemen; omstandigheden die in werkelijkheid geheel gelijk zullen zijn aan de gedachte die ze deed geboren worden. Gedachten zijn machten en elke daarvan baart hare gelijke, of wij ons dat bewust zijn of niet. De groote wet der aantrekkingskracht van den geest, die zegt dat elke soort gelijke soort voortbrengt, dat elke soort haar eigen soort tot zich trekt, werkt voortdurend in elk menschelijk

leven, want het is een der eerste onwrikbare wetten van het heelal. Een eerste zaak is het den tijd te nemen om zich een helder begrip te vormen van wat men wil bereiken, een tweede, zich dit beeld voortdurend en krachtig voor den geest te houden, nimmer toelatende dat ons vertrouwen — d. w. z. onze positieve gedachtenkracht — door twijfel en vrees worde geschokt of vernietigd en dan elken dag te doen wat onze handen te doen vinden, nimmer klagende, doch den tijd dien men anders in klagen zou verbeuzelen, gebruikende om de kracht onzer gedachten te richten op het ideaal dat onze geest zich heeft gevormd, dan zal dit vroeg of laat de volkomen verwezenlijking teweeg brengen van wat men begonnen is.

Sommigen zijn er, die als zij beginnen aan te nemen dat er iets bestaat, wat wij zouden kunnen noemen „de wetenschap der gedachte," die als zij beginnen te begrijpen dat door de werking van onze innerlijke, geestelijke gedachten-krachten, wij de macht hebben trapsgewijze de omstandigheden van het dagelijksch leven te vervormen zooals wij ze zouden wenschen, in het begin door hun enthousiasme niet in staat zijn zoo spoedig als zij verwachten, gevolgen te zien en daarom geneigd zijn te denken, dat er ten slotte niet veel waars is in hetgeen pas tot hun kennis is gekomen. Deze moeten echter bedenken dat om eene oude gewoonte te overmeesteren en

een nieuwe te vormen, *niet alles opeens* kan gedaan worden.

In dezelfde mate als wij beproeven de kracht onzer gedachten te gebruiken, geraken wij ook steeds meer in staat om met des te meer uitwerking er gebruik van te maken. De vooruitgang gaat eerst langzaam, dan des te sneller naar gelang wij voortschrijden. Door het gebruik groeit de kracht aan, of in andere woorden, het gebruik brengt een steeds toenemende kracht. Dit wordt door eene wet geregeld, evenals alles in ons leven en alle dingen om ons heen in het heelal. Elke vordering die de musicus maakt is in volle overeenstemming met eene wet. Iemand, die pas begint de muziek te beoefenen, kan bijvoorbeeld niet voor de piano gaan aanzitten en bij de eerste poging een meesterstuk spelen. Nochtans moet hij daaruit niet besluiten en dit doet hij dan ook niet, dat het meesterstuk *niet door hem kan* gespeeld worden, of daarom door niemand. Hij begint het stuk in te studeeren; de wet van het gemoed, die wij reeds gevolgd hebben, komt hem te hulp, waardoor zijn geest de muziek elke volgende maal meer vanzelf, vlugger en zekerder volgt en eveneens komt de wet in werking en hem te hulp, die aan de wisselwerking van het zenuwstelsel te gronde ligt, waardoor zijne vingers hunne bewegingen in overeenstemming brengen met den gang van zijn geest, telkens gemakkelijker, vlotter en

nauwkeuriger; totdat langzamerhand de tijd komt dat het stuk waar hij eerst doorheen broddelde, waar eerst geene harmonie, doch slechts wanklanken in waren, zich ten slotte openbaart als de muziek van den meester, de muziek die massa's mannen en vrouwen in verrukking brengt. Het is de herhaling, de voortdurende herhaling der gedachte, die de kracht aankweekt om zijne gedachten steeds sterker te concentreeren en zich ten slotte in de daad openbaart.

* *
*

Alle leven komt uit het innerlijke voort. Dit kan niet te dikwijls herhaald worden. De levensbronnen liggen alle in ons zelven besloten. Waar dit zoo is, zouden wij wel doen, meer tijd dan wij gewoon zijn te besteden aan het innerlijke leven, vooral in deze westersche wereld.

Niets zal ons zulk eene overvloedige winst brengen als de korte tijd, dien wij elken dag van ons leven in de afzondering behoorden door te brengen. Wij hebben dit noodig om de overspanningen uit ons gemoed en dus uit ons leven te verwijderen. Wij hebben dit noodig om beter de hooge idealen des levens te kunnen vormen. Wij hebben dit noodig om ons beter de dingen voor den geest te brengen, waarop wij de kracht onzer gedachten wenschen te richten. Wij hebben dit noodig om voortdurend ons bewust één-

zijn met het heelal te vernieuwen en te bewaren. Wij hebben dit noodig om te voorkomen dat het jagen en de haast van ons dagelijksch leven ons vervreemden van het bewustzijn dat de geest van het Oneindige Leven en de Oneindige Macht die alles leidt, die in en door alles werkt, de ziel is van alles, het leven is van ons leven en de bron van onze kracht, waarbuiten voor ons geen leven bestaat en wij machteloos zijn. Dit feit volkomen te begrijpen en te leven in het voortdurend bewustzijn hiervan, is het koninkrijk Gods gevonden te hebben, dat in werkelijkheid een innerlijk koninkrijk is en nimmer iets anders kan zijn. Het koninkrijk der hemelen is alleen in ons innerlijk wezen te vinden en eenmaal gevonden, behoort het ons voor altijd, en de eenige wijze waarop men het vinden kan, is goed te begrijpen en zich in waarheid bewust te zijn, dat wij in ons innerlijk wezen één zijn met het goddelijk leven en voortdurend bereid moeten zijn, de openbaring van dit goddelijke leven tot ons te doen spreken en door ons te doen handelen. Op deze wijze komen wij in den toestand, waarin wij voortdurend de goddelijke kracht naast ons hebben. Op deze wijze wordt het begrip der Godheid eene krachtdadige werkelijkheid in ons leven; in de mate dat het werkelijkheid wordt, verhoogt het voortdurend onze wijsheid, inzicht en macht. *Dit bewustzijn van het goddelijke der menschenziel is de geest, de*

som en het wezen van elken godsdienst. Een godsdienst, die zich niet elk oogenblik van iederen dag verpersoonlijkt in de daden des levens, is slechts godsdienst in naam en niet in werkelijkheid. Dit bewustzijn van het goddelijke in de ziel des menschen is het eenige, hetgeen alle profeten, alle grooten van ziel, alle zieners en wijzen in de wereldgeschiedenis hebben gepredikt in welken tijd, in welk land ook, welken godsdienst zij ook aanhingen, welk minderwaardig verschil wij ook kunnen vinden in hun leven en leerstellingen. Wat dit aangaat, zijn ze het allen eens, hierin loopen inderdaad al hunne verschillende leeren uit, dit ook is het geheim en de macht geweest van hun blijvenden invloed.

Het is de houding van een kind welke noodig is, willen wij het koninkrijk des hemels kunnen binnentreden. Zooals het gezegd is: „Alleen dan wanneer gij als een kind wordt, zult gij het koninkrijk der hemelen ingaan." Want dan begrijpen wij, dat wij uit onszelven niets kunnen doen, dan alleen wanneer wij begrijpen dat het de Goddelijke macht en leven is, die in ons werkt, en alleen als wij ons bereid houden deze in ons op te nemen, kunnen wij iets doen of zijn wij iets. Op deze wijze wordt het eenvoudige leven, dat in den grond het leven van de grootste vreugd en de hoogste volmaking is, bereikt.

In het Oosten brengt het geheele volk veel

meer tijd in afzondering, in kalmte door, dan wij doen. Sommigen van hen drijven dit misschien tot een even groot uiterste als wij doen in tegenovergestelde richting, met het gevolg dat zij in het openbare leven niet de dingen verwezenlijken en in daden omzetten, waarvan zij in het innerlijke leven droomen. Wij geven zooveel tijd aan de bezigheden van het uiterlijk leven, dat wij niet genoeg tijd nemen om in kalme rust in het innerlijk, geestelijk, gedachtenleven de idealen en omstandigheden te vormen, die wij in het uiterlijk leven verwezenlijkt wenschen te zien. Het gevolg is dat wij in het leven op goed geluk af een greep doen, het nemende zooals het tot ons komt, er niet veel over denkende, misschien gedreven door eenige bittere ervaringen, in plaats het te vervormen door middel der innerlijke krachten, in plaats van het te maken, juist zooals wij zouden wenschen dat het ware. Wij moeten in dit opzicht den gulden middenweg weten te kiezen tusschen de gewoonten der Westersche en Oostersche wereld en noch tot het eene, noch tot het andere uiterste overslaan. Dit alleen zal ons het ideale leven schenken, en alleen het ideale leven kan ons volkomen voldoening geven. In het Oosten zijn er velen die dag aan dag in afzondering doorbrengen, denkende, overwegende, bespiegelend en idealiseerend in een geestelijke en vrome wereld, terwijl zij door gebrek aan toepassing

in het uiterlijk leven, sterven van honger. In onze Westersche wereld vliegen de menschen in de drukte en werkzaamheid van het leven waar wij ons aan gewend hebben, heen en weder, zonder middenpunt, zonder eenigen grond om op te steunen, zonder iets waarop zij hun leven kunnen grondvesten, omdat zij niet voldoenden tijd nemen om zich rekenschap te geven wat het middenpunt er van, wat hun leven in werkelijkheid is [24]).

Als de Oosterling zijne bespiegelingen zou houden en dan aan het werk toog, zou hij in een beteren toestand komen, zou hij een normaler leven leiden, een leven dat hem meer voldoening gaf. Indien wij, Westerlingen, meer tijd wilden nemen in de drukte en de overhaasting van ons leven, voor bespiegeling, voor het vormen van idealen, om ons ware ik te leeren kennen en dan aan het werk togen en de krachten die in ons sluimeren in toepassing brachten, dan zouden wij veel beter af zijn, omdat wij dan een natuurlijker, normaler leven zouden leiden. Zijn eigen innerlijk wezen te vinden, een vast lichaam in het Oneindige te worden, is het eerste groote punt van belang in elk leven dat voldoening zal schenken; ga dan uit, denkende, sprekende, werkende, liefde schenkende, levende van uit dit midden.

* *
*

In dezen hoogsten vorm van karaktervorming, zooals wij thans hebben overwogen, voelen sommigen zich de handen gebonden door wat wij ***heriditeit*** kunnen noemen. In zekeren zin hebben zij gelijk; in een ander opzicht geheel ongelijk. Dit berust op denzelfden grond als de gedachte die velen hadden overgenomen uit het gedicht in de New England Primer [25]): „Door den val van Adam, werden wij allen zondaars." In de eerste plaats is het wel wat hard de rechtvaardigheid hiervan in te zien, gesteld dat het zoo ware. In de tweede plaats is het moeilijk te begrijpen waarom dit zoo zou zijn. En in de derde plaats ligt er niet de minste waarheid in. Wij behandelen thans het ware ik in zijn grondvorm en hoe oud Adam ook moge zijn, het goddelijke duurt eeuwig. Dit beteekent gij, dit beteekent ik zelf; dit beteekent elke menschelijke ziel. Het leven van elken mensch ligt in diens eigen hand en hij kan dit in karakter, in volmaking, in kracht, in goddelijke zelfverwezenlijking en daardoor in invloed zooals hij zelf wil dat het zijn zal [22]). Alle zaken waarvan hij het liefst droomt, zijn de zijne of kunnen dit worden indien het hem waarlijk ernst is; naarmate hij meer en meer tot zijn ideaal omhoog stijgt en in kracht en invloed van karakter toeneemt, wordt hij een voorbeeld van opwekking voor allen met wie hij in aanraking komt; zoodat door hem de zwakken en struikelenden worden

aangemoedigd en versterkt; zoodat zij wier idealen laag bij den grond zweven of zij die tot een laag slag menschen behooren, onwillekeurig en onvermijdelijk hunne idealen zullen voelen stijgen en geen mensch kan zijne idealen hooger stellen zonder dit in zijn uiterlijk leven te toonen. Naar gelang hij vordert in het begrip en de toepassing van de kracht en almacht der gedachtenkrachten, zal hij bevinden dat hij dikwijls door middel van suggestie van onmetelijk nut kan zijn voor iemand, die zwak en struikelend is, door hem nu en dan de hoogste gedachten toe te zenden en hem in dezen staat te houden, in de gedachte van de grootste kracht, wijsheid en liefde.

Hij, die voldoenden tijd neemt om in kalme rust in zijn geest zijne idealen te vormen, voldoenden tijd om in verband te komen en voortdurend met bewustzijn in verband te blijven met het Oneindige, met het goddelijk leven en de goddelijke krachten, is het meest voorbereid en geschikt voor een krachtig leven. Hij is de man die in de wereld kan rondgaan en met verstand en kracht elk voorval het hoofd kan bieden in de zaken van het dagelijksch leven. Hij is de man wiens werk niet jaren doch eeuwen stand houdt; niet voor het tijdelijke, doch voor het eeuwige. Hij kan voortschrijden, niet wetende waar hij gaat, overtuigd dat het goddelijk leven in hem hem nooit zal begeven, doch hem

zal leiden totdat hij den Vader van aangezicht tot aangezicht aanschouwt.

Hij bouwt voor alle tijden, daar alleen datgene wat het hoogste, het ware, het meest edele en beste is, de proef der eeuwen zal doorstaan. Hij bouwt voor eeuwen, omdat hij als de wisseling die wij dood noemen, plaats vindt, leven, karakter, zelfbeheersching, goddelijke zelfverwezenlijking — de eenige dingen die de ziel met zich neemt als al het andere vergaat — in overvloed bezit. Noch in het leven, noch wanneer de tijd van overgang tot een anderen vorm van bestaan komt, is hij ooit bevreesd, nimmer angstig, omdat hij weet en begrijpt dat achter hem, in hem, om hem, de Oneindige Wijsheid en Liefde heerschen en te midden van deze is zijne plaats voor eeuwig en hiervan kan hij nimmer gescheiden worden.

Hij zingt met Whittier:

Ik weet niet waar Zijn woning staat,
Zijn huis Zich spiegelt in 't licht;
Slechts dat Zijn liefde en zorg mij baat
En ik zonder die bezwicht.

EINDE.

OPHELDERINGEN.

---

[1]) Decoration Day. De dag (thans de 30e Mei) op welken de gesneuvelden in den Amerikaanschen burgeroorlog van 1861—65 worden herdacht, op welken dag hunne graven met bloemen worden versierd.

[2]) Zie hierover: De kracht der Gedachte in Zaken en in het Dagelijksch Leven, door W. W. Atkinson. Prijs *f* 3,—; zoo ook: Kent u Zelven, de kern van de Nieuwe Gedachte (prijs *f* 1,50 ing. — *f* 1,90 gebonden). Beide bewerkt door Johan Wigbold en verschenen bij J. C. Dalmeijer te Amsterdam.

[3]) Zie: J. W. Boissevain: Wat iedereen van de Theosofie weten moet. Prijs *f* 0,50. Uitgaaf van de Vereeniging voor Psychisch Onderzoek te Amsterdam.

[4]) Zie hiervoor den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen, dl. II Gemoedslezen en Overbrengen van Gedachten. Prijs *f* 3,—. Uitgave van de Vereeniging voor Psychisch Onderzoek te Amsterdam.

[5]) Ter ontwikkeling van het Persoonlijk Magnetisme is bij de Vereeniging voor Psychisch Onderzoek te Amsterdam een handleiding verschenen.

[6]) Uit een der redevoeringen van Demosthenes.

[7]) Wendell Phillips was een der grootste voorstanders van de afschaffing der slavernij. Als predikant en advocaat droeg hij veel hiertoe bij.

[8]) John B. Gough (1817—1886) was een beroemd redenaar en voorstander der matigheid. Geen ander spreker over de matigheidskwestie wist zijn publiek zoo te treffen als hij. Velen volgden, na hem gehoord te hebben, zijn voorbeeld; mannen van hoogen invloed en kennis omhelsden zijne zaak en talrijke nieuwe vereenigingen werden door zijn toedoen gesticht.

[9]) Lexon Comité. Hiermede wordt bedoeld het gemeentebestuur der stad Lexon, een stad in N.-Amerika, hetwelk door middel van concessies enz. zich ten eigen bate wist te verrijken, ten koste der gemeentekas.

[10]) De beste gids om dezen weg te vinden, is dl. I en V (Persoonlijk Magnetisme en Zoïsme) van den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen.

[11]) Een handleiding voor het aankweeken en practisch gebruiken van deze kracht vindt men in dl. I (Persoonlijk Magnetisme) van den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen.

[12]) Henry Bergh was de stichter der amerikaansche vereeniging ter voorkoming van wreedheid tegen dieren. Deze vereeniging maakt gebruik van alle mogelijke zedelijke, sociale, persoonlijke en wetgevende middelen. Zij bemoeit zich zoowel met zaken van ingrijpend belang voor de gezondheid als met humanistische begrippen. In 1871 liet een zekere Louis Bonard, die zeer eenvoudig in New-York leefde, aan de vereeniging 150000 dollar na. Wegens hare oprechte, discrete en menschwaardige wijze van handelen, wordt zij algemeen erkend als eene macht ten goede.

[13]) De American Human Education Society bevordert op allerlei wijze de volksontwikkeling.

[14]) Bij het Elberfeld-systeem zijn aan elken bezoeker hoogstens vier gezinnen toegewezen en hierbij gaat de armenverzorging door particuliere vereenigingen, hand aan hand met de openbare.

[15]) Zie voor de verwezenlijking hiervan het werkje Gezondheid, Vrede, Kracht, Geluk, Succes is binnen in U, door Elisabeth Towne. Prijs *f* 1,—. Uitgave J. C. Dalmeijer, Amsterdam.

Ook: Zoïsme, dl. V van den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen.

[16]) Zie: Kent u Zelven. De kern van de Nieuwe Gedachte, door Ella Wheeler Wilcox. Bewerkt door Johan Wigbold. Prijs *f* 1,50, gebonden *f* 1,90.

[17]) Zie: De Schoone Wereld, door Lilian Whiting. Naar de 17e Engelsche uitgaaf bewerkt, door Mevr. A. W. Scheltema—Tideman. Prijs *f* 1,90; gebonden *f* 2,40. Uitgegeven door J. C. Dalmeijer te Amsterdam.

[18]) Zie: Hoe verkrijg ik Gezonde Hersenen en Frischheid van Geest, door Dr. A. Haig en Dr. P. E. Lévy. Prijs *f* 1,50.

[19]) Eene handleiding hiervoor is dl. IV van den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen.

[20]) Zie: Atkinson. De Kracht der Gedachte.

[21]) Voor de praktijk hiervoor zie men deel II van den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen.

[22]) „Ik zal worden wat ik wil zijn", is ook het motto van het werk: „De Macht van den Geest", Bibliotheek ter

verspreiding van de kennis der Occulte Wetenschappen, waarin de weg tot verwezenlijking van dit schoon gezegde duidelijk wordt aangetoond. Deze bibliotheek wordt uitgegeven door de Vereeniging voor Psychisch Onderzoek te Amsterdam.

[23]) Uit: „The ring and the book" door Robert Browning.

[24]) Een godsdienst als hier voorgesteld, waarbij de wijsheid van het Oosten wordt toegepast met den practischen zin van het Westen, biedt ons het Zoïsme, waarvan eene beschrijving als deel V in den Cursus voor de Practische Toepassing der Psychische Wetenschappen is opgenomen.

[25]) De „New England Primer" is een gezangenboek.

INHOUD.

